

Magyarország csatlakozása az IMF-hez és a Világbankhoz – II. rész ⁽¹⁾

„Különösebb észrevételem nincs, de azért felvetnék néhány problémát. Itt van egy ilyen: „az-zal a kéréssel fordulok [...] Önhöz, hogy a Magyar Népköztársaság nemzetközi pénzügyi helyzetéről, a magyar–szovjet gazdasági kapcsolatokról megbeszélést folytathassak Önnel”. [...] ismerik Brezsnyev elvtárs egészségi állapotát. [...] Van olyan józan értékítéletem, ma-gam sem vagyok teljesen tárgyalóképes ezekben a kérdésekben, nem vagyok annyira benne, mint miniszterelnökünk, vagy gazdasági titkáruk; Brezsnyev elvtárs még kevésbé van benne ezekben a dolgokban, ilyen értelemben. Már engedelmet kérek!”

Bevezetés

Magyarország csatlakozása a nemzetközi pénzügyi intézményekhez 1973 végén azért került ismét napirendre, mert egyrészt a románokat időközben felvették az IMF-be és a Világbankba (Magyarország és Románia között kimondatlanul is mindig folyt egyfajta versengés), másrészt 1972 októberében parafálták, majd 1973. március 6-án aláírták azt a pénzügyi egyezményt, amellyel Magyarország rendezte - a fejlett tőkés országok közül már csak az USA-val szemben fennálló - a háborús károkból és az államosításból adódó tartozását. Ezzel a csatlakozás elől elhárult a legfontosabb akadály. Ezt követően rövid idő múlva sikerült a háború előtti kötvényadósságok ügyére is pontot tenni.

Az ország likviditási helyzete szempontjából a belépés ekkor nem volt olyan sürgős, mint 1966-1967-ben, ugyanis a közép- és hosszú lejáratú beruházási hitelek felvételének viszonképpen jelentősen javult hazánk adósságállományának lejárat szerinti összetétele (1971-ben a magyar tartozás 40%-a még rövid lejáratú volt, 1973-ban viszont lényegében a nettó adósságállomány teljes összegét közép- és hosszú lejáratú hitelből fedezték). Sokkal kedvezőbb lett (60% alá csökkent) a nettó konvertibilis adósságállomány tőkés exporthoz viszonyított aránya is. A nyersanyag-kitermelés (bauxit-alumínium, réz, szén) valamint az égetően szükséges infrastrukturális beruházások (autópálya, légi közlekedés stb.) fejlesztése az elkövetkező években a szokásos beruházási kereten felül további mintegy 100-120 milliárd Ft-ot igényelt. Ezt az összeget nem feltétlenül az IMF-től remélték, de abban bíztak, hogy a Valutalapba való belépés után hazánk a nemzetközi pénzpiacra könnyebben jut hitelekhez.

Az 1973. december 4-ei politikai bizottsági vita során a tagok egy része - főként Komócsin Zoltán - a szovjetek ellenvetéseit kizáró oknak nevezte, mások amellett szóltak, hogy győzzék meg belépésünk szükségességéről a Szovjetuniót. Kádár azt javasolta, hogy ne döntsék ebben a kérdésben, hanem mérlegeljék tovább a lépés előnyeit és hátrányait, mindenekelőtt egyeztessenek a többi KGST tagállammal. Kijelentette, hogy a Szovjetunió soha sem tilt meg kategorikusan semmit a többi szocialista országnak, legfeljebb ajánlásokat tesz, de „az ő meggondolásaik arra kell késztesse bennünket, hogy mérlegeljünk”. Ezzel a csatlakozás kérdése öt évre ismét ad acta került. **(Ld. a vonatkozó forrást)**

Az MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztálya 1978 nyarán ismét elővette a csatlakozás ügyét. A termelés szerkezetének és hatásfokának a javítása alig haladt előre, és már látszott, hogy a külkereskedelmi cserearány-romlás miatt az országot 1976-1980 között a tervezettnél jóval nagyobb veszteség éri. A nettó adósság (amely lényegében teljes egészében tőkés relációban keletkezett) 1978 végére megközelítette az összes export 75%-át ami a nemzeti jövedelem 36%-át jelentette. Az V. ötéves tervben a nettó tőkés adósságállomány 2,2 milliárd dollárral való növekedésével számoltak, és azt tervezték, hogy 1980-ra a nettó összes tőkés adósság 4,2 milliárd dollár lesz. Ezzel szemben már 1978 nyarán elérte az ország ezt az adósságszintet, bár az adósságszolgálat fizetése az egyelőre még kedvező tőkés nemzetközi pénzügyi piaci helyzet miatt nem ütközött különösebb akadályba. A tendencia azonban már aggodalomra adott okot és a helyzet hosszú távon nehezen kezelhetőnek tűnt. A magyar tőkés nettó adósság gyorsabban nőtt, mint a nemzeti jövedelemtermelés és az export, így az ország viszonylagos eladósodása egyre romlott. Magyarország tartozásainak és követeléseinek lejáratát nem volt azonos, a fejlődő országokkal szemben keletkező követeléseikhez általában hosszú idő után jutott (ha egyáltalán hozzá jutott), ellenben a fejlett tőkés országok felé fennálló tartozásainak zöme rövid lejáratú volt. Mivel nem mindig sikerült időben újabb hitelekhez jutni, ezért az esedékessé váló adósságokat egyre gyakrabban a jegybank szerény arany- és devizatartalékaiból voltak kénytelenek kifizetni.

Az MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztálya a következő 1981-1985. évi ötéves tervben legfeljebb annyi középlejáratú tőkés hitel felvételére látott lehetőséget, amennyi „csak a korábbi hitelek törlesztésére, exporthitelnyújtásra és kamatfizetésre” elegendő. Ha nem tud a Szovjetunió (márpedig nem tud) számunkra évi mintegy egy milliárd dollár hosszú lejáratú, konvertibilis hitelt nyújtani, akkor a termelési szerkezet átalakításához, a fejlesztési célú beruházásokhoz szükséges pótlólagos hitelhez csak a nemzetközi pénzügyi intézményekhez való csatlakozás útján juthat az ország. A másik alternatíva még ennél is riasztóbb volt: az egyensúly helyreállítása ellenkező esetben csak a gazdasági fejlődés visszafogásával valósítható meg, ami „az életszínvonal és a fejlesztés stagnálásához, illetve csökkenéséhez vezetne”. A Gazdaságpolitikai Bizottság a csatlakozás ügyében immár nem előzetes konzultációt javasolt az SZKP vezetőivel, hanem tájékoztatást a magyar elhatározásról.

Kádár János hosszú és szenvedélyes hozzászólása után a Politikai Bizottság 1978. június 13-i ülésén úgy határozott, hogy a csatlakozásról szóló döntés előtt írásban tájékoztatja az SZKP-t nemzetközi pénzügyi helyzetünkről, s a problémák megoldásához „ezúttal is elsősorban a Szovjetuniótól kér segítséget”. Felhatalmazta a szerzőket, hogy a Moszkvába küldendő levél tartalmazza az alábbiakat: „más lehetőség híján - mivel sem a dinamikus fejlődő gazdaság visszafogását, sem az életszínvonal-politika megtörését nem vállalhatjuk - a Magyar Népköztársaság kényszerhelyzetben esetleg belépne a Nemzetközi Valutalapba és a Világbankba”. **(Ld. a vonatkozó forrást)**

A Kádár János nevében L. I. Brezsnyevhez intézett levél tervezete hamarosan el is készült, amelyben Magyarország esedékes hitelek törlesztésének elhalasztását és újabb hitelekért, hozzátéve, hogy a VI. ötéves terv során még ezen felül is szükség lesz legalább egy milliárd dollár tőkés hitelfelvételre. Tőkés adósságunk várható volumenét a levél úgy jellemzi, hogy az elérheti „a gazdasági elviselhetőség felső határát, veszélyeztetheti nemzetközi fizetőképességünket, s belpolitikai feszültségek forrásává válhat”. Az SZKP főtítkárhoz címzett levéltervezet azzal zárult, hogy ennek az újabb egy milliárd dollárnak a biztosítása „hagyományos tőkés pénzügyi forrásokból szinte reménytelen. Ezért megfontolás tárgyává tettük belépésünket a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba. Ezzel nemcsak hitelforrásaink, de export és adósság visszafizetési lehetőségeink is kedvezőbbé válhatnak.” A tervezet kapcsán a Politikai Bizottság 1978. július 11-ei ülésén erről a mondatról robbant ki a legnagyobb vita. Egyesek úgy vélték, hogy „illetlenség” az újabb szovjet segítségkérést az IMF-be és a Világbankba való belépéssel történő riogatással alátámasztani. Ezért azt javasolták, hogy Kádár a belépés ügyét a szovjet támogatás mértékének függvényében a soros krími találkozón személyesen vesse fel Brezsnyevnek. Kádár maga is egy ilyen megoldást szorgalmazott. **(Ld. a vonatkozó forrást)**

A szovjet álláspont az IMF-csatlakozás kérdésében semmit sem változott. Koszigin a KGST 1978. június 27-29. között tartott XXXII. ülészakára érkező delegációk vezetőinek szava tette, hogy „tőkés relációban nyugtalanító módon folytatódik a szocialista közösség országainak eladósodása”. Javasolta, hogy csökkentés a tőkés importot, elsősorban a gépeket szocialista szállítósokkal váltsák ki és a tőkés szállítókkal ne külön-külön, hanem együtt tárgyaljanak, vásároljanak, mert csak így tudják kihasználni az ebből fakadó előnyöket. Arról is tájékoztatta kollégáit, hogy a Szovjetunióban „szigorú rendszabályokat határoztak el a tőkés import korlátozására”. Ezzel kimondatlanul utalt arra, hogy a „nyugtalanító” tőkés eladósodás alól a Szovjetunió sem számít kivételnek. A szovjet miniszterelnök néhány héttel a Brezsnyevnek címzett újabb Kádár-levél elküldése előtt a Nemzetközi Valuta Alapról azt a kijelentést tette, hogy „nagy figyelemmel kísérik, és folyamatosan tanulmányozzák annak működését”, de szerintük ez az intézmény továbbra is „amerikai ellenőrzés alatt áll, amely elsősorban politikai és nem gazdasági intézmény, s mint ilyen, politikai befolyást gyakorol azokra, akik a 'karmai' közé kerülnek”. Példaként sorolt fel azokról a fejlődő országokról, amelyeknek az IMF rendkívül szigorú belső pénzügyi szabályok kikényszerítése mellett nyújtott hitelt és ezzel nagy társadalmi feszültségeket, időnként véres zavargásokba torkolló elégedetlenséget váltott ki. Továbbra is az volt a meggyőződése, hogy az IMF-nek azzal, hogy egyes szocialista országokat bevon a szervezetbe, az a célja, hogy „megbontsa a szocialista közösséget”. Koszigin nem utasított senkit, nem ajánlott semmit, csak felhívta a többiek figyelmét a belépés „veszélyeire”. Tekintettel a KGST bukaresti ülésén elhangzottakra, a további hitelekért, esedékessé váló tartozások prolongálását kérő Kádár-levélből a magyar IMF csatlakozás ügyét érthető módon elhagyták azzal, hogy ezt a kérdést az MSZMP első titkára az SZKP főtítkárával történő legközelebbi találkozáján a szovjet segítségnyújtás mértékének függvényében személyesen vesse fel.

Az 1978-as év kiugróan negatív áruforgalmi egyenleget és 875 millió dolláros árfolyam-különbözet veszteséget eredményezett, amely az év végére közel hat milliárd dolláros nettó adósságállományt jelentett. Ezen rendkívül aggasztó számok és az adósságállomány megdöbbentően dinamikus emelkedési trendjének

ismeretében, a kevéssel több, mint fél éves hallgatást megtörve, megoldási javaslatként ismét felmerült a Nemzetközi Valutaalapba és a Világbankba történő belépésünk lehetősége. A Politikai Bizottság 1979 februárjában úgy határozott, hogy ismét napirendre kell tűzni az ikerintézményekbe történő belépés kérdését. Bár a javaslat felmerülésének hátterét sajnos a PB ülés anyagai között nem találhatjuk meg, azonban a határozatban foglaltak alapján egyértelmű, hogy az első titkárnak komoly szerepe volt a kérdés napirendre kerülésében. A romló gazdasági mutatók valószínűleg meggyőzték Kádárt, hiszen az ülésen beszámolt a Politikai Bizottságnak a Pénzügyminisztérium és a Magyar Nemzeti Bank vezetőivel történt találkozásáról, majd ezt követően a határozat utal arra, hogy a PB ismét napirendre tűzi a Világbankba, ill. a Nemzetközi Valuta Alapba történő esetleges belépésünk [pop up title="megvitatását." format="Default click" activate="click" close text="",Kádár János elvtárs szóbeli bejelentései alapján a Politikai Bizottság [...] Úgy határoz, hogy korábbi állásfoglalásának megfelelően, március közepén ismét napirendre tűzi a Világbankba, illetve a Nemzetközi Valuta Alapba történő esetleges belépésünk megvitatását." MOL M–KS 288. f. 5. cs. 765. ó. e. 1979. február 6.]"

A döntést követő pontosan egy hónap múlva, Kádár János 1979. március 6-ai moszkvai látogatása során azonban ez a határozott szándék ismét megtorpant. A magyar első titkár Breznyevvel történő találkozása során a két ország kapcsolatának és a nemzetközi helyzet időszerű kérdéseinek megvitatása mellett szóba hozta a csatlakozás kérdését az IMF-hez és a Világbankhoz, amit a „testvéri” ország vezetője nem fogadott kitörő örömmel. Kádár több mint egy órán keresztül érvelt a belépés szükségességéről, Breznyev viszont a magas magyar életszínvonal ellen emelt szót akkor, amikor a magyarországi termelés és felhasználás között kialakuló szakadék került terítékre. A már beteg és emiatt eléggé könnyen elfáradó Breznyev Konsztantyin Viktorovics Ruszakov KB titkárt kérte fel, hogy reflektáljon a magyar felvetésre. Az SZKP nemzetközi ügyekért felelős KB titkára kerek-perec kijelentette, hogy nem találják jó ötletnek a szocialista országok belépését a nemzetközi pénzügyi szervezetekbe. Arra hívta fel a figyelmet, hogy először a saját környezetükben kell keresni a kiutat (értsd: a szocialista blokk keretein belül), és ha erre a szocialista összefogás már nem kínál megoldást, akkor lehet elgondolkodni más lehetőségek felől. Bár a Kádár látogatás e témában negatív eredménnyel járt, azonban a gazdaság egészére vonatkozóan mégis jó hírekkel térhetett haza az első titkár. Mint korábban már szó volt róla, 1978. júliusában a magyar pártvezetés levelet intézett a szovjet vezetéshez, amelyben a cserearány-romlás kompenzálására gazdasági segítséget kért. Hosszadalmas tárgyalásokat követően (az SZKP Politikai Bizottsága ötször ülésezett e témában), a döntés a magyarok számára pozitív lett. Így a korábbi 800 millió rubeles hitel 200 millióval megtoldották, a speciális (hadiipari) szállításokban keletkező árveszteséget meghiteleztek, a hosszú lejáratú hitelek törlesztési határidejének kezdetét 1985-re tolták. A szovjet partner vállalta, hogy hűsért és gabonáért cserébe kölöaját exportál Magyarországra, valamint, hogy tárgyal a timföld-alumínium megállapodás meghosszabbításáról.

Mindezek ismeretében nem meglepő, hogy Politikai Bizottság 1979. március 20-ai ülésén, amelyen a moszkvai tárgyalásról szóló jelentést vitatták meg - mindent mérlegelve - a Világbankba, ill. a Nemzetközi Valuta Alapba történő belépést már nem tartották célszerűnek. **(Ld. a vonatkozó forrást)** Lázár György 1979. április 6-án Moszkvában Kosziginnek bejelentette, hogy az MSZMP Politikai Bizottsága a belépés kérdését levette a napirendről, azonban hangsúlyozta, hogy nemzetközi fizetőképességünk megőrzése még nem oldódott meg, ezért tovább kell keresni a megoldást. **(Ld. az utolsó forrást)**

Források

Előterjesztés a Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal kapcsolatos állásfoglalásra az MSZMP Politikai Bizottságának 1973. december 4-ei ülésére

MSZMP KB Gazdaságpolitikai Bizottsága

Szigorúan bizalmas
Készült 1 pld-ban
Előterjesztés
a Politikai Bizottságnak

a Nemzetközi Valuta Alappal (IMF) és a Világbankkal (IBRD) kapcsolatos állásfoglalásról
(tervezet)

A Politikai Bizottság 1967-ben foglalkozott Magyarországi csatlakozása kérdésével a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz. A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy a kérdésről a Szovjetunióval kell kormányzati szinten konzultációt kezdeményezni. Ennek eredményeként akkor az az álláspont alakult ki, hogy a Nemzetközi Valuta Alaphoz (és a Világbankhoz) való csatlakozás nem időszerű. A Gazdaságpolitikai Bizottság november 19-én megtárgyalta az Országos Tervhivatal, a Pénzügyminisztérium és a Külkereskedelmi Minisztérium együttes előterjesztését a fenti nemzetközi szervezetekbe történő belépésről. Az előterjesztők javasolták a Nemzetközi Valuta Alaphoz és Világbankhoz való csatlakozásunk kezdeményezését.

Az 1967 óta eltelt időszakban számos külső és belső körülmény megváltozott. A nemzetközi politikai viszonyokban kedvező változások következtek be, elsősorban a Szovjetunió békekezdeményezései nyomán a szocialista és tőkés országok gazdasági kapcsolataiban tartós fejlődés van folyamatban. A KGST országok az utóbbi két évben jelentős gazdasági, pénzügyi megállapodásokat kötöttek és igyekeznek az előnyöket kihasználni. Hazánk gazdasági fejlődésében igen nagy szerepet játszanak a külgazdasági kapcsolatok, amiben a szocialista országok túlsúlya mellett a fejlett tőkés és fejlődő országoknak is növekvő szerepe van. Ez utóbbi országokat tömörítő nemzetközi pénzügyi szervezetek segíthetik e kapcsolatok általános fejlődését, ehhez a tagok által igénybe vehető pénzalapokkal és a gazdasági fejlődést segítő más előnyökkel rendelkeznek.

A fentieket figyelembe véve indokolt, hogy hazánk csatlakozása a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz, ismételten mérlegelésre kerüljön.

A népgazdaság távlati és ezen belül az V. ötéves tervre vonatkozó gazdaságpolitikai elgondolások kidolgozásakor kitént, hogy a tervezés a jelenlegi forrásaink és feltételeink között évi 5-5,5%-os átlagos nemzeti jövedelemnövekedési ütemet tud biztonságosan megalapozni. A népgazdaság fejlesztésének beruházás igényessége (hazai beruházások és a nyersanyagtermelést és késztermék kivitelét segítő külső befektetések együtt) növekvő, miközben a nemzeti jövedelem elosztásában a fogyasztás-felhalmozás arányán lényeges módosítást az életszínvonal-politikai célok sérelme nélkül nem hajthatunk végre. A gazdasági fejlődés ütemének meggyorsítása (kívánatos lenne évi 6%-os nemzeti jövedelemnövekedés) és a gazdasági növekedés által [a] következő időszakban kívánt nagyobb felhalmozás veti fel tehát a külső források igényét.

A távlati népgazdasági terv keretében és az V. ötéves terv gazdaságpolitikai elgondolásaiban egyre inkább olyan - egyidejűleg megvalósítandó - fejlesztési irányok érvényesítése látszik szükségesnek, amelyek az energia és nyersanyag-ellátás biztosítását, nagy infrastrukturális beruházások megvalósítását, valamint a népgazdaság korszerűsítését és a hatékonyság javítását jelentő beruházások növelését célozzák. Előterbe került több olyan fejlesztési koncepció, amelynek mind a beruházási igényessége, mind a nemzetközi jelentősége nagy. Ilyenek a recesi rézvagyon hasznosítása, a dunántúli szén-bauxit együttes kitermelése, az alumínium fejlesztési program folytatása, autópálya építése, a Duna-Tisza vízrendezése, a légi közlekedés fejlesztése. E nagyélettételek összköltsége az elkövetkező 10 évben mintegy 100-120 milliárd forintra becsülhető, amely összeg a népgazdaságunk szokásos beruházási keretein felül volna szükséges.

Az V. ötéves tervidőszakban gépexportunk gyors növelését tervezük. Míg várhatóan 1976-80 között teljes nem szocialista exportunk mintegy 50%-kal bővül, addig gépkivitelünk kétszer olyan gyors növekedésével számolunk, vagyis azzal, hogy az V. ötéves terv során a gépexport aránya a teljes tőkés kivitelünkben megkétszereződik. Fejlődő országokba a gépkivitel nagymértékű növelése csak kormányhitelek nyújtásával valószínűsíthető meg. Gépkivitelünk növelése fejlett tőkés országokba csak versenyképes feltételekkel nyújtott céghitelekkel valósulhat meg. Ez előreláthatólag a hosszúlejáratú export-hitelnyújtás számottevő bővítését igényli majd, ami ugyancsak szükségessé teszi, hogy időben gondoskodjunk ennek pénzügyi hátteréről is. A gépkivitel emelkedésének tervezett ütemét, továbbá a gép- és berendezés kereskedelem egyre növekvő hiteligenységét figyelembe véve, a következő ötéves tervidőszakban a jelenlegi előirányzat kétszeresével, kerekén 600 millió dollár értékű közép- és hosszúlejáratú export hitel-nyújtással kell számolnunk.

Számolni kell továbbá azzal is, hogy a fejlődő országok nyersanyagforrásainak fokozottabb igénybevétele a hagyományos hitelnyújtási tevékenység bővítésén túl igényli a jelentősebb és csak hosszabb megtérülést adó érdekeltségvállalást is a szóban forgó országok kitermelési lehetőségeiben.

Az említett beruházások megvalósítása és az aktív export hitelpolitika folytatása miatt nem volna célszerű szűkíteni a hazai fejlesztésre és az életszínvonal-politika megvalósítására rendelkezésre álló alapokat. Az ebből adódó ellentmondás feloldása folyamatosan igényli a külső forrásokat. Az elmúlt években jelentős összegben sikerült közép- és hosszúlejáratú finánciált felvennünk. Ennek eredményeként jelenleg nettó adósságunkat teljes egészében közép- és hosszúlejáratú hitelekkel fedezzük, 1971. végén tartozásainkból még 40% rövidlejáratú kötelezettség volt. (Nettó adósságállományunk aránya a tőkés exporthoz viszonyítva ez év végére várhatóan 60% alá csökken, míg 1972. év végén elérte a 80%-ot.) A felvett közép- és hosszúlejáratú hiteleink 5-10 éves időtartamúak, egy esetben - a második kötvénykibocsátásával - sikerült 15 éves lejáratot elérnünk. A nemzetközi gyakorlatban ennél hosszabb lejáratú hitelek felvételére a pénzpiacon nincs lehetőség, a hitelek kamata pedig magasabb a Világbank által nyújtott hitelek kamatainál. Mindezek alapján a Nemzetközi Valuta Alaphoz való csatlakozást Magyarország számára nem gazdasági kényszerűségként kell megítélni, hanem számottevő gyakorlati gazdasági és pénzügyi előnyei miatt lehet politikai mérlegelés tárgya.

* * *

Magyarországnak a csatlakozásból fakadó előrelátható előnyeit a következőkben lehet összefoglalni:

1./ A Világbanktól hosszúlejáratú, kedvező kamatozású hiteket vehetünk fel az infrastruktúra és a gazdaságfejlesztés fontos céljaira. Az infrastruktúra tekintetében olyan célokról van szó, amelyeket saját forrásból nem, vagy csak jóval lassabban valósíthatnánk meg. A termelés fejlesztésével pedig jelentős az az előny, amit a legkorszerűbb technika behozatala jelent gazdaságunkra és ezen keresztül más KGST országok számára is.

Ezek nagyságrendjét a megfelelő beruházási programok kidolgozása határozza meg. A belépést követő 5-6 éven belül azzal számolhatunk, hogy összesen mintegy 300 millió dollár nagyságban nyílnék meg 20-25 éves lejáratú, alacsonyabb kamatozású kölcsönök felvételére, amelyek az ilyen célokra kiválasztott fejlesztési programok 50-80%-ának finanszírozására nyújtanának fedezetet. Ez annyit jelentene, hogy az V. ötéves terv tartozás növekedése nettó előirányzatának mintegy felét, egyharmadát kedvező feltételű hosszúlejáratú hitel felvételével lehetne megoldani. Ezzel az ötéves terv adósság-szolgálati terhei is jelentős mértékben csökkennének. A Világbank hitelek feltételeivel számolva ugyanis az első törlesztések csak 1980. után válnának esedékessé, és évenként mintegy 2,5%-os kamatmegtakarítás jelentkezne. A számításba vett 300 millió dolláros hitelfelvételt figyelembe véve, az V. ötéves terv fizetési mérlege az áttolódo tőketörlesztés (300 M \$) és a kamatnyereség (30 M \$) következtében együttesen mintegy 330 millió dollárral tehermentesülne.

2./ Előnyösebb feltételeket teremthetünk exportpolitikánknak, különösen a gépek és berendezések kivitele számára. A Világbank tagság ugyanis lehetővé teszi a Bank által finanszírozott versenytárgyalásokon való részvételt. Gépiparunk előtt új piacok is megnyílnának a fejlődő országokban, ahol a beruházások számottevő részét a nemzetközi intézmények finanszírozzák. Mivel e létesítményekbe való beszállításokat a Világbank készpénzben egyenlíti ki, az exportált gépek és berendezések nem terhelnek saját exporthitel fedezeti alapunkat sem.

3./ Mint a Valuta Alap tagországa részt vennék a nemzetközi valutarendszer reformjának előkészítésében: képviselhetnék a szocialista országok álláspontját, rajtuk keresztül bizonyos befolyást gyakorolhatnának a szocialista országok a fejlődés irányára és rendszeres, részletes információkhoz jutnának.

Csatlakozásunk révén részesülnénk azokból a lehetőségekből, amelyeket a nemzetközi valutarendszer reformja nyújthat. Kívülmaradásunk esetén nemcsak a tagságból fakadó előnyöktől esnénk el. Számolni kell ugyanis azzal, hogy a bekövetkező reform megszigorítja a nemzetközi hitelezés jelenlegi rendszerét. Ez számunkra nehézségeket jelentene, mert az új elszámolási pénzrendszer működési körének tervezett kiterjesztése, a nemzetközi fizetések bevezetendő új eszközhöz [popup title="(SDR)" format="Default click" activate="click" close text=","Az SDR-rendszer a Nemzetközi Valuta Alap jelenlegi szabályai szerint olyan nemzetközi elszámolási pénzkibocsátást jelent, amelyből a tagországok kvótájuk arányában részesülnek és azt meghatározott módon a jegybankok közötti elszámolások keretében fizetésre használhatják fel., [A dokumentum eredeti jegyzete.]"] megszerzésétől a nem tagországokat elzárja, vagy bizonytalanná teszi számunkra annak megszerzési lehetőségét.

A jelentkező kötelezettségek a következők:

1./ Az IMF tagsággal járó adatszolgáltatási kötelezettségek jó része egyébként is nyilvánosságra hozott adatok bejelentésével jár. A devizagazdálkodásunkról adandó tájékoztatás a GATT-hoz való csatlakozásunk keretében vállalt kötelezettségeink szellemében és módszerével megoldható. Néhány olyan új adat szolgáltatása is szükséges lehet azonban, amelyet eddig nem közöltünk. Ezeknél kialakíthatók olyan módszerek, amelyek segítségével érvényt szerezhetünk biztonsági követelményeknek. Az adatszolgáltatási kötelezettség nem terjed ki a nem IMF tagokkal való kapcsolatokra, és így adatainkon és információinkon keresztül nem adunk meg nem engedhető betekintést a KGST tagországok gazdaságába. Megjegyezzük, hogy a GATT tagságunk - elvileg értelmezett, rugalmasan kezelhető - IMF kötelezettségek vállalását is eredményezte IMF tagsági jogok (előnyök) nélkül.

2./ Csatlakozásunk keretében, határidő megjelölése nélkül, elvi nyilatkozatot kell tenni arra vonatkozóan is, hogy a feltételek megteremtése esetén, későbbi időpontban sor kerül a forint-valuta konvertibilitására. A forint-valuta külső konvertibilitására vonatkozó kötelezettség vállalása távlati gazdaságpolitikai törekvéseinkkel nincs ellentétben, nem érintené a KGST pénzügyi rendszerében való részvételünket sem.

3./ Csatlakozásunk esetén megállapításra kerül pénzügyi hozzájárulásunk mértéke a Valuta Alaphoz (az IMF kvóta 200 millió \$-ra tehető.) Az IMF kvóta egynegyedét kellene aranyban befizetnünk, háromnegyedét forintba szóló magyar állampapírok formájában. A kifizetett egynegyed hitelként azonnal lehívható.

Tőkejegyzést kell eszközölnünk a Világbanknál is (kb. 100 millió \$). A tőkejegyzésnek csak kb. 10%-át kellene ténylegesen, dollárban befizetnünk.

A belépéssel kapcsolatos pénzügyi kötelezettségek tehát nem olyan jelentősek, hogy rendkívüli hitelműveleteket igényelnének.

A csatlakozási eljárás rendje szerint a felvételre jelentkező ország kormányának ebbeli szándékát hivatalosan, egyénileg kell bejelentenie. A Valuta Alap európai képviselőivel korábban folytatott konzultációk során kapott információ szerint csatlakozásunk esetén, az előírt eljárás lefolytatása előreláthatólag a jelentkezőtől számított 6-12 hónapot venne igénybe.

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1973. december 4-ei ülésének határozati javaslata, vitája és határozata

Határozati javaslat

1./ A Politikai Bizottság szükségesnek tartja a Magyar Népköztársaságnak az IMF-be és a Világbankba való belépését. Abból indul ki, hogy a belépés lehetséges a KGST-országok közös érdekeinek megtartása mellett.

2./ A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az IMF-be és a Világbankba való belépésünkről a legmagasabb párt és állami szinten konzultációt kezdeményezzünk a Szovjetunióval. A konzultáció során az alábbi magyar álláspont megértését, illetve tudomásulvételét kell kérni:

- Az IMF-be és a Világbankba való belépés olyan kérdés, amelyben a szocialista országok között szükséges az egyeztetett álláspont, de (az) országoknak - sajátos helyzetüktől függően - e szervezethez való viszonya lehet eltérő is, hasonlóan ahhoz, ahogy a GATT-hoz való viszony kialakításánál történt.
- Magyarország sajátos adottságai indokolták teszik a két szervezetbe való belépést, ezért kérjük, ne emeljenek kifogást belépésünk ellen.
- A nemzetközi pénzügyi szervezetek felé tett lépéseinkről, azok minden fázisáról rendszeresen tájékoztatni kívánjuk a Szovjetunió illetékes szerveit, illetve szükség esetén más baráti országokat is.

3./ A Szovjetunióval való konzultáció után a Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal kapcsolatos konkrét lépésekre vonatkozó javaslatot a Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.

Budapest, 1973. november 20.

(Nyers Rezső)

Melléklet

Szocialista országok IMF tagsága és állásfoglalások

1./ Az IMF-nek és a Világbanknak jelenleg két szocialista ország tagja: Jugoszlávia és Románia. Speciális helyzete van a Kínai Népköztársaságnak.

- a. **Jugoszlávia** megalapítása óta tagja az IMF-nek és a Világbanknak. Részesedése az IMF alapjából (vagyis Jugoszlávia kvótája) 207 millió dollár. Ennek egynegyedét kellett Jugoszláviának aranyban befizetnie. (A kvóta jelentősége abban áll, hogy ez határozza meg a hitelfelvételi lehetőséget, amely egy adott időpontban, a kvóta 125%-a lehet.) 1973. április 30-ig Jugoszlávia összesen mintegy 400 millió dollárnak megfelelő összegben kapott kölcsönt konvertibilis valutákban az IMF-től, jórészt a gazdasági reformok támogatására. Ezen kívül az 1970-72-ben szétosztott nemzetközi tartalékeszközökből (SDR - ún. „különleges lehívási jogok”) kb. 70 millió dollárnak megfelelő juttatást kapott. A Világbank alaptőkéjéből Jugoszlávia 118 millió dollárt jegyzett. Ebből a tényleges befizetés - a többi tagországhoz hasonlóan - 10%-ot tesz ki. Jugoszlávia 1973. június 30-ig 23 hosszúlejáratú kölcsönt kapott a Világbanktól, összesen 731 millió dollár értékben. Így pl. 1972-ben 75 millió dollár erőművi kapacitás-bővítésre; 1971-ben 35 milliót utépítésre, 45 milliót vízgazdálkodási- és 10 milliót turizmusfejlesztési célra; 1970-ben 18 milliót iparfejlesztésre, 40 milliót a hírközlés fejlesztésére; 1969-ben 30 milliót utépítésre, 16 milliót iparfejlesztésre stb. A kölcsönök törlesztését többnyire a megállapodás aláírása után 5

évvél kell megkezdeni, és az első törlesztési részlettel számított 20-25 év alatt teljesíteni. A kamat korábban évi 6 1/2% volt, az újabb megállapodásoknál 7 1/4%. Jelenleg tárgyalások folynak a Világbankkal az Adria-kőolajvezeték építéséhez nyújtandó hitelről.

- b. Románia 1972-ben csatlakozott az IMF-hez és a Világbankhoz. Részesedése az IMF alapjából (kvótája) 190 millió dollár, aminek egynegyedét fizette be aranyban. Eddig - tudomásunk szerint - 50 millió dollár hitelt már igénybe is vett, és a közeljövőben újabb 50 millió dollár hitel igénybevételére kerülhet sor. A Világbank 1974-ben - eddigi ismereteink szerint - Romániának kb. 50 millió dollárnak megfelelő összegű hosszúlejáratú kölcsön nyújtását tervezi.
- c. Kína az alapító tagok között szerepelt és tagsága a Kínai Népköztársaság létrejöttével sem szűnt meg, helyét azonban a Kínai Köztársaság [Taiwan] töltötte be. A Kínai Népköztársaság ENSZ tagságának elismerése óta olyan jogi helyzet áll fenn, hogy a Kínai Köztársaság által betöltött hely az IMF-ben a Kínai Népköztársaságot illeti meg, s az bármikor - minden különösebb procedurális eljárás nélkül - elfoglalható. Nincs arra vonatkozóan információnk, hogy a Kínai Népköztársaság élni kíván-e ezzel a lehetőséggel, s ha igen, mikorra kívánja esetleges ilyen irányú lépését időzíteni. Ebben nyilván politikai és gazdasági megfontolások játszanak közre.

2./ A KGST Valutáris Pénzügyi Állandó Bizottságban több ízben, legutóbb a közelmúltban Budapesten tartott ülészsakon, eszmecsere folyt a szóban forgó nemzetközi pénzügyi intézményekkel kapcsolatos magatartásról. A Szovjetunió a csatlakozást változtatlanul nem tartotta időszerűnek, s hasonlóan foglalt állást a tagországok többsége. Románia álláspontját az IMF-be való belépése határozta meg. Magyarország a VPAB ülésén tudomásul vette a többi KGST ország véleményét, de szükségesnek tartotta saját álláspontjának jegyzőkönyvi rögzítését is. Ennek lényege a következő volt:

Kiindulva abból, hogy a jelenlegi körülmények között nehéz előre látni azokat a változásokat, amelyek a Nemzetközi Monetáris Alapon belüli erőviszonyokban és tevékenységében jellegében végbemennek, folytatni kell az IMF tevékenységének tanulmányozását, különösen a nemzetközi valutáris rendszer reformjával összefüggésben. Emellett célszerűnek látszik, hogy a KGST tagországok kidolgozzák azokat a feltételeket és követelményeket, amelyek fennforgása esetén a KGST tagországok bekapcsolódhatnak a nemzetközi valutáris szervezetek tevékenységébe.

Ilyen összefüggésben célszerűnek tartottuk, hogy a KGST tagországok - politikai és gazdasági érdekeikből kiindulva - kidolgozzák egy új nemzetközi valutarendszer létrehozásának önálló programját, amely az általuk elfogadható alapelvekre épülne. Így pl. az új nemzetközi valutarendszer és intézményei nemcsak formálisan, hanem ténylegesen is az ENSZ égisze alatt működjenek, az új nemzetközi likvid eszközök felosztása az összes résztvevő ország sajátos és közös érdekei figyelembevételével történjen; a KGST sajátos pénzügyi rendszerével csatlakozhasson az új valutarendszerhez.

* * *

A Politikai Bizottsági ülés vitájának jegyzőkönyve

SZIGORÚAN BIZALMAS!
Készült: 2 pl-ban

1./ Előterjesztés a Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal kapcsolatos állásfoglalásra

NYERS REZSŐ elvtárs:

A leírtakhoz két megjegyzést szeretnék fűzni.

Az egyik: a Magyar Népköztársaság számára sürgetővé válik, hogy a nemzetközi pénzügyi élethez kapcsolódjon, s a beruházásokhoz hitelekre tegyen szert. Példának említem, hogy hazánkban viszonylag jelentős rézminnyiség kibányászásához beruházások kellene, körülbelül 40-50 millió dollár értékű beruházás megvalósításához pedig gépek importjára van szükség. Ez a beruházás úgy valósítható meg, ha részben szocialista viszonylatból, részben tőkés viszonylatból szerzünk hitelt. Azonban a csak szocialista viszonylatból történő import révén nem valósítható meg a beruházás. S az ilyen kérdések egész sora vetődik ma már fel.

A jövőt illetően is most folyik az ötödik ötéves terv forrásainak felmérése. Úgy néz ki, ha nem teszünk valamit, akkor nemzeti jövedelmünk egy részét kell erre a célra felhasználni. Tehát nemcsak hogy pótlólagos jövedelemmel nem rendelkezünk, hanem a sajátunkat kell felhasználni. A felhalmozási arány-ráta emelésével lenne megoldható, ez pedig a fogyasztást, az életszínvonalat veszélyezteti. Tehát ez a dolog összefüggése.

Egyébként, amikor ezt az előterjesztést készítettük, persze a szocialista közösségre gondoltunk, a Szovjetunióra; úgy ítéljük meg, bár a Szovjetunió számára ma nem időszerű a nemzetközi pénzügyi életben való részvétel, aktív részvétel, de ez a nemzetközi pénzügyi élet átalakulóban van. Úgy ítéljük meg, a Szovjetunió részéről nem lehetséges olyan terhek vállalása, amelyek visszamenőleg is - a jelenlegi teherelosztás mellett - túlzottan nagy terhet rónak. A Szovjetunióknak pedig nem lesz érdeke távol maradni a nemzetközi pénzügyi élettől. Úgy gondoljuk, ha ebben a felfogásban most a kisebb szocialista országok tagjaivá válnak ennek a szervezetnek, ez mindannyiunk előnyére válik.

BENKE VALÉRIA elvtársnő:

Az előterjesztés is, Nyers elvtárs is a számunkra lehetséges előnyökről szólt. Gondolom, itt hátrányok is vannak. Mik a hátrányai?

A szovjet elvtársak ellenvéleménye milyen érveken alapszik?

A forint konvertibilitásának mik a következményei saját gazdasági életünkre és mi a realitása? Ehhez kapcsolódva a belépéssel formális kötelezettségvállalás nélkül is, nem jár ez gyakorlatilag együtt? [!]

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A 6. oldalon szó van arról, hogy az IMF-tagsággal olyan adatszolgáltatási kötelezettség is jár, amit eddig nem csináltunk. Ezek milyenek?

Ugyancsak a hatodik oldalon, a harmadik pontban szó van arról, hogy a 200 millió dolláros kvóta egy részét magyar állampapírok formájában fizethetjük. Milyen jellegű állampapírok lehetségesek?

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A 4. oldalon szó van arról, hogy a belépést követő 5-6 éven belül összesen mintegy 300 millió dolláros hitelre számíthatunk; tulajdonképpen szép, amit el akarunk érni, de ez erősen feltételes módban szerepel az anyagban. „Számolhatunk.” Mi a garancia arra, ha belépünk, a diszkrimináció érvényesül-e vagy nem?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Időnként szerepel ez a téma a pártszervek ülésén. Együtt szerepel a Nemzetközi Valuta Alap és a Világbank. Mi ez a két szervezet? Összefügg egymással, vagy ugyanaz? Kik a tagjai ennek? Esetleg erről mondjanak valamit.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Kádár elvtárs kérdésével kezdeném.

Ugyanazok a tagjai mindkét szervezetnek. A Világbanknak is ugyanazok a tagjai, mint a Valuta Alapnak. Körülbelül 100 ország.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van egy szervezet, amelyet Nemzetközi Valuta Alapnak hívnak, és ennek van egy bankja?

NYERS REZSŐ elvtárs:

Ez a Nemzetközi Valuta Alap ENSZ-szervezet, 1947-ben alakult, együtt az ENSZ-szel. Úgynevezett speciális szervezet. Tehát majdnem minden ENSZ-tagállam tagja. A Szovjetunió is részt vett az alapításban, Csehszlovákia is. Meg is szavazták az alapítást, csak utána kiléptek. Az új tagállamok egy része nem tag.

Benke elvtársnő kérdéseire: mik a hátrányai? Hátrány, hogy valamivel kötöttebbé válik a pénzügyi gazdálkodásunk. Gyakorlatilag egy dolgot tudok erre mondani: ami gyakorlatban is kötöttség, fizetési mérlegünk bizonyos tételeiben. Itt olyan tüköket nem tudhatunk meg, amelyeket ne tudnának meg anélkül.

Aranykészletünkről, devizakészletünkről kell tájékoztatást adni, de ezek sem olyanok, amelyeket ne adhatnánk meg. Hátrány: a valuta-devalválást vagy felértékelést ezután mi nem csinálhatunk a Nemzetközi Valuta hozzájárulása nélkül. Nem tudom, az egyetértése kell-e, elvileg kell, de gyakorlatilag nem tudom. Tehát a valutánkat fel nem értékelhetjük, le nem értékelhetjük.

Ezen kívül vannak az IMF-nek előírásai valutatartalékolásra. Ez elvileg szintén érint bennünket. Gyakorlatilag nem, mert nem vagyunk valutatartalékolók. Például a. nyitási bankoknál megrekedt az a sok dollárkészlet. Ilyenkor értekezleteket tartanak erről; de ez a beleszólás mindig egy részlegesen belüli demokrácia, ott mindig demokratikusan történik a döntés.

A másik kérdés: a szovjet elvtársak ellenvéleménye mit tartalmaz? A szovjet elvtársakkal csak nagyvonalú konzultáció volt ebben a kérdésben. Nem is tudom, lehet-e ezt konzultációnak nevezni? Először 1964-ben vettem fel az akkori kollégámnak, Bajbakov elvtársnak. Ő akkor ellenezte, de tulajdonképpen az érvelésben nem volt más, minthogy nem tanácsolták ezt a lépést megtenni. Nem is került sor rá. Érzésem szerint lényege az ellenvéleményüknek, hogy a szocialista közösség tagországai, ha ez a kérdés napirendre kerül, egyszerre tárgyalják meg, egyszerre csinálják. Ebben törést okoztak a románok, még korábban a jugoszlávok, és most a kínaiak helyzete olyan, az ő nyilatkozatuktól függ, hogy tagjai lesznek-e vagy sem.

KÁDAR JÁNOS elvtárs:
Ők ugyanilyen alapító tagok, mint a Szovjetunió, és Csehszlovákia...

NYERS REZSŐ elvtárs:
Nekik joguk van Tajvan helyét ott elfoglalni. De itt homályos a helyzet. Volt olyan jelzés, hogy a kínaiak tárgyalni akarnak erről - persze náluk minden lehetséges.

A forint konvertibilitásával kapcsolatban: mik annak a következményei? A forint konvertibilitását, a hangsúlyozott fizetési mérleg mellett [!] azonnal elhatározhatjuk, negatív következménye nem lenne. Vannak, akik azt mondják, hogy a forint konvertibilisebb, mint a jugoszláv dinár. Ez arra érv, hogy elhatározhatjuk, megcsinálhatjuk, persze a forint nem lesz olyan konvertibilis, mint az osztrák schilling. De ez a Magyar Népköztársaságra nézve inkább előnnyel jár, mint hátránnyal. Persze, igazi előny akkor lenne, ha a szocialista országok együtt csinálhatnák. De elválaszthatatlan attól, hogy konvertibilisek legyünk vagy arany vagy dollár vagy másban. [!] A mi gazdasági mechanizmusunk lehetővé teszi a konvertibilitást; nem minden szocialista ország mechanizmusa teszi ezt lehetővé.

Nemes elvtárs kérdésére: tudomásom szerint gyakorlatilag semmiféle olyan új adatot nem kell szolgáltatni, amit eddig nem adtunk meg vagy az ENSZ-nek közvetlenül vagy pedig valahol bank-körökben nemzetközi vonalon. Most, az előterjesztés előkészítése során átvizsgáltuk a GATT-nak nyújtandó adatokat, s az derült ki, hogy tartalmilag azonosak azokkal, amelyeket az IMF-nek kellene adni.

FALUVÉGI LAJOS elvtárs:
Új létesítmények esetében szükség van új adat közlésére. Ha például konkrét létesítéshez kérünk hitelt, mondjuk autópályára, vagy kapacitás bővítésre, erre vonatkozóan kell adatot adni.

NYERS REZSŐ elvtárs:
Nemes elvtárs második kérdése az állampapírokkal kapcsolatos: milyen állampapírok ezek? Úgy gondolom, kötvények...

FALUVÉGI LAJOS elvtárs:
Kötelezvények.

NYERS REZSŐ elvtárs:
Most, az előterjesztés benyújtása óta szereztünk olyan értesülést: a Nemzetközi Valuta Alapnak van állásfoglalása, a románokkal kapcsolatban és talán a jugoszlávoktól a szocialista országoktól nem kérné aranyban. [!] Ez több volt, mint információ, bár nem egészen pontos.

Kállai elvtárs kérdésére: az itt jelzett hitelekkel számolhatunk-e, illetve ez biztosan realizálható-e? Elvileg csak számolhatunk vele, gyakorlatilag pedig biztosra vehetjük. Ezt minden tagállam megkapja.

FEHÉR LAJOS elvtárs:
A javaslatot helyesnek, időszerűnek tartom. Magam is javasolom, a Politikai Bizottság olyan határozatot hozzon, hogy szükséges lenne az ország belépése az IMF-be. Köztudott, hogy a következő időszakban milyen nagy feladat vár gépiparunkra, s döntő lenne, ha ily módon bekerülhetnénk a fejlődő országok piacára. Létesítmények kivételzésére világbanki belső kimutatás szerint csak olyan ország kaphat hitelt, kölcsönt, amely tagja. Itt kínálgózik az a lehetőség számunkra, hogy gépipari, élelmiszeripari, vízügyi stb. berendezésekre, középüzemek szállítására vállalkozunk fejlődő országokba.

A határozati javaslat első pontjának második bekezdése szerint belépés lehetséges a KGST-országok közös érdekeinek megtartása mellett. Ezt támogatom. Világbanki tagság esetén képviselhetnénk a szocialista országok álláspontját is többek között a Nemzetközi Valuta Alapban. Természetesen belépés előtt a szovjet elvtársaktól külön ösztönzésre van szükség - tapasztalatszerzés céljából (?) Világbanki tagsággal segíthetnénk a közös lépéseket, a fejlődő országokban is segíthetnénk a szocialista országok, a Szovjetunió politikáját. Jó néhány fejlődő országban gátat szabhatnánk a kínai befolyásnak is.

A határozati javaslat második pontjának első bekezdésében szó van arról: szükség lenne legmagasabb szintű párt- és állami konzultációra a Szovjetunióval. Kérem a konzultációhoz álláspontunkat. Állami szinten voltak már konzultációk. Ennél többre lenne szükség. Legmagasabb szinten kellene most már konzultálni.

Összefoglalva: kérem, a Politikai Bizottság támogassa ezt a javaslatot.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:
Az előterjesztés és a szóban elhangzott kiegészítés alapján az a benyomásom: jelenleg még nem vagyunk kellően felkészülve erre a bizonyos konzultációra a szovjet elvtársakkal, másrészt a tárgyalásokra a Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal. Lehet, hogy azok az elvtársak, akik ezzel foglalkoznak a Pénzügyminisztériumban, a Nemzeti Bankban mindent világosan értenek, ez a dolguk, s ott jobban ki vannak dolgozva a javaslatok, - ez jó dolog. Ha ez így van, akkor természetes, annak, amit mondok, az értéke csökken, - de ebből az előterjesztésből mindez neme tűnik ki meggyőzően. Milyen problémák vannak:

Úgy emlékszem, annak idején, amikor elkezdtük a tárgyalást, érdeklődtünk, hogyan néz ki ez a Világbank, a Valuta Alap; olyasmiről is szó volt, amikor kölcsönt veszünk fel, azt itthon beruházzuk, helyszíni ellenőrzésre is igényt tart a Világbank, a Nemzetközi Valuta Alap. Ez nem kis kérdés politikai és állambiztonsági szempontból, amit szintén vizsgálni kell. Nem intézhetjük ezt el csak azzal, hogy kémkedés a napi lapok hírei alapján történik csak. Az azért látható, bár olyan szervezetről van szó, mely nyilvánosság előtt nem sokat szerepel, ami érthető is, nem szereti a nyilvánosság elé teregetni belső dolgait, de látható a sajtóközleményekből: van az a 10 nagy ország, amely a legnagyobb súllyal szerepel ebben a szervezetben, s ők döntenek ezekben a kérdésekben. A valutakrizissel [?] is ezek foglalkoznak állandóan. Nehéz kiszámítani, mi az elképzelésük velünk. Bár az ENSZ-ben a dolgok egyszerűbben jelentkeznek, de azért látható, milyen nagy súllyal tud az Egyesült Államok szavazógépezete alapján operálni, ilyen helyen pedig, ahol pénzről van szó, s ráadásul ők a fő résztvevők, nyilvánvalóan még jobban tudnak operálni. Ezt nem megjedésből vetem fel, csak a realitások miatt. Ha belemegyünk egy ilyen tárgyalásba, ezeket a kérdéseket előre tisztázni kell a magunk számára és szövetségeseink számára is. Ha jól értem, a szovjet elvtársak ellenérvelést döntően politikai megfontolásból tettek. Fock és Koszigin elvtársak megbeszélésükön behatóan foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Akkor Koszigin elvtárs azt mondta - leegyszerűsítve - nem lehet úgy felfogni: beteszünk ennyit, kivesszünk ennyit. Itt politikai kérdések vannak, amelyek alapos vizsgálatot igényelnek. Ezzel foglalkozni kell.

Itt van egy olyan kérdés, mint a forint konvertibilitása és az ezzel kapcsolatos dolgok. A részletektől eltekintve az alapszabály szerint milyen kötelezettséget jelentene ránk? 2-3 évvel ezelőtt egy külkereskedelmi anyagban, ahol a nyugati deficitről volt szó, felvetették az elvtársak - ha jól emlékszem - 60 millió dollár gépipari export-hiány van. Ha ez nem lenne, akkor tudnánk eredményesen operálni még a fejlett tőkés országokkal is, de a fejlődő országokkal is.

Magától értetődő, - nem tudom, hogyan áll ez a helyzet, de túl sokat néhány év alatt nem javulhatott. Nem is lehet kívánni. Tény, ha mi gazdasági súlyunkat a Nemzetközi Valuta Alapnál növeljük, versenyképességünket növeljük a fejlődő országokban a gépipari termékeknél, nagyon sokat kellene tenni. Tehát itt még nagyon sok a tennivaló. Érthető a bővös körforgás, de felmerül az a kérdés: most megvan-e már az erőnk erre az áttörésre, vállalkozhatunk-e most erre? Ebből az anyagból ezt én nem látom biztosítottak. Nyilvánvaló, további munkára van szükség, elemzésekre, értékelésekre ahhoz, hogy ebben elhatározásra jussunk. Egyrészt nekünk árualaphiányunk van ahhoz, hogy a forint még erősebb legyen; s ugyancsak a fejlődő országokkal való kapcsolatban is. A fejlődő országokkal való kapcsolat nem ilyen egyszerű. Nem olyan egyszerű: ha belépünk az IMF-be, ott leszünk a fejlődő országokban, mert a jogunk több rá. Ott is van konkurencia. Ez pénzügyi dolog. Ott nincs tőke, s ráadásul a lebonyolításánál van egy nagyfokú konkurencia. Ebben a harcban vannak olyan területek, amelyeken már most is erők tudnak lenni, más területeken viszont nehéz birkózás van kilátásban. S ez nem fog akkor sem megváltozni, ha beléptünk a Nemzetközi Valuta Alapba. Tehát - meggyőződésem szerint - kellő realitással kell vizsgálnunk ezt a kérdést.

Végül itt van az olajválság, ami tanulságos kell legyen. A nyugat-európai fővárosok utcái kiürülnek vasárnaponként, s autók helyett biciklivel, konflissal közlekednek. Ez az olajválság a nyugati valutakrizissel kedvező hatást gyakorol és a dollár megszilárdult, legalábbis hosszú idő óta nem volt olyan szilárd, mint most...

NYERS REZSŐ elvtárs:
Nem az olajválságtól...

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:
Nem ettől, de nem véletlen, hogy ezzel is összekapcsolják. S az se véletlen, hogy erre az időpontra ilyen jelenségek vannak.

Nem tudok ebben a kérdésben szakvéleményt mondani, ismereteim nem elégségesek ehhez. De szeretnék arra rámutatni: a kérdést nagyon valósan, nagyon világosan, a dolgok minden oldalait kutatva, tovább kell elemezni.

Mindezeket azért mondtam el, mert az anyagot egyoldalúnak tartom. A kockázatot, amit a belépéssel vállalnánk, továbbá fennálló gyenge pontjaink felszámolását ennek az anyagnak az elolvasása után nem látom megnyugtatóan kimunkálva. Ha kellőképpen ki lesz munkálva, véleményem szerint lehet és kell is foglalkozni a dologgal.

Politikai szempontból nézve szeretném álláspontomat kinyilvánítani: az elsődleges kérdés: ilyen lépést csak akkor tegyünk meg, ha szövetségeseink, mindenekelőtt a Szovjetunió egyetért vele. Ha a Szovjetunió részéről nem értenek egyet, ez kizáró kritérium. Bármilyen érv szól is amellett, hogy belépünk, nem szabad megtenni,

ha a Szovjetunió ellenére történik. Természetesen, ez most még nem időszzerű. Különösen azt helyeslem, hogy a konzultációt folytassuk. Az első lépés a teljes értékű kimunkálás; második lépés a szovjet elvtársakkal való konzultálás; harmadik lépés: kerüljön vissza a Politikai Bizottság elé.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Azt hiszem, a kérdés felvetése időszzerű. De ezt az elvtársak jobban tudják ítélni, mint én. Az érvelés szerint a Világbankkal kapcsolatban inkább a 2. pontban leírt érvenket kellene előtérbe állítani, az exportlehetőségek javítására vonatkozó dolgokat, s nem a kölcsönszerzést. Nem volna célszerű az okfejtés érdekében erre helyezni a hangsúlyt?

Ha konzultálunk, vigyázni kell, a mi anyagunkból kitűnjön: minden negatívumot mérlegeltünk, s ne a konzultáns partner hívja fel a figyelmünket a negatívumokra. Minden negatívum mérlegelésével kell érvelnünk azért, hogy erre a következtetésre jussunk. Egyébként, azt hiszem, ha ide belépünk, célszerű bekerülni annak apparátusába is...

A határozati javaslat első pontja: a Politikai Bizottság szükségesnek tartja a Magyar Népköztársaságnak az IMF-be és a Világbankba való belépését - ezzel így egyetértek, illetve úgy, hogy a belépés mérlegelését, mert célszerűsége növekszik. De érdekel bennünket a partnerek véleménye is. Az IMF-be és a Világbankba való belépés ... stb. egyeztetett álláspont, de országoknak... stb. - itt a „de” nem szükséges. Ezt önállóan meg lehet állapítani: egyes szocialista országok sajátos helyzetüknél fogva stb.

FOCK JENŐ elvtárs:

Szeretnék először a Komócsin elvtárs által említettekre válaszolni, s azt megmondani, mennyire van előkészítve? Tízéves téma - ahogy Nyers elvtárs is említette. Ő erről már 1964-ben konzultált, én 1967-ben konzultáltam, de akkor már négy éve foglalkoztunk vele. Nem hivatalos tárgyalásokat folytattunk. 1967-ben Koszigin teljesen ellene volt - akkor az volt a helyzet, rajtunk múltott, hogy fél éven belül tagok leszünk-e vagy sem. Természetesen nem léptünk be. Utána négy éven keresztül meggátolták Románia belépését. Az igazat megvallva, nekik nem mi kellünk, hanem a Szovjetunió kell. Előttük világos volt: Románia megnehezíti a Szovjetunió belépését; Magyarország belépése megkönnyítené a Szovjetunió belépését. Ők így fogják ezt fel. Szerintem minden elő van készítve ahhoz, hogy beléphessünk. Pozícióink azonban most rosszabb, mint 1967-ben volt. De sokkal jobb pozíciónk lenne, ha az itt lehetséges hiteket igénybe vehetnénk, mintha egyéb módon vennék igénybe ilyeneket.

Milyen ellenérvek vannak? 1967-ben, amikor erről tárgyaltam Koszigin elvtárral - jelentést is adtam erről a Politikai Bizottságnak, - semmiféle kimondott ellenérv nem volt. Nagy érdeklődéssel fogadtak, egy sor kérdést tettek fel, mindenre válaszoltam; a beszélgetés után, este volt politikai bizottsági ülés, rengeteg napirendi ponttal, s ott Koszigin elvtárs néhány szavas bejelentést tett beszélgetésünkről, tárgyalásunkról, s ott hangzott el: a Politikai Bizottság ellene van, nem tartja időszzerűnek. Utána Koszigin elvtárs túl sokat nem is beszélt erről. Gromiko elvtárs elmondta, hogy milyen ellenérvek vannak. A leglényegesebb ellenérv: a Szovjetunió a maga részéről nem tartja időszzerűnek a belépést, nem akar belépni és tart attól, ha a szocialista országok egyenként lépnek be, megosztanak bennünket. Azt hiszem, az nem komoly érv, hogy ott szavazógépezet működik. Úgy működik, mint az ENSZ-ben, illetve úgy nem működik, mint az ENSZ-ben. Az se túl komoly ellenérv, hogy ismerjük [popup title="MacNemerét []", "format="Default click" activate="click" close text="Robert McNamara, amerikai demokrata párti politikus, aki a Világbank elnöki tisztének betöltése (1968-1981) előtt 1961-1968 között az USA védelmi minisztere volt."] Tudjuk, ki volt azelőtt stb. Hiszen mi ismerjük Nixont, tudjuk ki volt, ki most stb. Mi ezt is végig vettük; az amerikai politikusok között ennél sokkal rosszabbat is találunk. Komolyabb ellenérv: a kapitalista világban pénzügyi válság van. Ez 1967-ben nem volt ellenérv; Ilyen időszakban inkább más módon kellene gondolkodni például: tegyük a mi bankunkat olyanná - a nemzetközi beruházási bankunkat -, hogy pótoljon bennünket a Világbankért. Ebben azonban sok év beletelik, míg ezt meg tudjuk tenni. A Szovjetunió kivételével valamennyien tökeszegény ország vagyunk. Azóta van olyan elgondolás a Szovjetunió részéről: hozzuk létre a nemzetközi monetáris alapnak és a világbanknak európai fiókját. Tehát erről is lehet tárgyalni, de több év kell hozzá.

A legnagyobb érv: a Szovjetunió nem akar belépni, és szerintem azért nem, amiért a Közös Piacba sem. Sok éven át nem értették meg, mit akarnak a magyarok, a bolgárok a Közös Piacca. Végre, hat évvel ezelőtt egy varsói tárgyaláson a szovjet külkereskedelmi miniszter megértette: arról van szó, velünk szemben 30-40%-os lefoglalás érvényesül a Közös Piac részéről, s ha kapcsolatba lépünk velük, lassan ki tudjuk ezt védeni. A Szovjetunióban nehezen tudták ezt megérteni, mert nem ugyanaz a helyzet nálunk, mint nálunk. Nekünk ez sok millió dollárba kerül. Ugyanez a GATT-nál is a helyzet. A szovjet elvtársak miért jöttek rá, hogy a magyaroknak igazuk van? Sőt, még biztattak is bennünket! Mert rájöttek - néhány kivételtől eltekintve - amit a Szovjetunió az ENSZ-nek nem ad meg, mi a reformunkon keresztül nyilvánosságra hoztunk egy sor olyan adatot, amit azelőtt nem. S a GATT-tagsággal újat nem kellett adni.

Milyen célra kérünk beruházást? - ebben állásfoglalás lenne. Megnézik terveinket, elgondolásainkat. Amit Nyers elvtárs említett, olyan jellegű beruházásokkal tudunk pénzügyi hiteket felvenni ilyen tagság nélkül is. Csak egy %-kal, fél %-kal magasabb kamattal. Más hátrányt nem látok. Előre be kell fizetni, egy évet kell várni, hogy a fejlődő országok ne mondják: belépett, konkurens; a harmadik évben vehetjük a hitelt igénybe. Három év múlva, négy év múlva a befizetett összeg kétszeresét, háromszorosát vehetjük igénybe. Ez nem igazi hátrány persze. Az igazi: pénzügyet nem tudjuk mobilizálni. A legnagyobb előnyt a belépésnél nem is abban látom, ami eddig elhangzott, hanem ami le van írva: a szocialista országokba irányuló gépiparunkat egyre nehezebben tudjuk realizálni. Egy az egyhez arány stb. . A kapitalista országok felé csak nagy rekonstrukciókkal, újabb licenck vásárlásával, új beruházásokkal. Néhány esztendő alatt lehet olyanná tenni a magyar gépipart, hogy nagyobb mérvű nyugati export bonyolítására képesek legyünk. Igazi nagy exportot azonban csak akkor tudunk bonyolítani, ha a Világbank tagjai leszünk. A Szovjetunió más helyzetben van. A Szovjetunió a fejlődő országok gépiparához tud 15-20 éves hiteket adni, 100-200 millió rubeles nagyságrendben. Képtelenek vagyunk mi erre. 6-8-12 fejlődő országnak tudunk adni, de nem sokat. A Szovjetunió tud és ad is sokféle hitelt. A Szovjetunióknak megvan az aranytartaléka bőségesen, amellyel a Világbankba beléphet, de nincs olyan szorító erő a számára, hogy belépjen. Mi több gépet akarunk exportálni, ha a Világbank ad hitelt, a fejlődő országoknak; s mi, akik tagjai leszünk a Világbanknak, mi tudunk oda gépet vinni, - persze, versenyezni kell. De most nem tudunk oda szállítani. Ha tagok vagyunk ott, tőlünk is vásárolhatnak. A fejlődő országokban van egy ilyen jelenség, Dél-Amerikától, Afrikán keresztül, Ázsiáig: a Világbank tagjai közül igyekeznek nem attól vásárolni, aki a legerősebb.

A szovjet elvtársaknak van még egy érvük: az amerikaiaknak jó a Világbank, az amerikaiaknak van ott döntő szavuk. S mindent megtesznek azért, hogy ők legyenek a szállítók. De a fejlődő országok ezt ki akarják védeni. A nemzeti burzsoázia tart attól, hogy még jobban az Egyesült Államok befolyása alá kerüljön. Ezért igyekeznek vásárlásait más országokkal, köztük sok kis országgal bonyolítani - ilyen értelemben tehát nemcsak gazdaságilag vagyunk ott. Nekünk érdekünk. Szerintem a szovjet elvtársak nem látják olyan világosan, amilyen világosan látták a belépés szükségességét a GATT-nál, s a Közös Piacnál: a mezőgazdasági szocialista országoknak mennyivel más a helyzetük, mint a Szovjetunióknak.

Azzal egyetértek, amit Komócsin elvtárs mond: a Szovjetunió ellenkezése ellenére nem lehet belépni. Ha a Szovjetunió ellenére lépünk be, az a jelenben jelent nagy hátrányokat; ha nem lépünk be, távlatban jelent gondot. Biztos, más formában kell szóvá tennünk a kérdést, szélesen feltárva, magas szinten megmondva, hogy mi perspektívikusan sokban függünk attól: ezt a lépést megtegyük-e vagy sem. Ha úgy konzultálunk, mint eddig: miniszterelnöki tárgyaláson a konkrét ügyek mellett vetjük fel, akkor vegyes fogadatra találunk, amely végül is azt mondja: inkább ne lépjenek be. Azt tapasztalják, a szakemberek egyik fele azt mondja: igazuk van a magyaroknak, de ne lépjenek be; vagy ilyen indokot mond: dollárválság van, valutaválság van. Komoly gazdasági indokot, ami azt mondja, hogy ne lépünk be, nem mondanak. Azt hiszem, a szovjet álláspont mögött tulajdonképpen két dolog van: nem látják elég világosan - s ezt meg kell magyarázni - Magyarországnak miért, mennyiben eltérő a helyzete a Szovjetunióétól; másrészt attól tartanak, hogy megosztanak bennünket, ha Jugoszlávia, Románia után Magyarország is belép. De ilyen alapon mondják Csehszlovákiának is, hogy ne lépjen be stb. Attól tartanak, a pénzügyi világban a Szovjetunió más megvilágításba kerül. A fő törekvés ezeknek a szervezeteknek a részéről az, hogy a Szovjetunió lépjen be. Tulajdonképpen az lenne a helyes. Ha ma még úgy működik a szervezet, hogy a befizetett tőke után az Egyesült Államok szerepe meghatározó, döntő szavazati joga van, ha a Szovjetunió belép, megváltozik a helyzet. Ha mi is belépünk, változik a helyzet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi ennek az időszzerűsége? Próbáltam rá válaszolni. Úgy képezem el, általában időszzerűvé a dolgot az teszi, amit a nemzetközi élet perspektívájának tartunk: a békés egymás mellett élés szilárdan érvényesül. Lehetséges, hogy az a perspektíva, a Szovjetunió, a szocialista országok belépjenek. Ez a kérdés általános időszzerűsége. Mi a napi időszzerűsége? Az, hogy éppen ma itt van a bolgár párt- és kormányküldöttség, s ezt tárgyaljuk? Ezt se tartom biztatónak. Elbírálni azt, hogy most melyik utat válasszuk, nem egyedül mi döntjük el, hanem valamennyi KGST-ország. Ennyit az általános időszzerűségről, ami itt nincs eléggé megmagyarázva.

A belépésnek van politikai hatása természetesen, - de ez a szóban forgó gazdasági perspektívikus dolog valahány esztendeje jelentkezett. Érdekes dolog hangzott el a felszólalásokban, ami a dolog általános időszzerűségét adja: a magyar gazdasági élet perspektívája. Az egész fejlődés, a fejlődési ütem, a nemzetközi forgalomban való részvételünk, annak pénzügyi feltételei és eszközei. Hogyan jutunk nyersanyaghoz, hogyan tudunk exportálni stb. Megmondom őszintén éppen ezért, - ahogy a felszólalásokban is érintve lett - ez egy komoly, önálló nagy kérdés, amit külön kell megvitatni. Gazdasági fejlődésünk általános perspektíváját nem lehet konzultációs levéllel elintézni. Előbb tudnunk kell, milyennek látjuk mi a magyar népgazdaság fejlődési perspektíváját, hogyan tudunk előbbre menni, exportálni stb. Ami a fejlődési ütemet illeti, 5-6 éves perspektívára - őszintén szólva, mély meggyőződés, magában a magyar népgazdaságban legalább annyi tartalék van, mint amit ettől a lépéstől várunk. Ha mi meg is tesszük ezt a lépést, elsődendő kötelességünk a magyar népgazdaság általános helyzetét felülvizsgálni, megnézni, mennyivel tudnánk a termelést emelni. Lényeges kifogásom: az általános időszzerűségét illetően másképpen kellene ezt a dolgot megfogni.

Ami a szóban forgó szervezetet illeti: Nyers elvtárs azt mondta, ez egy demokratikus szervezet...

NYERS REZSŐ elvtárs:

Nem mondtam, hogy demokratikus ...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt mondtad, demokratikus módon döntenek...

NYERS REZSŐ elvtárs:

A rendszeren belül...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez jelenleg olyan szervezet, mint volt az ENSZ ezelőtt húsz évvel, gazdasági szervezet, amelyben a világ legerősebb 10 kapitalista országa diktál. Erről van szó! Ide kellene belépni annak ellenére, hogy hány tagja van a szervezetnek. Ezt tudni kell! Konzultáció: a szövegezés itt nem tetszik. A határozati javaslatban ajánlják, a Politikai Bizottság mondja ki: véleménye szerint helyes lenne belépni. Konzultáljunk a szovjet elvtársakkal; ugyanakkor a szövegben azt mondják, hogy a legutóbbi szovjet álláspont is elutasító volt. Megmondom, nekem nem szimpatikus egy olyan helyzet, ami két hónap múlva előállhat: van egy PB állásfoglalásuk a magyaroknak, mely szerint be kell lépniük ide és ide, ilyen és ilyen elv alapján, s van egy szovjet elutasító válasz. S akkor mit csinálunk? Visszajelentünk a Politikai Bizottságnak és újra rágódunk rajta. Ez nem egészen így van. A Szovjetunió soha nem mondja, hogy ne lépjenek be. Ő legfeljebb ajánlja. Ilyent se tavaly nem mondtok, sem 1967-ben, de az ő megfontolásai arra kell késztesse bennünket, hogy mérlegeljünk. Ezt így nem lehet csinálni. Ha pozitív állásfoglalást akarunk, ajánlom, szövegezzünk valahogy így: a Politikai Bizottság időszerűnek tartja újból a konzultációt erről a kérdéssel... Tehát nem a belépést. Vagy végrehajljuk a saját határozatunkat, s annak ellenére, hogy a Szovjetunió nem ajánlja, mi belépünk?

Így ne fogalmazunk határozatot. Időszerűnek tartjuk, vessük fel, konzultáljunk, legyen kidolgozottabb a pozíció és az érvelés, mint ami itt van.

A szovjet álláspontról: nem ajánlom, hogy úgy nézzünk kérdéseket: mi értünk valamit és a szovjet elvtársak még nem értik. Ők ugyanúgy tudják, hogy miről van szó, mint mi. Legfeljebb tárgyalási módszerük, hogy nem fejtik ki. Ők nagyon jól értik; ez nem belátás dolga, hanem politikai megfontolás politikai okokból - részben gazdasági okokból - ellenzik. Magam is próbálom a szovjet álláspontot megérteni. A Szovjetunió természetesen nemcsak katonai, hanem gazdasági eszközökkel is befolyást gyakorol a nemzetközi élet alakulására. Erre is van áruja, hitelt is tud adni. Devizát is, valutát is tud szerezni. A szótöredékekből azt értem, hogy a Szovjetunió anyagi eszközei nem azonos súlyúak a világ vezető 10 kapitalista országának anyagi eszközeivel - amivel gazdasági fronton is harcban állnak. Nem azonosak. A Szovjetunió nem akarja, hogy a saját anyagi eszközeinek egy bizonyos részét betegye egy olyan közös kasszába, amely felett többé nem ő dirigál, hanem egy olyan szervezet, amelyben ő kisebbségben van. Ott a Szovjetunió befolyása kisebb, mint akikkel politikailag szemben áll. Saját anyagi eszközei felett ő akar diszponálni. Azt hiszem, ez az egyik fő oka a szovjet tartózkodásnak.

Miért ellenzik ilyen, olyan formában, nem szívesen vennék, ha a Magyar Népköztársaság belépne? Itt elsősorban politikai kérdéssel van szó. A szocialista országok közül jelenleg tag: Jugoszlávia - belépett és tagja; sokszor úgy vagyok, még a jugoszláv elvtársaknak is megmondom, sok minden megfontolás politikai okokból - részben őket hibáztatni, amiket 1948-49-ben csináltak, amikor önálló fejlődésükért harcoltak, mindegy, hogy minek hívják, miért. A baj, hogy ők ezeket a kényszerlépéseket megideologizálják, és beépítik a szocialista rendszer szerves részébe. Végül is: a jugoszláv eset más eset. Azt hiszem, a Szovjetunió sem így foglalkozik ezzel. A közel múltban belépett Románia - ez egészen más jellegű. Ez olyan, mint a sztrájk törés, az NSZK-val való diplomáciai kapcsolat felvétele. Mindenki ismeri ezeket a belépéseket. Politikailag káros lépés volt ez, kárt okozott közös, KGST-ügyeinknek, s politikailag is árt. Tehát tagja ennek a szervezetnek a szocialista táborból Jugoszlávia és Románia, s jövőnk mi harmadiknak, magyarok. Ha mi kérjük, a szovjet konzulens partnerek azt mondják: lépjenek be; előállhat egy ilyen helyzet. Jugoszlávia, Románia és Magyarország belépése ebbe a szervezetbe nagyszabású politikai manőverre, zsarolásra, gazdasági manőverre adna módot azoknak, akik ennek a szervezetnek igazi urai, - jelenleg. Ez az igazság! Ezt is odateszem emellé a rovat mellé, amely arról szól, hogy egy év múlva ennyi hitel, 3 év múlva, 5 év múlva meg annyi. Mert rögtön hatásában ez fog jelentkezni. Semmiféle olyan illúzióm nincs az USA-val szemben, hogy ő ezt a lépést ne használja ki ellenünk, a Szovjetunió ellen. Nem említék mást, csak azt az ellenőrzési bizottsági tagdíjat. Az USA majdnem két nappal előbb kért fel bennünket az ellenőrző bizottsági tagságra, mint a vietnamiak; vállaltuk a terhet, mindazt, ami velejár; két emberünk meghal és így tovább. A következő héten elkezdene bennünket politikailag zsarolni, elfoglalt vagyunk, nem vagyunk objektívek, s ez, súlyosan ki fog hatni a magyar-USA viszonyra stb. Ezek nem széplelkek elvtársak, ha anyagiakról van szó! Ezek akkor fognak csak adni, ha jófiúk leszünk, s ha rosszfiúk leszünk, meg fogják vonni. Ezekre is gondolni kell. Mindezt nem is elsősorban a szovjet elvtársak miatt mondom, hanem a saját szempontunk miatt. Ezekre is figyelni kell.

Az érvelés pedig véleményem szerint harmatgyenge. Ezt az érvelést, ami a határozat első pontjában van, vegyük ki. Töröljük. Ez egy óvodai előadás, ilyen ne tartsunk a szovjet elvtársaknak. Ezt betéve tudja mindenki.

A következő a véleményem:

Legelső szint - üdvözlöm, mint olyant, de azért hozzá kell tenni, hogy ezzel a tartalom kimerültek; a mi Központi Bizottságunk hivatalosan fordul a Szovjetunió Központi Bizottságához, kormányához. Megszűntek ezzel a további tartalmak, pozíciók. Eppen ezért talán valamilyen közbülső fokozatot is kellene választani, és esetleg ezt még tartsuk fenn.

A következőt javasolom: ha az elvtársak valóban előkészítették, s akik többet foglalkoztak vele, mint mi, úgy tartják, hogy időszerű, dolgozzanak ki egy levél-tervezetet, amiben kerék-perc pontról pontra le van írva, miről van szó, mit akarunk konzultálni a szovjet elvtársakkal. Ezt a levél-tervezetet a Politikai Bizottság megnézi, s ha úgy dönt, küldjük el. De nem ajánlom ezt az eltérő fogalmazást: a Politika Bizottság úgy ítéli meg, helyes belépni, s konzultáljunk a szovjet elvtársakkal. Őszintén megmondom, gondolkozni kellene, mégis, mit vártak az elvtársak? A legutóbbi időben volt szó erről? Várható, hogy az SZKP Elnöksége napirendre tűzi, szemben azokkal, akikkel eddig tárgyalt, és azt fogja mondani: helyes, lépjenek be? Nem! Azt fogják mondani: nem ajánljuk. Akkor mi egy szemben álló dolgot képviselünk? Kitésszük magunkat annak, hogy a szovjet elnökség azt mondja: nem ért egyet? Bizonyos értelemben van időszerűsége.

5-6 gépelt oldalon írják le a magyar álláspontot, s a Politikai Bizottság újra napirendre tűzi, majd elküldjük a szovjet elvtársaknak. Bár, ami engem egyénileg illet, véleményem szerint érdemes volna a magyar gazdasági élet dinamikus kérdéseit megvizsgálni, megtárgyalni, ebben állást foglalni és annak egyik következtetéseként lehet, hogy ezt is meg kell nézni a fejlődés miatt. Ez volna egészséges és helyes.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Kádár elvtárs érvelésével egyetértek. Stratégiai kérdés, nemcsak a magyar gazdasági élet fejlődéséről van szó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elfelejtettem mondani: legalább két szocialista ország lépjen még be rajtunk kívül, a lengyelek, a bolgárok. Ne egyenként osonjunk a kertek alatt.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy konzultáljunk, olyan sorrendben, ahogy arról Kádár elvtárs beszélt. Valóban, először nekünk a saját gazdasági fejlődésünk alapkérdéseit kell egymás között megvitatni. Még azt is el tudom képzelni, hogy erről is konzultáljunk a szovjet elvtársakkal.

A múltkor vitattuk a fejlődés ütemét, s ott 5%-os nemzeti jövedelem-emelkedésről volt szó. Tehát növekedés látható. Arra buzdítottuk az elvtársakat, hogy dolgozzanak nagyobb ütem kialakítása érdekében; de természetesen ezt behatárolja a beruházások piacain jelentkező gyengeségünk, ismert feszültségeink - de ezt meg kell nézni. Először a Politikai Bizottságban és a szovjet elvtársakkal.

Az elvtársak védelmére szeretnék valamit mondani: a Politikai Bizottságnak augusztusban volt egy ülése, ahol elhatároztuk: ezt a kérdést napirendre tűzzük. De helyesebb, ha az általános gazdasági fejlődés részeként foglalkozunk ezzel a kérdéssel. Ez egy nagyon jelentős politikai lépés. Ezt egyedül a szovjet elvtársak nélkül nem szabad megcsinálni. Meg kellene fordítani a munka sorrendjét, s a gazdasági fejlődés kérdését megvitatni, s ezzel kapcsolatban újból konzultációt folytatni a szovjet elvtársakkal, míg össze nem áll a teljes kép.

Még valamit: A Politikai Bizottság most látja ennek konzekvenciáit egyrészt. 200 millió dollárt kell befizetni, 330 millió dollárral lenne jobb fizetési pozíciónk az ötödik ötéves tervben. Őszintén szólva, amikor erről szó volt, jelentősebb gazdasági előny származását képzeltük el. Igaz, ami az exportnál jelezve van olyan, a jó isten tudja, mi lesz, hogyan realizálható. Lehet, hogy gépipari exportunk számára a lehetőségek kedvezőbbek lesznek az érintett országokban.

Kérem, ne döntsön most a Politikai Bizottság, jó lenne, ha újból visszakerülne ide a téma, javasolom is, hogy kerüljön vissza - s akkor adhatnának az elvtársak valami kis elemi eligazítást: kik a vezető hatalmak, mennyi a részesedésük stb. Hogy valami kis tájékozódásunk legyen a felelős döntéshez.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Értesülésem szerint a lengyel elvtársak is gondolkoznak a belépésen. Huszár elvtárs talán tájékozódhatna lengyel partnerénél erről.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Itt az igazi, egészséges, logikai indok: - tényleg levélben forduljunk a Szovjetunióhoz - kialakultak legközelebbi ötéves tervünk korvonalai. Leírnamk a valódi érveket: (a) nyersanyag-beszerzés problémáját, (a) beruházási hozzájárulás kérdését. (a) gépipari export-problémánkat, a külkereskedelemtől függünk a nemzeti jövedelem 40 valahány százalékáig, feltétlenül duplájára kell emelni, elhelyezési lehetőségeinket a harmadik országokban, ennek konzekvenciája és az általános nemzetközi perspektíva megfontolása szempontjából is célszerű volna, ha néhány szocialista ország belépését mérlegelnénk, most, ebben a helyzetben. Akkor van valami egészséges kiindulási pont.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Teljesen egyetérték azzal, hogy nekünk belépni csak a Szovjetunió egyetértésével lehet; olyan értelemben, hogy ennek ellenére, nem merül fel sehol. A javaslat is azt tartalmazza, hogy a Szovjetunió egyetértésével. Ebben nincs is vita - kérem, így vegyék tudomásul.

Meg kell jegyezni, hogy szovjet felölés helyezők amerikai látogatása során és azt követően államférfiak részéről olyan megnyilatkozások voltak, amelyek azt tartalmazták: a Szovjetunió elvileg helyesli a belépést, csak nem tartja időszerűnek. A szovjet külügyminiszter-helyettes elvtárs, aki a szovjet kormány megbízásából tárgyalt, ezt nyilvánosan is elmondta.

Itt két vélemény hangzott el. Nem tudom, melyiket vegyük? Annak nincs értelme, hogy az egyik viszolyog, a másik lelkesedik... Ezt tartanám szükségesnek, hogy mi győzködjük a szovjet elvtársakat, ezzel segítünk az internacionalizmus ügyének is, a Szovjetunióknak is. Igaz, hogy ők mindent látnak...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt látják.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Ők mindent világosan látnak, de nem nyílnak meg előttünk. Mindez nem jelenti azt, hogy nekünk nem kell őket győzködni. A legkisebb közös többszörös nem ez, hanem az, hogy gazdasági fejlődésünk alapkérdéseit vitassuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha a magyar népgazdaság perspektívikus gondjaiból kiindulva nem novellát írunk, hanem leírjuk azt a néhány, bennünket orientáló alapkérdést, bevinném a nemzetközi perspektívát, még azt is, hogy a KGST-n belül vagy lépünk előre, vagy más utat választunk, s végül azt, hogy valamilyen szervezett formában 2-3 szocialista ország lépjen be. A Szovjetunió később. Ezt fel lehet vetni. Nem lehet csupán azt mérlegelni, hogy mi a célszerű. Ha ezt az elvtársak elképzelhetőnek tartják, nem vagyunk ellene, hogy 30 napon belül a Politikai Bizottság betű szerint megnézi a levelet - mert az elhangzott szavakra is ügyelni kell -, megtárgyalja és küldjük el. De csak az érdemi felvetéseket! Tehát ismét napirendre tűzzük, mérlegeljének addig, a reális okokból induljanak ki, de ragasszák oda a nemzetközi perspektívát, még a KGST-t is. Utat kell keresni. Próbáljuk meg a KGST-n belül a saját bankunkkal boldogulni, hogy konvertálni lehessen követeléseinket. Így fel lehet vetni. Beleérem a lengyelekkel is. Mi a lengyelekkel - és másokkal sem - úgy nem beszélhetünk, hogy fiúk, esküdjünk össze, s menjünk együtt a szovjetekhez ebben az ügyben. De azt mondhatjuk ebben a levélben, hogy 2-3 szocialista országnak érdemes volna belépni. Egyezzzünk meg ebben. Próbáljunk megszövegezni egy levelet, konzultációs levelet az SZKP-hoz.

A Politikai Bizottság határozata

1. Előterjesztés a Nemzetközi Valuta

Alappal és a Világbankkal kapcsolatos állásfoglalásra
Előadó: Nyers Rezső elvtárs
Hozzászólók: Benke Valéria,
Nemes Dezső, Kállai Gyula, Fehér Lajos, Komócsin Zoltán, Fock Jenő,
Biszkó Béla és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a jelentést - tájékoztatóként - tudomásul veszi.

A határozati javaslatot nem fogadja el. Időszerűnek tartja, hogy a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz történő csatlakozás kezdeményezése kérdésében konzultációt kérjünk a szovjet elvtársaktól.

Megbízta Nyers Rezső elvtársat, hogy a konzultáció alapját képező - az SZKP Központi Bizottságának szülő - levél tervezetét készítse el, amelyben népgazdaságunk perspektívikus gondjaiból kiindulva ismertessük érveinket a szovjet elvtársakkal és vázoljuk pontosan azokat a kérdéseket, amelyekhez a véleményüket kérjük.

A levél-tervezetet a Politikai Bizottság egy hónap múlva napirendre tűzi.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 625. ő. e. *Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv.*

Előterjesztés és határozati javaslat a Politikai Bizottság 1978. június 13-ai ülésre

KB Gazdaságpolitikai Osztály

Szigorúan Bizalmas

Készült 1 példányban. GP0/1798/4

Előterjesztés a Politikai Bizottság részére Nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulása, kapcsolataink a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel

I.

Nemzetközi pénzügyi helyzetünk

Az V. ötéves terv egyik alapvető gazdaságpolitikai célja a gazdasági egyensúly megteremtése, a hazánkat ért kedvezőtlen külgazdasági hatások fokozatos felszámolása.

A tervidőszak első felében a gazdasági egyensúlyra ható tényezők a tervezettől eltérően alakultak. A gazdasági hatékonyság növekedése elmaradt az előirányozottól, a termelés szerkezetének és a gazdálkodás határfokának javulása a vártnál lassúbb és a külgazdasági feltételek is kedvezőtlenebbül alakultak. A tőkés értékesítési feltételek tovább nehezültek, a szocialista import számunkra szükséges összetételű bővítése erősen korlátozott. A külkereskedelmi árveszteség 1976-80 között a tervezett 157 milliárd forinttal szemben elérheti a 220-250 milliárdot is.

Mindezek következtében a gazdaság külső egyensúlya rosszabbodott és nemzetközi pénzügyi helyzetünk kiélezetté vált. Az 1978. végére várható nettó adósságállomány 186 milliárd forint körül alakul, ami az évi nemzeti jövedelem mintegy 36%-a és a tervezett összexport 73%-a. Nemzetközi pénzügyi helyzetünk fő jellemvonása, hogy az összes eladósodásunkon belül rubel tartozásaink aránya minimális, a külső adósságteher csaknem teljes egészében fejlett tőkés viszonylatban jelentkezik.

Szocialista viszonylatban az V. ötéves terv szerint 70 milliárd forintra tervezett árveszteség 1980 végéig elérheti a 100 milliárdot is. Ennek túlnyomó része a szovjet viszonylatban keletkezik.

A vártnál nagyobb cserarány-romlást nem tudjuk sem kétoldalú, sem a szocialista nemzetközi pénzügyi intézményektől felveendő hitelekkel fedezni. Nem látszik biztosítottak az sem, hogy a Szovjetunió által - a Kádár és Brezsnjev elvtársak közötti megállapodás alapján - nyújtott 800 millió rubeles hitelkeretet teljes egészében igénybe lehet venni. A magyar vállalatok nagy része kifejezetten érdekelt a rubel viszonylatú export tervén felüli fokozásában és ez egybeesik szocialista partnereink érdekeivel is. Ugyanakkor importunk tervszerű bővítése, sőt esetenként hosszú lejáratú megállapodásokban rögzített szállítások realizálása is egyre nagyobb nehézségekbe ütközik. (1977-ben pl. a faárúk szállításának jelentős lemaradása következtében 12 millió dollár értékű terven felüli tőkés importra kényszerültünk; 1978-ban az azbeszt, a karton és a sárga foszfor kontingensének csökkentése több mint 10 millió dollár többlet tőkés importot tesz szükségessé). A jelentősen megdrágult importot - az eredeti felsőszintű állásfoglalásoktól eltérően - zömmel terven felüli áruszállításokkal, az áruforgalmon kívül (elsősorban az idegenforgalomban) keletkező követeléseinkkel fedezzük.

A nagyobb export következtében a tervezett eladódás helyett a cserarány-romlás túlnyomó részének kiegyenlítésére került sor, ami csökkenti a belföldön felhasználható nemzeti jövedelmet. Miután a rubel viszonylatú kivétel minden egysége kb. 30% erejéig tőkés importot tartalmaz, a terven felüli kivétel tovább rontja tőkés devizahelyzetünket.

Dollár viszonylatban az 1976-80-as időszakra azt terveztük, hogy nettó adósságaink (tartozásaink és követeléseink egyenlege) 2,2 milliárd dollárral nőnek, eladódásunk ütemének fokozatos csökkentése mellett, és 1980 végére 4,2 milliárd dollárt érnek el. Ezzel szemben nettó tartozásaink már jelenleg is meghaladják ezt a szintet. Az V. ötéves terv végére - még hatékony intézkedések mellett is - tartozásaink mintegy 6 milliárd dollárral lesznek magasabbak követeléseinknél.

E helyzet kialakulásában fontos szerepet játszik, hogy - hazai gazdálkodásunktól nem függetlenül - a külső körülmények is számunkra kedvezőtlenül alakulnak. A tervezett 87 milliárd forintos tőkés cserarány veszteség helyett ma már 130 milliárd forintos romlással realisabb számolni.

Ez ideig sikerült a szükséges hiteleket biztosítani, amiben nagy szerepe volt hazánk gazdasági eredményeinek, célkitűzéseink, bel-és külpolitikánk kedvező külföldi megítélésének. Előnyös feltételt jelentett az is, hogy nagy tömegű szabad tőkés álltak rendelkezésre a pénzpiacokon, amelyekből ki tudtuk elégíteni igényeinket, sőt a hitelfeltételeket is javítani tudtuk.

Tőkés fizetési helyzetünk jelenlegi és a következő években várható alakulása az alábbiakkal jellemezhető:

- a nettó adósság gyorsabban nő a nemzeti jövedelemnél és az exportnál, s emiatt 1980 végére eladódásunk mintegy másfél évi tőkés kivétel értékével lesz egyenlő;
- nettó adósságaink nagyságrendje akkor érzékelhetően realisan nemzetközi pénzügyi helyzetünket, ha mind tartozásaink, mind követeléseink lejáratú ideje közel azonos lenne. Ezzel szemben tartozásaink rövid- és középlejáratúak, míg követeléseink - amelyek főleg fejlődő országokból esedékesek - zömében hosszabb lejáratúak és nem mozgósíthatók olyan gyorsan, ahogyan fizetési kötelezettségeink keletkeznek. Ezért devizahelyzetünket ma már realisabban jellemzi, hogy tartozásaink teljes összege 1980 végére 10 milliárd dollár körül alakul, rendkívül magas, közel 60%-os rövidlejáratú (egy éven belül visszafizetendő) részarányal;
- a teljes tartozásainkban rendkívül magas részarányal szereplő rövidlejáratú adósság miatt már eddig is jelentkeztek időnként nehézségeink a rövidlejáratú hitelek felvételében, s ezért több alkalommal - tartozásainkhoz viszonyítva szerénynek tekinthető - arany- és devizataraléaink egy részét kellett felhasználni fizetések teljesítésére;
- adósságaink kedvezőtlen lejáratú összetételéből adódóan átlagos napi fizetési kötelezettségünk ebben az évben már 60 millió dollár körül lesz, míg 1976-ban csak napi 40 millió volt. Ez részben fizetési terheink gyors növekedését mutatja, részben pedig azzal a következménnyel jár, hogy tartozásaink és követeléseink valutáris összetételének alakításában mozgási lehetőségeink csökkennek, s ezért vagy nagyobb árfolyamkockázattal, vagy nagyobb kamat és költségterhekkel járó hitelek felvételére kényszerülünk;
- jelenlegi hitelezőinktől egy évben már nemigen lehet több rövid- és középlejáratú hitelt felvenni és a visszafizetési határidőket sem tudjuk hosszabbítani.

Mindez azt jelenti, hogy a VI. ötéves tervidőszakot igen kedvezőtlen körülmények között kezdjük el. Korábban felvett hiteleink visszafizetési határideje az 1979-1982-es időszakra összpontosul. Ezen túlmenően 1981-1985 között további külföldi forrásbevonási szükséglet jelentkezik. Az újabb középlejáratú hitelek felvétele (évente maximálisan 1,3-1,4 milliárd dollár) csak a korábbi hitelek törlesztésére, exporthitelnyújtásra és kamatfizetésekre lesz elegendő. Ezért a külső források bővítése csak a rövidlejáratú adósság növelésével lenne lehetséges. Ez azonban a tőkés pénzpiacoktól való függőséget már annyira megnövelné, hogy azt sem gazdasági, sem politikai szempontból nem lehet vállalni. Tőkés eladódásunkban a nagyobb részt elkerülhetetlen veszteségek mellett kifejeződik mind gazdaságunk színvonala, korszerűtlen szerkezete, mind belső gazdálkodásunk és irányításunk valamennyi hiányossága, sőt szocialista viszonylati nehézségeink egy része is itt csapódik le. A külföldi forrásbevonás főként a népgazdaságot ért cserarány-veszteség pótlását (különböző közvetlen és közvetett vállalati és a lakossági fogyasztói ártámogatások formájában) szolgálta, dinamikus fejlődést tett lehetővé a termelésben és a fogyasztásban, de fejlesztési céljaink megvalósítását csak kis mértékben segítette elő. A külső források szerepe és jelentősége gazdasági fejlődésünk jelen szakaszában pedig elsősorban abban lenne, hogy a termelési szerkezet átalakításához, annak meggyorsításához biztosítson a népgazdaság számára pótlólagos erőforrásokat.

II.

A népgazdasági egyensúly helyreállításához szükséges tennivalók

Tőkés devizahelyzetünkben kialakult feszültségek feloldása egymással összehangolt határozottan és a lehető leggyorsabban végrehajtott lépések sorozatával érhető el. Ezek a következők:

- a belső és külső egyensúly helyreállítása hosszabb időt igénylő feladat. Az egyensúlyi feladatok megvalósítása és az átállás zavartalan biztosítása újabb hitelek bevonását teszi szükségessé. Minden valószínűség szerint a VI. ötéves terv időszakára újabb hosszú lejáratú hitelt és a jelenlegi hitelek törlesztésének prolongálását kell kérnünk a Szovjetuniótól. Az így bevonható forrástöbblet nagysága azonban erősen korlátozott. Eddigi tőkés hitelforrásaink keretei sem bővíthetők a szükséges mértékben. Ezért olyan új hitelforrásokat kell keresnünk, amelyekkel eddig nem rendelkezünk. Ellenkező esetben ugyanis gazdasági fejlődésünket kellene jelentősen visszafognunk, ami az életszínvonal és a fejlesztés stagnálásához, illetve csökkenéséhez vezetne és a tartós egyensúly megteremtését is hátráltatná.
- Új hitelforrást jelentene, ha a Szovjetunió évente mintegy 1 milliárd dollár hosszú lejáratú, konvertibilis devizahitelt tudna nyújtani. Realisabb lehetőséget biztosítana azonban csatlakozásunk a két legfontosabb tőkés nemzetközi pénzügyi intézményhez, a Nemzetközi Valuta Alaphoz /IMF/ és a Világbankhoz.

Csatlakozásunk megítéléséhez gazdasági és politikai szempontok együttes mérlegelése szükséges. A csatlakozás gazdaságilag egyértelműen előnyösnek ítéltető.

- A Nemzetközi Valuta Alaptól felvehető középlejáratú hitelek hozzájárulnának fizetési gondjaink enyhítéséhez. Ennél is jelentősebbek lennének azonban az IMF tagság közvetett előnyei. Tagságunk erősítené az ország hitelképességét s ezt olyan hosszú lejáratú hitellehetőségek kihasználásában érvényesíthetnénk, amelyek ma nem jöhetnek szóba (10-15 éves lejáratú kötvényi rendszeres kibocsátása az USA-ban, a hosszú lejáratú arab olajpénzek fokozottabb bevonása, jobb lejáratú feltételek elérése a nyugat-európai tőkepiacokon). A mai viszonyok között az IMF tagság önmagában is növelné hitellehetőségeinket, mert a tőkés bankok részére az IMF-háttér fontos biztosítékot jelent. Az IMF tagság előfeltétele a Világbankhoz való csatlakozásnak.
- A Világbankhoz való csatlakozás hosszú lejáratú (15-25 éves) hitelek elérésére teremtene lehetőséget, elsősorban infrastrukturális beruházásainkhoz és egyes struktúra-fejlesztési programjainkhoz (pl. öntözési és gyógyvíz-program, alumínium kohó, energetika). Világbank tagság esetén beszállítóként részt vehetnénk egyes, a Világbank által fejlődő országokban finanszírozott beruházásokban (pl. mezőgazdasági termelési rendszerek, vízgazdálkodás, energetika, közlekedés területén), ami hitelnyújtás nélküli exportbővítést és új piacok megszerzését eredményezné.

E két intézménytől évi 3-400 millió dollárra becsülhető közép- és hosszú lejáratú hitelhez jutna a népgazdaság és ezt növelnék a közvetett előnyök.

Az IMF-hez és a Világbankhoz való csatlakozásunk megítélésénél elsősorban annak belső és külső politikai vonatkozásait szükséges mérlegelni

- a. Hitelfelvételi lehetőségeink és eladódásunk felső határához való közelségünk, a rövidlejáratú tartozásaink magas aránya már jelenleg is elég veszélyes függőséget jelent a tőkés pénzpiacoktól. Egyensúlyi helyzetünk további romlásának nyilvánvalóvá válása, a pénzügyi feltételek rosszabbodása esetén olyan helyzetbe kerülhetünk, hogy a tőkés bankok hiteleiket nem újítják meg vagy részben vissza is vonhatják. Ezt a helyzetet meglévő tartalékainkkal csak rövid ideig tudnánk ellensúlyozni. IMF tagság esetén jóval nagyobb lehetne mozgásterületünk. Ezért az IMF tagság jelen devizahelyzetünkben nem növelné, hanem csökkentené a tőkés országoktól való gazdasági függőségünket.
- b. Az IMF által megkívánt információk túlnyomó hányadát mi már jelenleg is közétesszük a KSH kiadványaiban vagy kölcsönprospektusainkban (nemzeti jövedelem, belföldi hitelállomány, állami költségvetés, külkereskedelmi forgalom, árfolyamrendszer, konvertibilis devizákra vonatkozó fizetési mérleg). Kétségtelen azonban, hogy az adatközlés körét IMF tagság esetén bővíteni kellene. Így felvetődhet a következő adatok kérése:
 - o a valutataralékok bontása aranyra és devizára;
 - o a bruttó adósságállomány összege, annak lejáratú és főbb hiteltípusonkénti összetétele;
 - o a konvertibilis devizakövetelések és tartozások mérlege (főbb tételenként);
 - o fizetési mérlegünk nem konvertibilis valutákban (összevontan).

Az információ-nyújtás bővítése azonban nem csak az IMF tagsággal összefüggésben vetődik fel. A tőkés országok bankjai részéről általában nő az információk iránti igény, és rövidesen bekövetkezhethet, hogy hitelezőink további információk megadásától teszik függővé újabb hitelek nyújtását. Hitelfelvételi körünk lényegesebb bővítése (pl. hosszú lejáratú kötvény kibocsátása az USA tőkepiacán) csak akkor lehet realis, ha az IMF által megkövetelt adatokat rendelkezésre bocsátjuk. Tehát az IMF tagságtól függetlenül is fel kell készülnünk bővebb információk nyújtására. Ezért helyesebb lenne, ha nem várjuk meg, amíg tőkés hitelezőink további hitelnyújtásaikat újabb információk megadásától teszik függővé, hanem kezdeményezőleg járunk el. A szakemberek megítélése szerint kialakítható egy olyan zárt, elemeiben összehangban álló információs rendszer, amelyben valós devizahelyzetünknek csak azon részét és olyan szerkezetben hoznánk nyilvánosságra, amire a tőkés partnerek a hosszú idő óta egyébként is nyilvánosságra hozott adatainkból vagy saját összefüggéseiből maguk is következtetni tudnak.

Az információs-rendszer kialakításánál alapvető és elérhető követelmény, hogy a szocialista országok, elsősorban a Szovjetunió gazdasági helyzetére a mi adatainkból következtetéseket ne lehessen levonni.

A Világbank csak az általa finanszírozott objektumokról kér - kölcsönnyújtás esetében - információkat, feltehetően olyan természetűeket, amelyeket a tőkés nagybankok is megkövetelnének, ha tőlük egy konkrét nagyberuházáshoz kölcsönt vennék igénybe.

- c. Az IMF Alapszabálya gazdasági célokat tűz ki (pl. a nemzetközi kereskedelem bővítése, a valutaárfolyamok stabilitásának biztosítása, a devizakorlátozások megszüntetése, a külkereskedelmi és fizetési egyensúly elérése). Olyan országok részére, amelyek a belépés időpontjában fennálló devizakorlátozásokat csak egy hosszabb (úgynevezett átmeneti) időszak alatt vállalják megszüntetni, gazdasági konzultációt ír elő. Ezekben részben meg akarnak győződni, hogy a tagországok milyen lépéseket tettek a célok elérésére, részben ajánlásokat tesznek a célok megvalósításának módjaira. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ezek a konzultációk többségükben formálisak, és az Alap csak általános jellegű ajánlásokat tesz.

Az IMF hitelrendszerében a tökérszesedés arányában lehet hitelekhez jutni. A teljes hitellehetőséget különböző típusokra és fokozatokra osztják. Az alsóbb hitelfokozatokban és egyes típusoknál gazdaságpolitikai feltételeket vagy nem vagy csak általános célkitűzések formájában támasztanak, s a hitelek szinte automatikusan vehetők igénybe.

Csatlakozásunk esetén - amelyet a döntéstől számított 9-12 hónap alatt el lehetne érni - olyan politikát tudnánk kialakítani, hogy eleve kizárjuk az IMF esetleges beavatkozási törekvéseit gazdaságpolitikánkba, vagyis csak az alacsonyabb hitelfokozatokat vennék igénybe, s ehhez az általánosan megkívánt információk is elegendők. Még ilyen feltételek mellett is évente 3-400 millió dollárt lehetne e szervezetektől igénybe venni.

- d. Az IMF-fel folytatott korábbi nem hivatalos konzultációink és azóta szerzett információink szerint a szocialista országokkal való gazdasági kapcsolatunkat - amelyek nem tagjai az IMF-nek - tagságunk hátrányosan nem érintené. A KGST tagságunkból nem fakadnak olyan kötelezettségek, amelyek az IMF-Világbank tagság lehetőségét részünkről kizárnák. Olyan állásfoglalás sincsen, amely csatlakozási szándékunk esetén a KGST országok részéről egyetértést vagy konzultációt írna elő.

A KGST országokkal közös célunk, hogy csökkentjük a tőkés országoktól való gazdasági függőségünket és olyan lehetőségeket is kihasználjunk, amelyek elősegítik gazdaságunk modernizálását. Ezért az IMF-hez való csatlakozásunk összhangban áll a KGST országok stratégiai érdekeivel is. Belépésünkben tükröződne a KGST-n belüli sajátos helyzetünk /nagyfokú ráutaltságunk a nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlesztésére/, valamint az a tény, hogy a szocialista országok közül bennünket ért a legnagyobb cserearány veszteség.

- e. Az IMF-hez való csatlakozás külső politikai vonatkozásai közül elsődleges figyelmet érdemelnek a Szovjetunióval kapcsolatos összefüggések.

A Szovjetunió IMF-től való távolmaradását politikai és gazdasági megfontolások egyaránt indokolják. Számára a gazdasági helyzetébe való szélesebb körű betekintésnek világpolitikai és stratégiai jelentősége van. Mint gazdaságilag fejlett, hatalmas gazdasági háttérrel, nyersanyag kincsekkel, jelentős aranytartalékokkal rendelkező nagyhatalom hitelszükségeit a jelenlegi rendben is biztosítani tudja. Ugyanakkor egy esetleges csatlakozás számára nagy összegű hitelnyújtási terhekkel járna.

Szükségesnek tartanánk, hogy a Szovjetuniót a legmagasabb politikai vezetés szintjén előzetesen tájékoztassuk döntésünkről. A hivatalos tárgyalások megkezdésekor a többi szocialista országot is meg kell ismertetni szándékainkkal. Ennek megalapozására - az előterjesztésben kifejtettek alapján - tárgyalási anyagot szükséges készíteni.

Határozati javaslat

A Politikai Bizottság a „Nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulása, kapcsolataink a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel” című előterjesztést egyetértőleg elfogadja és a következőkben foglal állást:

1. A gazdasági, ezen belül nemzetközi pénzügyi helyzetünkben jelentkező egyensúlyhiány megszüntetése érdekében teendő gazdaságpolitikai lépések hosszabb távú, fő irányba a termelési szerkezet fejlesztésének meggyorsítása, a gazdaságtalan termelés és export visszaszorítása, a konvertibilis devizabevételeket növelő kapacitások bővítése. E célok eredményes megvalósítása érdekében szükséges a gazdaságirányítási rendszer, ezen belül elsősorban a hazai ár- és árfolyam rendszer továbbfejlesztése.

A hosszabb távú célkitűzések realizálásának érdekében olyan, konkrét döntésekre van szükség, amelyek már az 1979-80-as években hozzájárulnak az egyensúlyi helyzet javulásához. Ezzel összefüggésben a Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az 1979. évi népgazdasági terv főbb vonásaira, s a legsürgősebb konkrét intézkedésekre vonatkozó javaslatokat a terv végleges kidolgozása előtt megtárgyalja.

Az illetékes párt és állami szervek tekintsék át a kiemelt-, célcsoportos és az egyéb állami beruházásokat és dolgozzanak ki javaslatokat egyes beruházások gyorsítására, illetve törlésére az V. ötéves terv időszakában. Elemezzék az export termékszintű gazdaságosságát és tegyenek javaslatokat a leggazdaságtalanabb export csökkentésére, illetve megszüntetésére. Vizsgálják meg a termelés és az export szempontjából gazdaságtalannak minősülő vállalatok munkáját és hozzanak intézkedéseket a szükséges teendőkre.

A VI. ötéves terv gazdaságpolitikai elgondolásai tartalmazzanak olyan javaslatokat, amelyek biztosítják, hogy dollár elszámolású külkereskedelmi mérlegünk a VI. ötéves terv időszak közepére egyensúlyba kerüljön.

2. A Politikai Bizottság 1978 őszén vitassa meg a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok aktuális és hosszú távú fejlesztésének kérdéseit beleértve, hogy a VI. ötéves terv időszakában a Szovjetuniótól milyen összegben kell kérni a meglévő hitelek meghosszabbítását, illetve újabb hitelek nyújtását.

Az illetékes párt és kormányzervek dolgozzák ki a magyar álláspontot a Szovjetunió felé teljesítendő célszállításaink összetételéről, ennek termelési szerkezetünk fejlesztésével való összhangjáról. Elemezzék a Szovjetuniótól történő hitelfelvételünk várható alakulását az V. ötéves terv időszakában, és dolgozzanak ki konkrét intézkedéseket hitellehetőségeink teljes kihasználására.

3. A gazdaság egyensúlyi helyzetének helyreállítása és megszilárdítása az eddigieknél hosszabb lejáratú tőkés hitelforrásokat igényel. Ezzel összefüggésben a Politikai Bizottság megállapítja, hogy
 - o a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunkat gazdaságilag előnyösnek és indokoltnak tartja, amely elvi-politikai engedmény nélkül megvalósítható;
 - o a csatlakozási tárgyalásokat két szakaszban, először bizalmas előkészítő jelleggel kell megkezdeni, majd hivatalos formában folytatni. Az előkészítő tárgyalásokat a Magyar Nemzeti Bank elnökének irányítása alatt kell lefolytatni;
 - o csatlakozási elhatározásunkról a Szovjetuniót a legmagasabb politikai vezetés szintjén kell tájékoztatni. Havasi Ferenc elvtárs vezetésével egy hónapon belül kerüljön kidolgozásra és a Politikai Bizottságban megvitatásra a felsőszintű találkozóhoz szükséges tárgyalási anyag.
 - o A többi szocialista országot a hivatalos tárgyalások megkezdésekor szükséges tájékoztatni.
4. A Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal folytatandó tárgyalások előkészítéséről, menetéről és eredményeiről a Politikai Bizottságot folyamatosan tájékoztatni kell.

Budapest, 1978. június 6.

(Hoós János)

Záradék

A határozatot kapják:

Lázár György,
Huszár István,
Havasi Ferenc,
Gyenes András,
Marjai József,
Puja Frigyes,
Hoós János,
Faluvégi Lajos és
Timár Mátyás elvtársak.

1. sz. melléklet

Hitelszükségletünk a tőkés országok valutáiban (millió dollárban)

	Eladósodás	Az eladósodás fedezéséhez szükséges teljes hitelfelvét	
	Összesen		Ebből:

			Közép és hosszú lejáratú felvétel	Rövidlejáratú eladósodás
Eladósodás 1975 végén	2 000	-	-	-
1976-80. (Az V. ötéves terv szerint)	2 189	4 792	2795	1592
Eladósodás 1980 végén (terv)	4 189	-	-	-
1976*	633	959	728	83
1977*	958	1 385	1 057	216
1978*	1 200	1 715	1 020	695
1979*	1 200	2 830	1 800	1 030
1980*				
1976-80. összesen*	3 991	6 889	4 605	2 024
Eladósodás 1980 végén (várható)	5 991	-	-	-

*Tényszámok illetve várható adatok alapján

2. sz. melléklet

Beclsés 1978-80. évi bruttó hiteligényünkről
(millió dollárban)

	1978	1979	1980	1978-80
Közép- és hosszú lejáratú hiteltörlesztési kötelezettség	410	770	650	1 830
Közép- és hosszú lejáratú exporthitelnyújtás fedezésére szükséges hitel	100	125	150	375
Rövidlejáratú exporthitelnyújtás fedezésére szükséges hitel	50	75	100	225
Folyó eladósodás fedezeteként (kamattal együtt)	1 200	700	500	2 400
Együtt	1 760	1 670	1 400	4 830
Fedezetként				
Középlejáratú bruttó hitelfelvétel (feltételezés)	1 020	900	900	2 820
Rövidlejáratú hiteltartozás növelési igénye (fenti középlejáratú hitelfelvétel esetén)	740	770	500	2 010

T á j é k o z t a t ó
a Nemzetközi Valuta Alapról és a Világbankról

A ma már 134 tagországot számláló Nemzetközi Valuta Alap (IMF) és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (Világbank) az ENSZ égisze alatt jött létre és működik. Eredeti alapszabályukat 1944-ben dolgozták ki. Ebben a Szovjetunió is közreműködött. A két intézmény között szoros a kapcsolat, a Világbank tagja csak IMF tagország lehet. A tagországok fejlett-, fejlődő és szocialista országok szerinti diszkriminatív megkülönböztetése egyik intézménynél sem áll fenn.

A Nemzetközi Valuta Alap

Az IMF alapszabály szerinti célja, hogy előmozdítsa a nemzetközi pénzügyi együttműködést és kereskedelmet, a teljes foglalkoztatottságot és a reáljövedelmek emelkedését, a valutaárfolyamok stabilizálását, a devizakorlátozások megszüntetését, a fizetési mérleghiányok áthidalását és kiküszöbölését. A tőkés nemzetközi pénzügyi rendszer az elmúlt tíz évben mélyreható változásokon ment át. Ennek eredményeként az IMF belső hatalmi struktúrája és gyakorlati tevékenysége is módosult. Ez abban jutott kifejezésre, hogy

- az USA kvótarészesedése 21%-ra csökkent, ugyanakkor a fejlődő országoké 35%-ra nőtt;
- a hitelfelvételi lehetőségeket könnyítették, és bővítették; 1978. április 1-jei hatállyal az alapszabályt másodszor módosították (pl. eltörölték az aranybefizetési kötelezettséget, a legfontosabb kérdésekben 15%-ra mérsékeltek a vétő gyakorlatához szükséges szavazati arányt, megteremtették a tagországok bizonyos fokú állandó tartozási lehetőségét az Alappal szemben, az árfolyampolitikával kapcsolatban enyhítették a kötöttségeket, növelni igyekeznek a mesterségesen létrehozott nemzetközi pénz - az úgynevezett különleges lehívási jogok, az SDR - szerepét);
- az IMF-hez és a Világbankhoz csatlakozott Románia és a VSZK, tagja Jugoszlávia, Laosz, Etiópia, Dél-Yemen [1], a Kongói Népi Köztársaság, Afganisztán.

A tagországok az Alappal kizárólag kincstárakon, központi bankjukon vagy más hasonló pénzügyi szerveken keresztül tartanak kapcsolatot és az Alap csupán ezekkel működhet együtt. Minden tagországnak központi bankját kell kijelölnie azon intézményként, amelyen keresztül az Alappal pénzügyi műveleteit lebonyolítja, és amely az IMF számláit vezeti.

Az IMF legfőbb irányító szerve a kormányzótanács, amelyben minden tagország egy kormányzót (általában pénzügyminiszterét vagy a központi bank elnökét) és egy kormányzó-helyettest delegál. Az operatív ügyeket a vezérigazgató és a húsztagú Ügyvezetőség irányítja. 1400 főt számláló tisztviselő gárdája 90 országból származik.

Minden tagország számára SDR-ben rögzített tőkehozzájárulást, - úgynevezett kvótát - állapítanak meg. (A kvóták együttes összege a mostani kvótaemeléstől után 39 milliárd SDR, kb. 47 milliárd dollár.) A kvóta nagyságát a nemzeti jövedelem, az export és az import értéke, valamint az arany- és a devizatartalék összege alapján állapítják meg, az új tagok esetében figyelembe véve a hasonló nagyságrendű országok kvótanagyságát is. (A mi esetünkben ez feltehetően 300 millió dollár körül lenne.) A kvóta kb. egynegyedét konvertibilis valutában kell befizetni, háromnegyedét saját valutában (a mi esetünkben forintra szóló állam- vagy banki kötvénykibocsátás formájában). A kvóta konvertibilis hányada automatikusan visszahívható (ha nem hívják vissza, beleszámít a tagország devizatartalékába). A kvóta nagysága határozza meg a tagországok hitelfelvételi lehetőségeit az Alaptól, a szavazatok és - ha erre sor kerül - a különleges lehívási jogok szétosztásából való részesedést.

A hitellehetőségeknek különböző formái és fokozatai vannak, amennyiben

- a hagyományos IMF hitelezés keretében a kvótával azonos összegű hitelhez lehet jutni, négy a kvóta 25%-ával növekvő fokozatban. Az első két fokozatnál gazdaságpolitikai feltétel vállalására nincs szükség. Ha azonban egy tagország magasabb hitelfokozatot használ ki, annak szükségességét indokolnia kell és vállalnia a fizetési mérleghiány kiküszöbölését; bizonyos esetekben e hitellehetőség nagyobb, a kvóta 140%-a; továbbá
- a kvóta 75%-a erejéig - külön gazdaságpolitikai feltétel nélkül - hitel vehető igénybe az exportbevételek csökkentésének ellensúlyozására.

A hitelek általában 3-5 éves lejáratúak, kamatuk kedvező. A hiteltörlesztés után a hitelek ismét igénybe vehetők. Folyamatban van egy új hitelalap létesítése is. A hitelek célja a fizetési mérleghiányok enyhítése vagy jelentősebb gazdaságpolitikai lépések (pl. ár- és árfolyamreformok) támogatása. Az utóbbi célra az Alappal - a devizális háttérrel erősítő - hitelkeretről lehet kötni megállapodást.

A szocialista országok közül Jugoszlávia 1944, Románia 1972, a Vietnami Szocialista Köztársaság 1976 óta tagja az IMF-nek. Közülük Románia - kvótájához viszonyítva - különösen jelentős összegben kapott hiteleket. (1977 szeptemberéig 460 millió dollárt, akkori kvótájának több mint kétszeresét).

A Világbank

A Világbankot eredetileg a háborús károok helyreállításának támogatására hozták létre, de 1948 óta csak a strukturális átalakulást elősegítő fejlesztések részbeni finanszírozása a feladata. A Világbank mellett - elsődlegesen a magántőke-beruházások támogatására - 1956-ban megalakult a Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC). 1960-ban pedig létrehozták - a fejlődő országok fejlesztéseit segély-jellegű hitelekkel elősegítő - Nemzetközi Fejlesztési Társulást (IDA). A Világbank, az IFC és az IDA alkotják az úgynevezett Világbank csoportot.

A Világbank struktúrája (a szavazati jogok megoszlása, szervezeti és döntéshozatali rendszere) ugyanaz, mint az IMF esetében. Részvénytársasági formában működik. Névleges alapítójaként, a mostani emelés után, 41 milliárd dollár lesz. Valamennyi tagországnak tőkerészesedést kell jegyeznie. (Ez a mi esetünkben 200-250 millió dollár lenne.) A tőkerészesedésnek kb. egytizedét kell ténylegesen befizetni. A tényleges befizetés kisebb része konvertibilis devizában, nagyobb része a tagországok saját valutájában (a mi esetünkben forintban vagy forintra szóló kötvényben) történik. A tőkejegyzés nagysága az igénybe vehető kölcsönök volumenét nem korlátozza.

A Világbank kölcsönnyújtási tevékenységére az utóbbi évtizedben nagyfokú dinamizmus a jellemző. Az általa nyújtott kölcsönök összege az 1968. évi 850 millió dollárról 1977-re 5,8 milliárd dollárra nőtt. Ehhez az eszközöket nagyjából kölcsönfelvételekből teremtette meg.

A Világbank [i] kölcsönök nagyobb hányadát a mezőgazdaság, a szállítás, az elektromos energiatermelés, az iparfejlesztés és a tagországok beruházási bankjainak támogatása teszi ki. A kölcsönök lejáratát a 25 évet is elérheti. (A legjellemzőbb a 15-20 éves lejárat. A mi piaci kölcsöneink maximális lejáratát 7-8 év.) A törlesztés 3-5 év után kezdődik. A kölcsönökből a beruházási költségeknek átlagosan egyharmadát (az importhányadot) fedezik. Az eddigi kölcsönök kb. 4/5-ét a fejlődő országok kapták.

A Politikai Bizottság 1978. június 13-ai vitájának jegyzőkönyve és határozata

2./ Nemzetközi pénzügyi helyzetünk várható alakulása az V. ötéves terv időszakában; kapcsolataink alakulása a nemzetközi pénzügyi szervekkel

HOÓS JÁNOS elvtárs:

Azzal szeretném az előterjesztésünket kiegészíteni, egyeztetünk kifejezésre juttatni, hogy sokoldalú feladatot jelent a helyzet megoldása, a belső gazdasági munka színvonalának javítását, mindenekelőtt a termelési szerkezet átalakulását, a hatékonyság növelését, a közgazdasági szabályozók és eszközök rendszerének e célokat segítő fejlesztését igényli. Jelenti a kapcsolatok bővítését, fejlesztését a szocialista országokkal, mindenekelőtt a Szovjetunióval, de magában foglalja a kapcsolatok szélesítését a tőkés országokkal, a tőkés világgazdasággal is.

A második kiegészítésünk azzal kapcsolatos, hogy a megvalósítandó feladatok nagysága, a kialakult egyensúlytalanság mértéke olyan, hogy hosszú ideig külső erőforrásokra lesz szükség úgy rubel, mint dollár viszonylatban. Az előterjesztés 6. oldalán írtuk le, hogy új hitelállomány jelentene, ha a Szovjetunió évente mintegy - itt helyesbíteni kell, mert elírás történt, nem 1 millió, hanem - 1 milliárd dollár hosszú lejáratú, konvertibilis devizahitel tudna nyújtani. Évente mintegy 1 milliárd nagyságrendű hiteligényről lenne szó. Ez az egy milliárd lényegében megfelelne annak a hitelösszegnek, amelyet a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank tagsága révén feltételezhetően kaphatnánk. Szakértői számítások szerint a két intézménytől évente 3-400 millió dollár közép- és hosszulejártú hitelhez juthatnánk közvetlenül, közvetve pedig 6-700 millió dollárhoz. Ez a közvetlenség azt jelenti, hogy a tagság révén a külföldi bankok felé megnőne hitelképességünk, és így mód lenne e többlet-hitel forrás felvételére.

Harmadik kiegészítésünk a határozati javaslat 3. pontjához kapcsolódik. Ezzel összefüggésben megfontolásra ajánljuk, hogy a Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunk ügyében elhatározásunkról tájékoztassuk a Szovjetuniót, vagy a csatlakozási szándékunkról előzetesen konzultáljunk a szovjet elvtársakkal. A Gazdasági Politikai Bizottság széles körű vita alapján, egyhangúlag az első megoldás mellett döntött. Amennyiben a Politikai Bizottság a második megoldást választja, a konzultációt a legmagasabb szinten javasoljuk lefolytatni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Hoós elvtárs már módosította a 6. oldalon szereplő adatot. Az itt leírtakkal kapcsolatban van kérdésem. Feljebb arról van szó, hogy „ezért olyan új hitelállományokat kell keresnünk, amelyekkel eddig nem rendelkezünk” stb. Ezek az adatok, amelyeket Hoós elvtárs említett, ezekre vonatkoznak?

HOÓS JÁNOS elvtárs:

Igen, ezekre vonatkoznak.

MARÓTHY LÁSZLÓ elvtárs:

Meg szeretném kérdezni, hogy mennyi a mi deviza- és aranytartalékunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez szigorú titok!

HOÓS JÁNOS elvtárs:

Ami a deviza- és aranytartalékunkat illeti: aranytartalékunk 290 millió dollárnak felel meg, és más bankoktól felvett és kihelyezett rövid lejáratú betét mintegy 1,1 milliárd dollár. Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag mi felvesszünk más bankoktól hiteleket, és azokat kihelyezzük, többet veszünk fel, mint amennyire effektív szükségünk van, a többletet kihelyezzük. Ez az 1,1 milliárd dollár értékű ilyen jellegű tartalékból 674 millió dollárban van, a többi márkában, svájci frankban.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Eltársak! A helyzetről adott tájékoztatást tudomásul kell vennünk, ami le van írva, nagyon reális és többé-kevésbé ismert. Világos, hogy újabb erőfeszítéseket kell tennünk annak érdekében, hogy az eladósodásunk mértéke ne lépje túl az elviselhetőség határát. Az is helyes javaslat, hogy a közgazdasági szabályozók területén és más vonatkozásban olyan intézkedésekre, további erőfeszítésekre van szükség, amelyek kissé jobban mobilizálják saját erőnket. A közgazdasági szabályozók - többéves átlagot nézve - pillanatnyilag úgy működnek, hogy - durván fogalmazva - a keleti exportot és a nyugati importot ösztönzik.

Lépést tenni a Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankhoz való csatlakozás irányába természetesen nagy politikai, gazdasági lépés, aminek mérlegelése elsősorban fontosságú politikai feladat. A javaslatot és annak indokolását elolvastva olyan benyomásom keletkezett, mint amilyen a káderjavaslatok olvasásakor szokott lenni. Amikor ajánlanak valakit, akkor minden jót elmondanak róla, de egyetlen szó vagy utalás sincs arra, ami nem jó, pedig az is velejárna. Ennek a javaslatnak is ez a gyengéje. Ami le van írva, azt hiszem, mind eléggé megfontolt állítás, és feltehetően a Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankba történő belépés körülbélül a leírtakhoz hasonló előnyökkel járna. Szó van arról, hogy milyen kedvező hitelállományok nyílnának meg részünkre, amennyiben alacsonyfokú hiteleket vennénk igénybe. Arról is szó van, hogy milyen további kötelezettséget kellene vállalnunk az adatszolgáltatások tekintetében, ha másik típusú, általunk magas fokúknak nevezett hitel vennénk igénybe. A dolog azonban sajnos nemcsak ennyiből áll.

Eszembe jut néhány szimptóma, amelyről lehetetlen nem beszélnünk. Mindannyian újságolvasók vagyunk és tudjuk, hogy a másfél évvel ezelőtti egyiptomi lázadásról mi mindent írtak az újságok. De mi azt is tudjuk, ami a napi sajtóban nem szerepelt, hogy az eseményekre egy pénzügyi tranzakciónak volt közvetlen hatása. Az egyiptomi kormány elhatározta, hogy hitelt vesz fel, a hitelezők viszont kötelezték a kormányt megfelelő árendszert bevezetésére. S ezt kiegészítem azzal, hogy valamiféle hasonlóságot érzek e reagálás és a Finn Kommunista Párt kongresszusának állásfoglalása között. Feltűnt nekem az a néhány mondat, amelyben a finn elvtársak követelték, hogy a kormány lazítsa a kapcsolatokat a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal, mert különben Finnország gazdasági csődbe jut annak a hatásnak következtében, amit e két szervezet az ország gazdaságára gyakorol. S ha a finn elvtársaink ezt mondják, akkor állításuknak kell hogy legyen valamiféle társadalmi, ügybeli alapja.

További kérdés, hogy miként határozzunk? Azt határozzuk-e, hogy döntünk és lépésünkről informáljuk a szovjet elvtársakat, vagy úgy foglalkunk állást, hogy a szándékunkról konzultálni szeretnénk velük. Ez lényeges különbség. Nem tartom egészen véletlennek, hogy a közelmúltban a Novoje Vremjában volt egy cikk, amely felhívta a figyelmet a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank tevékenységével kapcsolatban arra, hogy létrejöttük idején más céljaik lettek volna, s hogyan és milyen irányban torzult el a működésük. A cikk lefesti a két intézményt, mint olyan nemzetközi pénzügyi szervezetet, amelyen keresztül a monopóliumok gazdasági vonalon folytatja az országokkal szemben azt a politikát, amelyet más vonalon is folytatnak az országok függő helyzetbe hozása céljából.

Azt gondolom, hogy a Politikai Bizottság most ne döntsön úgy, hogy folyamatba tesszük a lépéseket. Foglaljon úgy állást, hogy a belépés gondolatával, mint lehetséges lépéssel foglalkozni kell és erről konzultálunk a szovjet elvtársakkal. Nem akarom részletesen indokolni, mi a különbség. A mai napirenden szerepel a Titkárság állásfoglalása az Európai Gazdasági Közösséggel kötendő textil-megállapodásról. Ilyesmirel lehet határozni, de ez más kérdés. Ajánlom, valahogy úgy fogalmazunk, mint szóba került, vagy felvetődött gondolattal, amellyel foglalkozunk, mert végeredményben ez még mindig nyitva hagyja azt a lehetőséget, hogy a dolog más fázisában úgy határozzunk, hogy belépünk. Ez nagyon komplikált probléma.

Az anyagban szerepel a Szovjetuniótól kért egymilliárd dollár devizahitel. Ez sem kis összeg. Azon gondolkodom, hogy a konzultációhoz egy nagyon alaposan megszerkesztett és megindokolt okmánya van szükség arról, hogy mit mondunk a helyzetünkről, a lehetséges kibontakozásról. Nagyon örülnék, ha a konzultáció egyik lehetséges variánsa az lenne, hogy a Szovjetunió segítsen. Legalább is vesszük fel. Mondjuk meg, hogy ilyen és ilyen lehetőségünk van. Azt is le kell írni, hogy nehézségeinket többször felvetettük a szovjet elvtársaknak, és nem kaptuk meg a kért segítséget. Ezután jutottunk arra az elhatározásra, hogy lehetőséget keresünk helyzetünk javítására. Legalább ez az egy lehetséges variáns legyen.

Ebben a körben meg kell mondani Elvtársak, de innen aztán ki ne menjen - a magyar-szovjet gazdasági együttműködésben néhány esztendeje komoly nehézségek vannak. Ezt mindazok tudják, akik végigcsinálták. Ehhez sajnos egy olyan fikció járul - nem tudom, honnan ered -, hogy a magyar népgazdaság mindent kibír, az életszínvonal nálunk nagyon magas, s még komoly erőfeszítéseket sem teszünk, s honvédelmi kötelezettségünk vonatkozásában is kicsit leblokkoltuk magunkat.

Mások küszködnek, nélkülöznek, és meghozzák azt az áldozatot, amit a szocialista országok, a szocialista világ, a Szovjetunió biztonságának védelme megkíván, a magyarok pedig lezseren kezelik a dolgokat. Ez a gyakorlatban oda vezetett, hogy az egyszer tulajdonképpen már megadott hitelkeret összegét is visszavonták, aztán megint azt mondták, hogy megadják, s minden évben négyhónapos huzavonával, árvitakodással jár az egyeztető munka. Azt is mondják, hogy 40 százalékkal magasabb árakat kérünk a világgiazi árnál, ami ténylegesen nem igaz. Az ember személyeskedni nem akar, de nyilván a szovjet gazdaság vezetése nem bír pontos információkkal a mi gazdasági helyzetünkről. Ezek az árviták hátterét képezik a szállítási problémáknak is. Nagyon bonyolult a helyzetünk, de az ő bőrükben szintén nem szeretnék lenni, azért erre is gondolok.

Ezeket a kérdéseket is mérlegelni kell, mielőtt elhatározásra jutnánk. Merem azt mondani, hogy nem tudunk kitérni előlük. A lépés szükséges, de már annak sem lesz jó hatása, hogy egyáltalán felmerül ez a gondolat. Lehet, hogy a konzultáció eredménye az lesz, hogy ellenzik a belépésünket ezekbe a szervezetekbe. Az biztos, hogy végül is a döntés jogát nem fogják elvenni, de nem lesz könnyű ez a dolog.

Nem nagyon terjedelmes, jó okmányt kellene szerkeszteni, amely a helyzetünkről adna reális képet, nagyon röviden ismertetné az 1974 óta tett kezdeményezéseinket, érdekeinket, álláspontunkat. És kérjük a szovjet elvtársak segítségét. Jól meg kell fogalmazni, nem elsielve, alaposan.

Azt is számba kell venni, hogy a tőkések politikailag is ki fogják használni a lehetőséget, mert ott jótékonykodás nincsen.

A többi szocialista ország is hasonló helyzetben van, lehet, hogy ők is medítálnak, lehet, hogy a kezdeményezésre várnak, aztán ők is jelentkeznek hasonló szándékkal.

NEMES DEZS? elvtárs:

Egyetértek az előterjesztéssel abban az értelemben, ahogy Kádár elvtárs kifejtette véleményét.

Utalás történt a Finn Kommunista Párt kongresszusán elhangzottakra, ahol követelték a kapcsolatok lazítását a Valutaalappal és a Világbankkal. Ez kiegészíthető más pártok állásfoglalásával is. Például az Indiai Kommunista Pártnak is hasonló az álláspontja.

A kérdés felvetése indokolt. Amiért szót kértem: ha rákerül is a sor, hogy belépünk, a lényeg megmarad, az, hogy ez nem hártja el a tőkés adósságnövekedés tendenciáját. Emellett, hogy ezzel a helyzet miatt foglalkozni kell, nagyobb erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a tendencia megváltozzék.

A gazdasági szerkezet megváltoztatásának kérdése befolyásolja az egész gazdasági helyzetünket. A gazdaságosság érdekében nem elegendő csupán a gazdasági szerkezet megváltoztatásáról, arról beszélni, hogy a gazdaságosság termékek kerüljenek előtérbe a gazdaságtalanokkal szemben; van egy másik tényező is, hogy fokozottabban támaszkodjunk hazai nyersanyag-erőforrásainkra, és szorítsuk vissza a tőkés importból származó nyersanyag-igényeket, vagy egyáltalán az importból származókat. Egy apró példa a szőrmeiparból. A napokban voltam a panofix-gyárban. Fő nyersanyaguk a birka, ennek 90 százalékát tőkés importból hozzák be. Nagyon szép termékeket gyártanak, de majdnem teljes értékben tőkés import nyersanyagot használnak fel. Ugyanakkor a magyar tenyésztésű birkát bőrrrel együtt exportáljuk. Annak is majdnem 30 százaléka tőkés import nyersanyagból van, amit szocialista piacra exportálnak.

Felvetem azt a gondolatot, amiről a magyar-szovjet és más szocialista országok viszonylatában is már volt szó a többlétszállításokkal kapcsolatban. Mi is tudnánk többlétszállítást eszközölni. Ez alkalommal is fel kellene vetni, hogy a többlétszállításokhoz szükséges áruban rejlő tőkés import arányának megfelelően dollárral fizessék, [!] hogy ne rontsák e többlétszállítások is a tőkés fizetési mérlegünket.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A jelentő részszel, a helyzetünket illető elemzéssel egyetértek. A Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankhoz történő esetleges csatlakozásunk kérdése, ha nem is ilyen formában, de nem először merül fel a Szovjetunióval folytatott konzultációban. ?k ismerik ezt az elgondolást. Azzal egyetértek, ahogy Kádár elvtárs kifejtette, jobban ki kell dolgozni. ?szintén mondom nem gondoltam arra, hogy ilyen visszhangot és hatásokat válthat ki egy ilyen kezdeményezés. Először arra gondoltam, hogy kérhető lesz megfelelő indoklással és olyan kérdés, hogy nincs más kiút, mivel a szovjet elvtársak devizában nem tudnak nekünk többet segíteni. Az anyagból kiindulva úgy látom, hogy az Elvtársak, amikor ezt készítették, mind a két vasat a tűzben tartották, ezt a bizonyos egymilliórdos szovjet devizahitel és a Világbankkal, illetve más tőkés pénzügyi szervekkel való együttműködés lehetőségét, ha belépünk, azon keresztül milyen lehetőségeink lennének.

A meggyőző érvek után elfogadom, hogy a konzultációval kezdjük. Elfogadom, amit Kádár elvtárs javasolt, hogy megfelelően elemző és a helyzetünket nagyon világosan bemutató anyagot készítsünk a tárgyaláshoz.

LÁZAR GYÖRGY elvtárs:

Én is egyetértek azzal, hogy nagyon alapvető és fontos kérdésről van szó. Egyetértek azzal is, hogy együtt kell mérlegelni a politikai és a gazdasági érdekeket. Nem lehet elvonatkoztatni a gazdasági kérdéseket a politikai elgondolásokról, azoktól a kérdésektől, amelyek meghatározzák a politikai következményeket. Ezt figyelembe véve magam is hosszabb gondolkodás után arra a megállapításra jutottam: nem választhatjuk azt a megoldást, hogy egyszerűen csak közöljük elhatározásunkat. Bár bizonyos, hogy a jelenlegi helyzetet és a rossz szituációt figyelembe véve, és sok más momentumot is tekintve, most nem remélhetjük, hogy a konzultáció azzal zárul, hogy helyeslik szándékunkat. Vannak jelek arra vonatkozóan, hogy bizonyos visszatarató hatást gyakorolnak általában a tőkés országokkal, a tőkés piaccal való kapcsolatok tekintetében.

Ami azokat a politikai veszélyeket illeti, amiről Kádár elvtárs szólt, úgy gondolom, hogy ezeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ezek a politikai veszélyek persze nagyon differenciált módon válnak tényleges veszéllyé, az adott ország általános politikai helyzetétől, gazdasági potenciáljától függően, aszerint, hogy mennyiben, milyen mértékben rákényszerült és kiszolgáltatott. Ilyen szempontból lehetséges és bizonyos, hogy érvényesíteni akarnak olyan feltételeket, amelyeknek az adott országban olyan következményei vannak, amit Kádár elvtárs említett. Úgy gondolom, hogy a mi helyzetünk, általános megítélésünk azt a mozgásteret nekünk mindenképpen biztosítja, azt a lehetőséget, hogy semmiképpen sem fogadhatunk el olyan feltételeket, melyek a mi számunkra több hátránnyal, mint előnnyel járnának. Ezt az előterjesztők így értik és mindenki más így gondolja.

A következő kérdés, amit meg szeretnék említeni, az előterjesztésből eléggé világos, azért szólok róla, mert nyilvánvaló, hogy a mi gazdasági problémáink megoldásában nem a fő út a tőkés pénzügyi szervekkel való kapcsolat létesítése, hanem egyik fontos kiegészítő tényező, amely ténylegesen, érdemi módon elősegítheti, hogy átjussunk azon a nehéz szakaszon, amely még éveink előttünk áll. Valóságos gazdasági erőt jelenthet, olyan erőforrás kiegészítést, amivel jól gazdálkodva meg tudnánk gyorsítani azt a folyamatot, amely gazdasági egyensúlyunk javítását eredményezné.

Miért nyomósabbak az érvek ma, mint tizenöt évvel ezelőtt? Azért, mert gyökeresen megváltozott nemzetközi gazdasági helyzetünk. Másodsor azért nyomósabbak az érveink, mert ma már teljesen világos, hogy bármennyire is törekedtünk jól megbecsülni a változás mértékét, az sokkal nagyobb, mint amennyire előre fel tudtuk mérni. Ma tehát már számunkra az önmagában véve, még ha maradéktalanul teljesülne is a szovjet segítség, kevés lenne ahhoz, hogy az egyensúlyi problémákat áthidaljuk, mivel az a folyamat, ami ismert, a csere-arányromlás a szemünk előtt zajlik, egyre nagyobb terhet rak a magyar népgazdaságra. Másrészt végbemegy egy olyan folyamat is, amely nem a mi szándékunktól függetlenül alakul, ezt a folyamatot az jellemzi, hogy az export még inkább a szocialista reláció, az import pedig egyre inkább a tőkés reláció felé tolódik el. Biztos, hogy a mi ösztönző, szabályozó rendszerünk nem tökéletes. Az is biztos, hogy a vállalatoknál erősebb az érdekltség a szocialista export növelésére. Van azonban egy másik dolog is: a szocialista országokkal a jelen helyzetben úgy áll a dolog, hogy nincs korlátja a magyar exportnak, de erős korlátja és általunk az export növelésével sem megváltoztatható korlátja van a magyar importnak. Tőkés relációban pont fordított a helyzet: nincs korlátja a magyar importnak, de általunk nehezen megváltoztatható, nehezen befolyásolható korlátai vannak az exportnak. 1975-77-ben az játszódtott le, hogy rubel viszonylatban a behozatalunk növekedett folyó áron 7 százalékkal, a kivitelünk folyó áron 18 százalékkal. Ha a volumet nézzük, két év alatt a behozatalunk 3 százalékkal, a kivitelünk 19 százalékkal nőtt. A tőkés, nem rubel elszámolású viszonylatban a behozatal folyó áron 18 százalékkal nőtt. Nagyon komolyan érezhető tehát az export és import arányok eltolódása. Mi 1977-re szocialista relációban gyakorlatilag ledolgoztuk a cserearány-veszteséget, a szocialista országokba irányuló exportunkkal az importunk 97 százalékát fedeztük, valóban ledolgoztuk. Ez a folyamat gyorsabban zajlott le, mint ahogy gondoltuk, és ahogy szándékoltuk, olyan gyorsan, hogy van korlátozó hatása a tőkés relációban folytatott külkereskedelmünkre, ott nem tudjuk azt az egyensúlyi helyzetet létrehozni, amit 1977-re, illetve 1980-ig számításba vettünk. Ismételt és újbóli ellenőrzések és számítások után is az derül ki, hogy számunkra mértékadó országokkal összehasonlítva a cserearány-romlás mindenfajta hazai és nemzetközi összehasonlításban szemben a legutósból és legnagyobb mértékű. Ezekből milyen következtetések vonhatók le? Mindenképpen az a konzekvencia adódik, hogy ha szerény és ténylegesen a szocializmus építésének folytatásához elengedhetetlen az, amit a jelenlegi terveink és a jövő évek tervei tartalmaznak, és a való helyzet tényeiből indulunk ki, minden belső erőfeszítés mellett is - amelynek fontossága pillanatra sem vitatható - elengedhetetlenül új és rendezettebb formájú hitelre van szükségünk. Ez a rendezett hitelfelvétel nyilvánvalóan egyidejűleg több csatornán lehetséges. Elvileg nem lehet, talán nem is szabad kizárni, hogy a Szovjetuniótól is számíthatunk, bár valószínűsége nem túlságosan nagy. Más szocialista országok nem jöhetnek számításba. A tőkés relációra vonatkozólag ezt az előterjesztés - minden fogyatékosága mellett - helyesen fejt ki. Feltételezhető, hogy a Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunk kiszélesíti mozgásterünket, közvetlenül és áttételesen hozzájárulhat ahhoz, hogy rendezett formában, úgy vegyünk fel hiteleket, hogy közben a Magyar Népköztársaságnak az a bonitása, amely jelenleg megvan, ami önmagában is nagy tényező, meg is maradjon.

Azt javaslom, a kérdést ne azzal zárjuk, hogy le vesszük a napirendről, hanem azzal, hogy ez megoldandó ügy, mindenképpen el kellene érünk, hogy megértessük, vagy pedig ha az összpoltikai megfontolások oda vezetnek, hogy késleltessük ezt az elhatározásunkat, akkor megtaláljuk a szovjet elvtársakkal azt a megoldást, amely elősegítené népgazdaságunk gondjainak enyhítését.

LOSONCZI PÁL elvtárs:

Az előterjesztés rámutat, hogyan állunk, milyen súlyos gondokkal küszködünk. Hiányolom, hogy az előterjesztésben valahogyan a mi magunk munkájának a hiányosságait is kidolgozták volna, mert akár csatlakozunk a Valutaalaphoz és a Világbankhoz, akár nem, akár innen kapunk támogatást, akár onnan, nekünk szembe kell nézni a helyzetünkkel, és másképpen kell dolgozni. Mire gondolok? Elsősorban arra, hogy bizonyos lépéshátrányban vagyunk a termelési szerkezet módosításánál. A mi gazdasági szabályozóink nem szorították rá a vállalatokat, hogy kihozzák mindazt, amire lehetőségeik megvannak. Kényelmesebben tudunk dolgozni a kettelenél, a szabályozóink erre módot adnak. Ismert, hogy vannak nálunk jól működő vállalatok, vannak gyengébben dolgozó és vannak egészen rosszul gazdálkodó vállalatok. Se a munkaerőt nem sikerült megfelelően átcsoportosítani, sem a termelési szerkezetet nem tudtuk olyan mértékben átalakítani, ahogyan az szükséges lenne. Sokszor hivatkozunk arra, hogy szegény ország vagyunk, de amikor az energiaviálság belépett a világgazdaságba, tőlünk sokkal gazdagabb országok szigorú intézkedéseket hoztak a takarékoságra - például ott nem lehet fűteni a középületeket, szállodákat -, ugyanakkor nálunk az ablakokat kellett és kell nyitva tartani, annyira fűtünk. Sajnos nem hogy intézkedések nem történtek nálunk, hanem mintha még rá is tettünk volna egy-egy lapáttal. A hús árához amikor hozzányúltunk, emlékezzünk rá, milyen hosszan méricskélünk. Jelenleg is az a helyzet, hogy a közétkeztetésben, a bölcsődékben, óvodákban igen sok kerül a moslékba a húsból is, mert még mindig olyan olcsó más országokhoz viszonyítva, hogy nem készlet a takarékoságra. Vagy más példát mondjak: szocialista országokban sehol nem fut annyi nyugati személyautó, mint nálunk. Néhány éve korlátoztuk a személygépkocsi-használatot, az utóbbi időben nem hogy csökkent volna, hanem még kibővítettük - nem tudom, szükséges-e tovább folytatni a sort? Nagyon fontos tehát a munkát javítani elsősorban, felvenni a harcot a pazarlás ellen, mert rosszul áll a fizetési mérlegünk. Ezek a dolgok persze nem váltják meg a mi helyzetünket, de maga az, hogy a vezetés is valamit tesz, hogy igenis tudatában van, hogyan állunk a fizetési mérlegünkkel és valami módon mégis példát szolgáltatónk a takarékoságra.

Ami a Nemzetközi Valutaalaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunk kérdését illeti: én azt tudom támogatni, amit Kádár elvtárs javasolt. Most ne döntsünk, hanem konzultáljunk a szovjet vezetéssel. Nem tudom, hogy ez rontja-e a mi tárgyalási pozíciókat, lehet, hogy nem rontja, mert a helyzetünket valahogyan meg kellene érteni a szovjet elvtársakkal is. Bármennyire is arra hivatkoznak, hogy mi jobban élünk, mint más szocialista országok. Ez csak részben igaz és oda jutottunk, hogy nekünk nincs más választásunk: vagy a Szovjetunió segítségét át minket jelenlegi problémáinkon, vagy végső soron minket a helyzetünk rákényszerít a másik lépésre. Ezeknek az intézkedéseknek a felmérésére és gyakorlati végrehajtásához bizonyos nézetváltásra van szükség, újra megmondva, alapvető az, nekünk ki kell dolgozni, hogy a jelenlegi helyzetben az előzetes felmérések nem hozták egészen azt, amit számítottunk. Szembe kell néznünk mindazokkal a kötelezettségekkel is, amelyek a közeli időben ránk várnak, és tényleges változást kell elérnünk. A megváltozott körülményeknek megfelelően munkánkat is változtatni kell, olyan irányban, hogy valamivel többet tegyünk, mert végső soron a magunk munkájától várhatunk eredményeket.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

Helyesnek tartanám, ha csatlakoznánk a Valutaalaphoz és a Világbankhoz. A jelek szerint jó volna, hasznos lenne számunkra. Azt is értem azonban, hogy ez a kérdés nem olyan egyszerű. Azt helyeslem, hogy most ne döntsünk, hanem előzetesen konzultáljunk a Szovjetunióval. Nagyon jól értem azt, amit Lázár elvtárs mondott. Azon gondolkodom, hogy talán nem elégségesek azok az intézkedések, amelyeket eddig tettünk. A fő folyamatokat valami más eszközökkel kellene befolyásolni. Ezeket, néhány rögeszménktől meg kellene szabadulni. Az világos, hogy nem szabad össze-vissza intézkedéseket most tenni. Kádár elvtárs utalt rá, hogy a Szovjetunióban a gazdasági kérdésekkel foglalkozó vezető elvtársak nem reálisan ítélik meg a mi helyzetünket. Szerintem is ez teljesen igaz, de van egy másik oldala is ennek a problémának, hogy mi sem mindig ítélnék reálisan. A félreértések innen származnak. Abban az irányban kell javítani a munkánkat, hogy ne bízzuk magunkat ösztönösen a szabályozókra. Sokszor még a politikai kérdésekkel sem tudtuk megértetni a tennivalókat. Most arra van égetően szükség, úgy dolgozzunk, ahogyan a helyzet megkívánja, nekünk kellene a jobb feltételeket megteremtteni.

Az előterjesztés szerint adósságállományunk a nemzeti jövedelem 36 százalékának felel meg. Azt hiszem, hogy ez a 36 százalék már az elviselhetőség felső határánál van valahol. A kérdés politikai megítélésénél az sem zavar, hogy a szocialista tábor két „jobbzsélsője” már tagja a Nemzetközi Valutaalaphoz, talán számunkra is előnyös lenne, ha belépünk.

NÉMETH KÁROLY elvtárs:

Nagyon nagy és nehéz döntés előtt állunk. Úgy gondolom, variánsokkal kellene előállnunk és nem egyszerűen konzultációt kérni a szovjet elvtársaktól, javaslatot is ki kell dolgozni, konkrét javaslatot. Az más dolog, hogy azt gondolom, a konzultáció eredménye ebben a kérdésben valószínűleg az lesz, hogy nem ajánlják a belépést. A javaslatot úgy kell kidolgozni, hogy a helyzetünket reálisan bemutassa, azt is, hogy ha ezt a segítséget nem kapjuk meg a Szovjetuniótól, akkor milyen konkvenciákat kell levonnunk, beleértve, hogy korlátozni kell a fejlődés ütemét, csökkenteni a belső fogyasztást, vissza kell szorítani az életszínvonalat. Mindezeket a tényezőket összefoglalva, a saját erőfeszítéseinket is bemutatva, javaslatot kell kidolgozni arra, hogy konkrétan mi kérünk a szovjet elvtársaktól. Ennek lehet egy következő problematikája a Valutaalaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunk kérdése olyan formában, ahogyan Kádár elvtárs javasolta, ha nem tudnak nekünk segítséget nyújtani, más utunk nincs, ha a fejlődést nem akarjuk megállítani. Ezt kellene jól megszerkeszteni.

Szóba kerültek ilyen dolgok, ezért kellő mértékértartást ajánlok: a szocialista exportban mennyi a tőkés import értéke. Nem tudom most pontosan megmondani Elvtársak, de a tőkés exportban is nagyon magas a szocialista részarány. A dolog egyoldalú beállítása csak politikai feszültséget eredményezhet, erre az útra nekünk nem szabad lépni. Világos, hogy ha a szocialista exportot úgy fokozzánk, hogy nem kapnánk ellentételezést, azt nem tudnánk folytatni, de csak egyoldalúan vizsgálni nagyon nagy hiba lenne. Nekünk magunknak persze tudni kell, hogy milyen arányok vannak. De ha partnereink is elkezdnek számolni, az az olaj, amit onnan hozunk, nem egyszerűen csak magyar fogyasztás, akár mint nyersanyag megtétele a tőkés exportban.

Nekünk egy nagyon nagy kérdés, amellyel foglalkozni kell: a KGST országokon belül, szovjet-magyar vonatkozásban is politikai feszültségek előidézője az árak jelenlegi nagyon bonyolult problematikája. A jelenlegi alapokon nagyon nehéz dolgunk van. Az árkérdés is elő kell venni, reális alapokon, mert ha januártól decemberig ezen vitatkozunk, abból semmi jó nem jön ki sem a gazdasági, sem a politikai együttműködésben, és nem erősíti a barátságot.

Azt javaslom, ne siessük el a dolgot, de nagyon soká ne is halogassuk. Az elképzelések kidolgozását egy hónapon belül jó volna aszaltalra tenni. Konkrét kérés legyen a szovjet elvtársakhoz, mert más színezetet ad egész fellépésünknek. Amennyiben nem tudnak nekünk segíteni, kényszerhelyzetben belépünk a Világbankba nem áruval el sem elveinket, sem a szocialista világot.

HUSZÁR ISTVÁN elvtárs:

Rendkívül fontosnak tartom azokat a kérdéseket, amelyeket az Elvtársak kifejtettek. Azt is, hogy igyekezzünk egyre jobban megértetni magunkat szocialista partnereinkkel, mindenekeelőtt a Szovjetunióval. Tapasztalatunk, hogy értékelésbeli különbség van a szovjet elvtársak egy bizonyos köre részéről azzal szemben, ahogyan mi látjuk gazdasági helyzetünket. Nagyon fontos, hogy megértessük valóságos gondjainkat.

A mi gazdaságpolitikánknak nagyon fontos eleme, hogy a népgazdaság általános egyensúlyi hiányát nem spriccellük szét a gazdasági és a társadalmi élet minden szférájába, hanem egy helyre koncentráltuk: a külkereskedelemre, a külkereskedelmi mérlegre. Ezt a gazdaságpolitikát helyesnek tartom, és mindent meg kell tennünk, hogy ilyen értelemben óvjuk ezt a politikát. Ha a népgazdaságban egyensúlyhiányok vannak, és ez megérződik a lakosság áruellátásában, az anyagellátásban, a termelés folyamatában, a gazdaság minden szférájában, ez lehetetlenné tenné a racionális gazdálkodást. Ezért nem spriccellük szét a hiányt. Gazdasági nehézségeink ellenére is a belső viszonyaink viszonylag kiegyensúlyozottak, és ezt mindenképpen fenn kell tartani. Az ország nemzetközi presztízse szempontjából is rendkívül fontos a kiegyensúlyozott belső helyzet. Ugyanakkor az, hogy a hiányt nem spriccellük szét, számunkra igen nagy problémát jelent a külkereskedelmi mérlegben.

A Gazdaságpolitikai Bizottság nagyon fontos dokumentumot tárgyalt a népgazdaság egyensúlyi helyzetéről. Én is úgy ítélem meg, hogy a fő kérdés a belső tennivalók helyes meghatározása. Emellett nem közömbös, hogy tudunk-e nemzetközileg a maihoz képest kiegyensúlyozottabb hitelpozícióba kerülni. Ebben segíthetne a Világbankban való részvételünk. Persze ez csak kiegészítő eszköz lehet, csak a belső dolgaink lehetnek alapvetők.

Hogyan alakul ebben az ötéves tervidőszakban szemben a feltételezethez képest a nemzetközi pénzügyi, külkereskedelmi helyzetünk? Úgy gondoltuk, hogy 1976-1980 között a tőkés külkereskedelem aránya 1975-höz képest 8-10 százalékkal javul. Erre az adott reményt, hogy 1976-ra mindenki 5-6 százalékos javulásra számított. Az első évben be is következett a 6 százalékos javulás. A második esztendőben rosszabbodás következett, valószínűleg az idén némi javulás érhető el. Erre a kalkulációra azonban nem lehet minden szempontból mértet venni. Rubel viszonylatban úgy ítéltük meg, hogy 4-5 százalékos rosszabbodás következik be. Valójában többre becsültük az 1974. évinél. A tárgyalásokon a szovjet elvtársaknak az volt a véleménye, hogy 1,6-1,7 milliárdos cserearány-romlás érheti a magyar népgazdaságot. Sejtettük, hogy 2,5 milliárddal kell kalkulálnunk, 1 milliárddal lett nagyobb, mint amit a tervekben előirányoztunk.

Az import és az export eltolódásáról Lázár elvtárs is szólt. Mi következett be az első két esztendőben? Azzal egészítem ki, hogy minden erőfeszítést igyekeztünk megtenni azért, hogy a magyar-szovjet forgalom a tervezet képest bővüljön, nem egyoldalúan, hanem kétoldalúan bővüljön, és ez hozzájáruljon a mi tőkés külkereskedelmi pozícióink javításához is. Kádár elvtárs nagyon fontos megbeszélést folytatott tavaly Brezsnyev elvtárral. Erőfeszítéseink egyelőre nagyon kevés eredménnyel jártak. Partnereink fogadókészek a magyar export tekintetében, de szállítani képtelenek olyan tekintetben, ahogy mi szeretnénk.

Azt is reménytelennek tartom, hogy a terven felüli szállítások dollártartalmaért dollárfizetést kérjünk. ?szintén szólva nem nagyon emlegetném az export és az import devizatartalmának kérdését. Kezd magas szinten is szóba jönni, azt mondogatják partnereink, hogy a Szovjetunió sokkal több konvertibilis árut szállít nekünk, mint tőlünk kap s itt egyensúlyra kell törekedni. Ez elképzelhetetlen valami, ez nem felel meg a két ország természet(i) és társadalmi adottságainak. Ha beleme gyünk ilyen devizatartalom, konvertibilis áru ügyébe, ezen mi nem tudunk nyerni, számunkra nem jelenti a nehézségek késedelmét, hanem tárgyalási pozícióink nehezését.

Gyakran lehet hallani, hogy mi a tőkés világgazdasági áraknál magasabb árakat kérünk a Szovjetuniótól. Ez sajátságosan összefügg a két ország áruszerkezetével. A szovjet elvtársak importálnak húst, jó minőségű feldolgozott húst. A közös piaci kiadások bázisán demonstrálják a világgazdasági árakat. Többször azonos, de minőségben más, mi más minőséget szállítunk, más árat is kérünk, de a minőségnek az árban nincs mindig szerepe. Gyakran kiélezett politikai természetű vitákat eredményez, jól kell megérteni tudni [!], hogy mi nem inkorrekt árakat kérünk, amikor tárgyalunk és ajánlatokat teszünk.

Elsőként feltétlenül a belső tennivalóinkat kell meghatározni. Ez a vártnál nagyobb cserearány-romlás, rosszabb nemzetközi pozíció azzal jár, hogy a számított 4,3 milliárd dollár adósság helyett 1-1,5 milliárddal nagyobb adósság alakulhat ki, körülbelül 5,5 milliárdra kalkulálhatunk, de 6 milliárdra is számolhatunk az V. ötéves terv végére. Ez rendkívül terhes tétel, elérte azt a határt, hogy minden intézkedésünk mellett már azt jelzi, hogy a gazdasági növekedés ütemének mérséklése irányában kell lépést tennünk.

A Világbank kérdését ne vegyük le napirendről. Ahogy Kádár elvtárs programozta, azzal értünk egyet. A konzultáció ne egyszerűen a Világbankba való belépés tényéről szóljon, hanem a gondjaink megoldására szükséges lépéssorozatokról, köztük arról, amennyiben nincs más lehetőségünk. Fontosnak tartanám nagyobb nyomtatékát annak, hogy ez nem növeli függőségünket, hanem éppen csökkenti, mert egy más típusú hitelpozícióba kerülhetnénk. Látnunk kell, hogy a szovjet elvtársakat más politikai megfontolások vezetik. Nekik nem érdekük a világgazdasági tagság, ők más hitelpolitikát folytatnak, és nem hiszem, hogy ők valaha is be fogják lépni a Világbankba. Azt tudjuk, hogy az ő véleményük biztosan negatív lesz. Azt szeretném hangsúlyozni, hogy a konzultáció ne csak a Világbankba történő belépésre vonatkozzon.

HAVASI FERENC elvtárs:

Eltársak, nagyon sok számadat hangzott el az előterjesztéssel kapcsolatban. Egyetlen dolgot szabad legyen hozzátennem: eddig is nagyon emberfeletti és nagyon komoly munkának az eredménye, hogy ilyen hatalmas veszteség mellett szerény növekedést is tudunk produkálni. Huzamosabb ideig ezt produkálni ilyen nehezedő és változó körülmények között nem tudjuk. Arra volna szükségünk, hogy el tudnánk nyújtani e gondok leküzdését, hogy 1982-83-ra ne tornyosulnának előttünk a visszafizetések. Ha ehhez nincs valami pótlólagos forrás, ott jelentkezik, hogy nem tudunk fizetni.

Egyetértek Kádár elvtárs javaslatával a feladatokat illetően. Első helyen azt mondjuk, hogy a szovjet elvtársak a hazai gondjaink megoldásában segítsenek. Az ilyen jellegű áruknak a kérése is hoz egyfajta feszültséget, ismerjük a gyakorlatot. Nyersanyagot évek óta hiába kérünk, nem kapunk. Sajnos műszaki, technikai szempontból a nyersanyagimport mellett is rá vagyunk szorulva a nyugati importra. Feszültséget okoz, hogy úgy ítélik meg helyzetünket, hogy túlünk rosszabbul élnek a testvérországok.

A Világbankhoz való csatlakozás lehetőségén kívül van még egy lehetőség is: egy olyan VI. ötéves tervet összeállítani, amely az V. ötéves terv életszínvonal-ütemének felé irányozná elő, ez olyan konzekvenciával járna, hogy a lakosság jelentős részénél nem tudnánk előbbre lépni.

Késlekedésben vagyunk a termékszerkezet átalakításában. Az a meggyőződésem, hogy ha egy termékszerkezet Magyarországon 30 év alatt alakult ki, amelynek az alapjaira a 18 rubeles olaj és ennek megfelelően az acél, a fa, az érc, erre alapult 30 év alatt egy feldolgozóipar, ez az arány teljesen megváltozott, drága alapanyaggal sokkal nehezebben tudunk értéket hozzáadni, technikát nagy költséggel - amit 30 év alatt kialakítottunk, most öt év alatt megváltoztatni illúzió. A magyar termékszerkezetnek körülbelül 50-60 százaléka gazdaságos, illetve gazdaságossá tehető. Ki lehet választani 20 százalékat, mint gazdaságtalan terméket, a többi 80-at megfelelő huzamos idő alatt gazdaságossá kell tenni. A termékszerkezet átalakításában levő elmaradás - különösen a mai árszint mellett - nem olyan jellegű feladatot jelent ennek felszámolása, amit egy-két év alatt meg lehet oldani.

A mi exportunkban kb. 35 százalék a tőkés tartalom. A tőkés import-tartalmak alakulásának tendenciája azt mutatja, hogy a mi exportunkban növekszik a tőkés tartalom, a szocialista országokból bejövő import mennyiségében fokozatosan csökken. Így e téren is rosszabb helyzet alakul ki, mert más dolog, hogy ha tőkés nyersanyagot, cikket kell megvásárolni és a termékekhez felhasználni, vagy egy országnak a természet adta lehetőségei olyanok, hogy saját maga rendelkezik nyersanyaggal és ásványi kincsekkel. Jelenleg 2-3 százalék differenciával évente a túlszállítással ellentételezzük a cserearány-romlást, de ha ez a tendencia tovább folytatódik, kérhetünk dollárt, olajat, meghatározott körű árukat, az ellentételezést megoldani és egyensúlyi helyzetünket javítani nem tudjuk. Sajnos ilyen helyzetben vagyunk, és ebből kell megtalálni a kivezető utat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A Gazdaságpolitikai Bizottság által ajánlott variánst nemcsak gazdasági, hanem politikai szempontból is kötelességünk mérlegelni. Megfelelő, jó okmányt kell szerkeszteni, amelyet a Politikai Bizottságnak is meg kell néznie. Ne kapkodjunk el a megszövegezését, de ne öt hónap múlva készüljünk el vele. Állapodjunk meg egyhónapos határidőben. Ha hamarabb készül el, az sem baj.

A címzett a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága legyen. A mi vezetési gyakorlatunknak ez felel meg.

Ne az legyen a témája, hogy belépünk a Nemzetközi Valutaalapba, illetve a Világbankba, és erről akarunk konzultációt folytatni. Azt kell leírni, hogy a Politikai Bizottság 1978. június 13-án napirendre tűzte nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulásának kérdéseit, és mivel ezzel kapcsolatban igen komoly kérdések vetődtek fel nálunk, határozunk úgy, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságához fordulunk konzultációra.

Ne döntsük el, hogy milyen terjedelmű legyen, de lehetőleg ne filozofáljon, és ne keverje bele a népgazdaság összes problémáit. A magyar népgazdaság fizetési helyzetének alakulásáról szóljon, és egyéb problémákba ne bonyolódjon bele, mert más irányba viszi a konzultációt. Azt ajánlom, hogy történjen visszautalás arra, hogy 1974. szeptemberben a moszkvai szovjet-magyar tárgyalásokon, illetve a Brezsnyev elvtárhoz írt tavalyi levelünkben vázoltuk, hogy milyen problémáink jelentkeznek a nemzetközi fizetési mérlegünkkel kapcsolatban. Az 1974. évi tárgyalásokra visszautalva kell rendkívül tömören és világosan levezetni, hogy a világgazdasági változások hogyan érintik a magyar népgazdaságot. Idézzük fel az akkori számokat. Emlékeztessünk rá, hogy a szovjet relációban akkor a becslések alapján mintegy 1 milliárd rubelnyi áremelkedéssel számoltunk, és azt kértük, hogy ennek mintegy felét áruszállítással fizethessük, a felét pedig hitelessék meg. Végül is 800 millió rubelben állapodtunk meg, amiből ténylegesen 260 millió rubelt vettünk igénybe. Ezt feltétlenül írjuk meg. Arról is szóljunk, hogy jelenlegi ötéves tervünk keretében eddig a Szovjetunióból származó importunknak mintegy 90 százalékát tudtuk fedezni.

Ami az általános helyzetet illeti, ismét tájékoztassuk a szovjet elvtársakat, hogy mennyi az összes árveszteségünk rubel és dollár viszonylatban, és mutassuk be, hogyan alakult a fizetési mérlegünk. Mondjuk meg: elértük azt a határt, amelyen túl a nemzetközi fizetési mérleg már úgy jelentkezik az ország számára, hogy a fizetőképességünket kell de facto biztosítani. Azt is meg lehet mondani, hogy mennyi nyugati hitelt vettünk fel ez idő alatt. Mondjuk el, hogy már jelenleg is nehézségeink vannak a pénzügyi forgalomban, s a közeli időpontban viszont már a visszafizetések is időszerűvé válnak. Meg kell mondani, hogy ebben a helyzetben három vonalon tudunk megoldást keresni:

- A második megoldás számunkra, hogy a szovjet elvtársakhoz fordulunk kérésekkel,
- a harmadik pedig, hogy a Magyar Népköztársaság kényszerhelyzetben esetleg belépne a Világbankba és a Nemzetközi Valutaalapba, mivel szükségszerűnek tűnik, hogy a nyugati pénzügyi piacokon is gazdasági lehetőségeket nyerjünk.

Vagyis ilyen vagy ehhez hasonló, gazdasági tartalmú, de politikai jellegű levelet képzeltem el.

Kellene egy szerkesztőbizottság, amely segítene ennek elkészítésében. Azt javaslom, vegyen részt benne Németh és Lázár elvtárs, illetve Havasi és Borbély elvtársak. Állapodjunk meg egy hónap határidőben. Szükség esetén konzultáljanak Marjai és Faluvégi elvtársakkal.

Azt is meg kell mondani, hogy mi kötelesek vagyunk még szélesebb körbe tekinteni. Ha a szovjet elvtársak gondjait meg akarjuk érteni, és a sajátjainkat is meg akarjuk oldani, vegyük figyelembe a NATO törekvéseit, az Afrikában, a kínai-vietnami határon levő problémákat. Képzelnék magunkat a szovjet elvtársak helyzetébe. A szovjet gazdasági vezetők - akiket elég kritikusán nézek - így persze ők is nehéz helyzetben vannak.

A jelentés maradjon úgy, ahogy van, a javaslat részt ki kell igazítani az elhangzottak alapján. A határozatot kapják meg azok az elvtársak, akik a javaslatban fel vannak tüntetve.

Jegyzőkönyvezte:
/Kunvári Lajosné/

A Politikai Bizottság határozata

2. Nemzetközi pénzügyi helyzetünk várható alakulása az V. ötéves terv időszakában; kapcsolataink alakulása a nemzetközi pénzügyi

szervekkel

Előadó: Hoós János elvtárs
Hozzászóltak: Apró Antal, Maróthy László, Nemes Dezső, Lázár György, Losonczi Pál, Gáspár Sándor, Németh Károly, Huszár István, Havasi Ferenc és Kádár János elvtársak.

A Politikai Bizottság a helyzetről adott tájékoztatást tudomásul veszi és megerősíti azt az álláspontot, hogy az adósság mértéke nem lépheti túl a gazdasági és a politikai elviselhetőség határát. Ennek érdekében újabb erőfeszítéseket kell tenni és olyan intézkedéseket hozni, amelyek jobban mozgósítják saját belső erőinket. Az újabb kölcsönök felvételét csak úgy szabad felfogni, hogy segítség a nehézségen való ájtúthoz, a fő feladat a hazai gazdasági építómunkában megteremteni az egyensúlyt. A Nemzetközi Valutaalapba, illetve a Világbankba való esetleges belépési szándékot elsősorú fontosságú politikai kérdésnek kell tekinteni, mivel számolni kell annak hátrányos következményeivel is.

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy mielőtt döntene a kérdésben, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságát tájékoztatja a nemzetközi pénzügyi helyzetünkről, s a problémák megoldásához ezúttal is elsősorban a Szovjetuniótól kér segítséget.

A tájékoztatás írásban történik. Az okmány tájékoztassa a szovjet elvtársakat arról, hogy a Politikai Bizottság 1978. június 13-i ülésén áttekintette nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulását, s mivel ezzel kapcsolatban jelentős problémák vetődtek fel, határozott úgy, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságához fordul konzultációra.

Az okmány emlékeztessen arra, hogy legutóbb 1974 szeptemberében a moszkvai magyar-szovjet tárgyalásokon már vázoltuk a helyzetet. Tényekkel dokumentálja, hogy azután miképpen alakultak a magyar-szovjet pénzügyi és kereskedelmi kapcsolatok, illetve hogyan alakultak kapcsolataink a tőkés relációban, s milyen erőfeszítéseket tettünk a pénzügyi egyensúly biztosítására. Egyértelműen meg kell mondani, hogy elsősorban nem rajtunk múló okok miatt elértük azt a határt, amelyen túl a nemzetközi fizetési mérleg problémája már úgy jelentkezik az ország számára, hogy a fizetőképességet kell de facto biztosítani. Egyértelműen fogalmazza meg konkrétan a kéréseinket. Végső következtetésként térjen ki arra, hogy más lehetőség híján - mivel sem a dinamikus fejlődő gazdaság visszafogását, sem az életszínvonal-politika megtörését nem vállalhatjuk - a Magyar Népköztársaság kényszerhelyzetben esetleg belépne a Nemzetközi Valutaalapba és a Világbankba.

Az okmány megszövegezésével a Politikai Bizottság Németh Károly, Lázár György, Havasi Ferenc és Borbély Sándor elvtársakat bízta meg; szükség esetén folyjék konzultáció Marjai József és Faluvégi Lajos elvtársakkal.

A tervezet jóváhagyásra kerüljön a Politikai Bizottság elé.

Határidő: egy hónap

A Politikai Bizottság hozzájárul, hogy a határozatot megkapják:

- Lázár György,
- Huszár István,
- Havasi Ferenc,
- Gyenes András,
- Marjai József,
- Puja Frigyes,
- Hoós János,
- Faluvégi Lajos és
- Tímár Mátyás elvtársak.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 748. ő. e. Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv a Politikai Bizottság ülésének vitájáról és határozatáról.

Vita az MSZMP Politikai Bizottság levéltervezetéről a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága részére 1978. július 11.

BIZALMAS !
Készült: 27 pl-ban

FELJEGYZÉS
a Politikai Bizottságnak

A Politikai Bizottság 1978. június 13-i ülésétől kapott megbízás alapján elkészült a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságához, L. I. Brezsnyev elvtárhoz küldendő levél tervezete, amelyet a Politikai Bizottság állásfoglalásának megfelelően jóváhagyásra mellékelten bemutatunk.

Budapest, 1978. július 4-én

(Havasi Ferenc)

Tervezet

SZIGORÚAN BIZALMAS!
Készült: 3 példányban

L. I. Brezsnyev elvtársnak, az SZKP Központi Bizottsága főtítkárnak

M o s z k v a

Tisztelt Brezsnyev Elvtárs !

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága megbízásából azzal a kéressel fordulok a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságához, és személy szerint Önhez, hogy a Magyar Népköztársaság nemzetközi pénzügyi helyzetéről, a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatokról megbeszélést folytathassak Önnel.

Az utóbbi években két alkalommal is tájékoztattuk Önöket arról, hogy gazdasági fejlődésünk külső feltételeiben 1973 óta kedvezőtlen változások következtek be, s ezek igen nagy terheket rónak a magyar népgazdaságra. A tőkés világgpiaci és a szocialista szerződéses árak rövid idő alatt végbement nagymértékű módosulása megbontotta gazdaságunk pénzügyi egyensúlyát. Ezért az 1976-80-ra szóló V. ötéves tervünkben, mint fontos gazdaságpolitikai célt tűztük ki a gazdasági egyensúly visszaállítását. A cél elérésére a gazdasági hatékonyság lényeges növelését, a termelési szerkezet korszerűsítését, a belföldi fogyasztás növekedésének jelentős mérséklését irányoztuk elő. A XI. kongresszus a reáljövedelem 23-25 százalékos növelését hagyta jóvá. Az V. ötéves tervben ezt 18-20 százalékra mérsékeltek, a teljesítés várhatóan 16 százalék körül alakul. Ma azonban úgy látjuk, hogy még a szolidabb ütemű fejlődést is csak jelentős, a tervezettet meghaladó mértékű tőkés hitelek felvételével lehetett és lehet biztosítani.

A folyó tervidőszak első felében a gazdasági egyensúlyra ható tényezők annál is kedvezőtlenebbül alakultak, mint ahogy ezeket a terv jóváhagyásakor számításba vettük. Ennek a következménye, hogy a nettó adósságállomány a tervezett jóval meghaladó mértékben nő, 1978 végére várhatóan eléri az évi nemzeti jövedelem 36 százalékát és összetételében is kedvezőtlenebbül alakul. Rubel tartozásaink mértéke minimális, az adósság csaknem teljes egészében a tőkés országok viszonylatában jelentkezik.

A magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok egészségesen fejlődnek, s döntően ezek határozzák meg gazdasági fejlődésünk ütemét. Amikor 1974 végén az új szocialista szerződéses árak bevezetésének várható hatásairól folytak közöttünk tárgyalások, az alakult ki, hogy a magyar áruszállításoknak - a szovjet szakértők becslése szerint - 1,6-1,7 milliárd rubellel kellene meghaladni az importot ahhoz, hogy a külkereskedelmi forgalom kiegyenlítetté váljon. Mivel úgy ítéltük meg, hogy ez meghaladja lehetőségeinket, 1 milliárd rubel hosszú lejáratú hitelt kértünk. Nagyra értékeltük L. I. Brezsnyev elvtárs 1975. február 3-án kelt válaszát, amelyben tájékoztatott bennünket, hogy a Szovjetunió az 1976-1980-as években keletkező adósságunk fedezésére 10 éves hitelt nyújt Magyarországnak.

Az ezt követő tárgyalásokon országaink között olyan megállapodás született, hogy ennek összege a folyó tervidőszakban 800 millió rubel lehet. Ebből eddig 260 millió rubelt tudtunk igénybe venni.

A tervezettől eltérő árváltozások hatására azonban olyan helyzet alakult ki, hogy a kiegyenlített áruforgalomhoz 1976-80 között legalább 2,5 milliárd rubel, - importot meghaladó - többletszállításra lenne szükség. Ilyen módon az eredeti terveinktől eltérően nem 600-700 millió, hanem közel 2 milliárd rubelt kellene kiegyenlitenünk terven felüli többletszállításokkal. Ez tovább csökkentené a belföldön felhasználható nemzeti jövedelmet és fokozná a tőkés fizetési gondjainkat is.

Súlyos gondot okoz számunkra, hogy a tőkés viszonylatokban a cserearány-veszteségek - a korszerűbb, gazdaságosabb termelési szerkezet megteremtésére tett erőfeszítéseink ellenére - a vártnál jóval nagyobbak. Tőkés adósságunk nettó állománya jelenleg 4,6 milliárd dollár. 1980 végére előreláthatólag 6 milliárd, teljes összege pedig 10 milliárd dollár körül lesz, ami jóval meghaladja a tervben számításba vett mértéket. Ez a tartozás mintegy másfél évi tőkés viszonylatú exportnak felel meg. Összetétele is kedvezőtlen, mivel kb. 60%-a rövidlejáratú. A kamatterhek 1980-tól megközelítik az évi 400 millió dollárt. Súlyosbítja gondjainkat, hogy a korábban felvett hitelek nagy hányadát, több mint 3 milliárd dollárt az 1979-82-es években kell visszafizetnünk. Emiatt az új hitelek nagy részét a korábbiak megújítására kell felhasználni. Fizetési kötelezettségeinket egyre nehezebben tudjuk pontosan teljesíteni és szerény összegű devizatartalékaink egy részét is időnként fel kell használnunk.

Hitelezőink fizetőképességünket ma még jónak ítélik. Ugyanakkor a kialakult helyzetet úgy értékeljük, hogy tőkés adósságaink mértéke az eddigi körben és összetételben alig fokozható és a közeli jövőben elérheti a gazdasági elviselhetőség felső határát, veszélyeztetheti nemzetközi fizetőképességünket, s belpolitikai feszültségek forrásává válhat.

Pártunk Politikai Bizottsága helyzetünket elemezve, megállapította, hogy a tőkés devizahelyzetünkben létrejött feszültségek feloldása többirányú intézkedést tesz szükségessé.

Legfontosabb feladatunknak a belföldi felhasználásnak továbbra is csak mérsékelt növelése mellett, a takarékos maradátképpen érvényesítését, a hatékonyság, a termelékenység fokozását, a gazdaságos és korszerű termelési szerkezet kialakítását tartjuk. Mindezek központi bizottságunk legutóbbi határozatainak következetes végrehajtásával érhető el. Ezen dolgozunk. Munkánk azonban csak hosszabb távon és fokozatosan hozhat jelentősebb eredményt. Erőfeszítéseket teszünk annak érdekében, hogy a KGST minden országával erősítsük, fejlesszük a gazdasági együttműködést. Ezen belül feladataink megoldásának legfontosabb feltétele a magyar-szovjet gazdasági együttműködés további dinamikus bővítése, beleértve energiából és energiahordozókból, fontos alap- és nyersanyagokból a szovjet szállítások növelését is. Ez változatlanul döntő tényezője gazdaságpolitikai célkitűzéseink anyagi megalapozásának, egész gazdasági fejlődésünknek.

Belső erőfeszítéseink további fokozása, a szocialista gazdasági integráció fejlődése, a bővülő magyar-szovjet áruforgalom mellett is a következő 5-6 év folyamán jelentős pótlólagos pénzügyi forrásokra lesz szükség mind szocialista, mind tőkés viszonylatból. E nélkül - mivel a tervidőszak első felében a reális tervezhető nemzeti jövedelem növekmény csaknem teljes egészét tőkés adósságaink törlesztésére kell fordítani - 1981-85 között az életszínvonal tartósan stagnálna, esetleg csökkenne. Ez mind gazdaságilag, mind politikailag, súlyos gondokat vetne fel.

Nehézségeink megoldásához kérjük a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága megértését és segítségét. Minden bizonnyal szükségünk lesz a jelenleg biztosított hosszú lejáratú hitel 1981-85 között esedékes törlesztésének későbbi időszakra történő átütemezésére, valamint újabb, hosszú lejáratú hitelek biztosítására a VI. ötéves terv időszakában.

Mindezeket túl is szükségünk lesz tőkés fizetési helyzetünkben jelentkező gondjaink enyhítésére, fizetőképességünk biztosítására és a VI. ötéves terv gazdaságfejlesztési céljaira hosszú lejáratú, konvertibilis devizahitelekre, amelyek nagyságrendje a VI. ötéves tervben elérheti az évi 1 milliárd dollárt. Ennek biztosítása a hagyományos tőkés pénzpiaci forrásokból szinte reménytelen. Ezért megfontolás tárgyává tettük belépésünket a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba. Ezzel nemcsak hitelforrásaink, de export és adósság visszafizetési lehetőségeink is kedvezőbbé válhatnak. Tudjuk, hogy ennek eldöntése nagyfontosságú politikai kérdés, és ezért gondos mérlegelést kíván. Esetleges csatlakozásunkat csakis szuverenitásunk megőrzése mellett, elvi-politikai engedmények, a szocialista közösség országainak politikai és gazdasági érdekei sérelme nélkül tartjuk megvalósíthatónak.

Kedves Brezsnyev Elvtárs!

Arra kérem Önt, hogy ezekről, a számunkra létfontosságú kérdésekről is váltsunk szót a tervbe vett személyes találkozókon. Egyetértésünk esetén megbízást adhatnánk illetékes állami szerveinknek, miniszterelnökeinknek, tervhivatalaink elnökeinek a gazdasági együttműködésünket elmélyítő és távlatilag is megalapozott - a nemzetközi pénzügyi helyzetünket is figyelembe vevő - konkrét javaslatoknak a kidolgozására.

Budapest, 1978. július

Elvtársi üdvözléssel
(Kádár János)
a Magyar Szocialista Munkáspárt
Központi Bizottságának első titkára

A Politikai Bizottsági ülés vitájának jegyzőkönyve

3. Levéltervezet az SZKP Központi Bizottságához gazdasági kérdésekben

HAVASI FERENC elvtárs:

A levél-tervezetet azokkal az elvtársakkal, akiket a Politikai Bizottság egy hónappal ezelőtt kijelölt, készítettük el. A levéltervezettel - tematikailag is és szerkezetileg is - a felelősként megnevezett elvtársak egyetértének. Igyekeztünk azoknak a tanácsoknak, javaslatoknak megfelelően eljárni, amit itt kaptunk a Politikai Bizottság ülésén.

Köszönöm szépen. Több megjegyzésem nincs.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hallottam valamit, hogy még valamit bele kellene venni? Ha megengedik, még a vita előtt mondanék valamit.

Németh elvtárs elment szabadságra; szombaton nem teljesen hivatalosan találkoztunk, beszélgettünk kérdésekről, erről is. Németh elvtárs felvetette, foglalkoztak ezzel a kérdéssel, s olyan véleményre jutottak, hogy ez a levél alapjában véve maradjon meg és menjen el, de, esetleg tekintünk el attól, figyelembe véve bizonyos dolgokat - többek között a KGST XXXII. ülésén történt fellépést -, ne azzal fejezzük be, hogy Nemzetközi Valuta Alap és Világbank. A levelet redukáljuk egyelőre arra, hogy felvetjük a konkrét helyzetet és azzal fejezzük be, hogy miféle segítséget vagy megértést kérünk most ebben a helyzetben a Szovjetuniótól. Ezen az alapon kérünk konzultációt. Nem akarom részletezni, hogy miért vetődött fel, hiszen erről két vagy négy héttel ezelőtt részletesen szó volt. Nyilván vannak ilyen mocorgások más szocialista országban is. Nem véletlenül beszélt Koszigin elvtárs a Nemzetközi Valuta Alapról. Idegesíti a szovjet elvtársakat ez a dolog, zavarja őket. Ennek van is oka. Ezt be kell látni. Lehetséges, hogy az lesz, amiről egy hónappal ezelőtt beszéltünk. Itt még semmi sincs a Nemzetközi Valutaalappal kapcsolatban, de a szovjet partnernél már jelentkezhet a negatív hatás.

Németh elvtárs ezt úgy magyarázta, úgy gondolja, így ne vessük fel a Nemzetközi Valutaalapot és a Világbank kérdését, hanem amikor majd a konzultációra kerül sor, ott szóban vessük fel úgy, hogy ez az elgondolás is felmerült.

Németh elvtárs még egy érvet vetett fel, miért így gondolja: jó lenne megtakarítani, mindenféle negatív hatást. Tudniillik ez a levél egy bizonyos apparátuson megy keresztül, s ha ez az apparátus látja, hogy a magyarok mire gondolnak, mindjárt azt hiszik, hogy el akarunk pártolni a Világbankhoz stb. ennek negatív hatása lesz még mielőtt a vezetőkkel beszélhetnénk.

Itt van aztán ez az előbbi dolog is, ami majdnem ugyanolyan aktuális, mint ez. Ezt hagyjuk így, ahogy van, elküldjük, s egy vagy két hét múlva küldünk másik levelet és kérünk újabb konzultációt?

A levelet elolvastam. Különösebb észrevételem nincs, de azért felvetnék néhány problémát. Itt van egy ilyen: „...azzal a kéréssel fordulok a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságához és személy szerint Önöz, hogy a Magyar Népköztársaság nemzetközi pénzügyi helyzetéről, a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatokról megbeszélést folytathassak Önnel”. Elfogadhatatlan ezt így leszűkíteni, mert nem Brezsnyev elvtárs és az én beszélgetésemről van szó. Ne haragudjanak, hogy most felvetek egy köznapi dolgot: de ismerik Brezsnyev elvtárs egészségi állapotát, mégis, hogyan képzelik ezt? Van olyan józan értékítéletem, magam sem vagyok teljesen tárgyalóképes ezekben a kérdésekben, nem vagyok annyira benne, mint miniszterelnökünk, vagy gazdasági titkáruk; Brezsnyev elvtárs még kevésbé van benne ezekben a dolgokban, ilyen értelemben. Már engedelmet kérek!

Éppen ezért ezt a hangszerelést nem tartom jónak. Meg kell mondani: Központi Bizottságunk vagy kormányunk képviselői között kérjük a konzultációt. Más dolog, ha lesz találkozó, erről is beszélni kell. Még egyszer mondom, nehogy félreértsek: ezen a krími találkozón ezeket az ügyeket nem tudjuk dűlőre vinni. Erdemileg nem tudunk ott ezekről tárgyalni. A találkozó hasznos dolog, fel lehet ott problémákat vetni, de csak abban lehet megegyezni, hogy leülnek majd tárgyalni.

A másik fogalmazási észrevételem: amit ki kell mondani, azt ki kellene mondani. Ha arról van szó, hogy árveszteségeink vannak, akkor azt kell mondani. Itt erre vonatkozóan csak burkolt kifejezés van: „...Ilyen módon az eredeti terveinktől eltérően nem 600-700 millió, hanem közel 2 milliárd rubelt kellene kiegyenlítenünk terven felüli többlet-szállításokkal...” Tudom, hogy erről van szó, de meg kell mondani, hogy nem 1,6 milliárd áremelkedés következett be, hanem 2,5 milliárd rubel. Ez az egyik kérdés.

A másik: amikor a szállításról van szó, a hitelhez kapcsolnám; kérjük, ennek az árveszteségnek a felét hitelezze meg a folyó ötéves terv időszaka alatt, a másik felét a folyó szállításokkal fedezzük. Nagyobb mértékű áremelkedés következett be, aminek 92 százalékát folyó szállításokkal kell kiegyenlíteni. Ez a probléma. Itt világosabb fogalmazásra van szükség.

Itt van ez a nyugati dolog. Nem tudja az ember, hogy melyiket vegye előre. Mi azzal kezdtük: elsődleges volt a nyugati árveszteség, ez nehéz helyzetet teremtett és folyamatosan belépett a szocialista relációban jelentkező árveszteség. Persze, ez csak fogalmazás dolga; attól függ, hogy hova akarunk kilyukadni. Ha a Világbankhoz akarunk kilyukadni, akkor ez a sorrend a logikus, de ha a Szovjetunióval való bővített együttműködéshez akarunk eljutni, talán ésszerű volna a nyugati dolgot megemlíteni, mint olyant és belebonyolódni a magyar-szovjet kereskedelmi problémáinkba. Azonkívül a levélből az sem világos, hogy mit kérünk a Szovjetuniótól most? Itt van ez a bizonyos probléma: konvertibilis devizahitel stb., évi egymilliárd dollár stb. Az nem világos, hogy ezt honnan reméljük? Világos, hogy a Világbanktól reméljük a szöveg szerint, de ha ezt elhagyjuk, akkor mit kérünk most a Szovjetuniótól?

Ilyen problémáim vannak a levéllel.

FOCK JENŐ elvtárs:

Amikor mi nagyon ritkán levéllel fordulunk az SZKP-hoz, az volt a javaslatunk - ha volt krími találkozó, vagy más -, a levél végén azt kértük, hogy miniszterelnökünket - beleértve a tervhivatali elnököt, a KB illetékes titkárait, valamint egy-két elvtársat - fogadják konzultációra. Szerintem most is ezt kellene csinálni.

Véleményem szerint mellékelni kellene ehhez a levélhez az előbb tárgyalt anyag III. fejezetét, amely a konkrét kérdéseket tartalmazza. Természetesen akkor, ha az megfelelően ki van érvelve, ha érdemes azokkal a kérdésekkel foglalkozni. Természetesen, ha Kádár elvtárs találkozik majd Brezsnyev elvtárral, vagy visszatér rá, vagy nem. De az is elképzelhető, hogy annyit mond: megkaptuk levelüket és foglalkozunk vele. Ebben az esetben Kádár elvtárs néhány fontos kérdést megemlíthet, de nem lenne jó, ha a miniszterelnöki konzultáció előtt mondanának véglegeset. Az az érdekünk, hogy még Kádár és Brezsnyev elvtársak találkozzák előtt menjen ki a levél, hogy foglalkozhassanak vele, de álláspont még ne alakuljon ki az általunk kért konzultáció előtt.

A Világbank: a levélbe világosan bele kellene írni, hogy a Szovjetuniótól várunk évi 800 millió-egy milliárdos hitelt - dollárban, vagy más valutában, vagy anyagban, amit nem kapitalista keménységű cikkel ellentételezünk. Sok remény nincs arra, hogy megkapjuk. Nekem is az a véleményem, hogy ne legyen benne a levélben a Világbank, hiszen Kádár elvtárs írja alá a levelet és ő nem csinálhat úgy, mintha nem tudna a KGST ülészakán elhangzott dolgokról. Nem lenne helyes most a levélbe ezt beleírni. Ha Kádár elvtárs találkozik Brezsnyev elvtárral, megemlítheti: nálunk ez felmerült és érlelődik a szükségeszerűsége. Megemlítheti azt is: mivel vita nem folyt róla, nem tekintjük lezártnak a dolgot. Ha nem tudunk segíteni táboron belül magunkon, erre az útra kell lépni.

Korábban volt egy rugalmas megfogalmazásunk: ha hagyományos módon nem tudunk előbbre jutni, akkor nem hagyományos módokhoz kell nyúlni. Ezek közül az egyik a Világbank. De volt más is. Itt volt a líbiai elnök, s a tárgyalásokon felvetődött egy arabközi bankba történő belépés lehetősége. Lehetségesnek tartják, hogy évenként 300-400 millió dollárt kaphassunk. Ez különösen akkor volna értelmes lépés, ha nem 8, hanem 10-12 éves hitelt jelentene. Tehát egy rugalmas fogalmazás kellene ide, amely nem nevez meg a Világbankot, de nem is zárja ki. Koszigin elvtárs hét pontja számunkra elég kellemetlen. Ha vita nélkül hagyjuk jóvá ezt a hét pontot, az nekünk nehéz problémát jelent.

Szeretném álláspontomat megerősíteni: ne írjuk le a Világbankkal kapcsolatos szándékunkat, mert nekünk oda be kell lépni. Németh elvtárral is beszélgettem ilyen értelemben.

LÁZÁR GYÖRGY elvtárs:

Azzal kezdem: valószínűleg nem egészen pontosan értettem a múltkori vitát. Én úgy érttem: ennek a levélnek és a konzultációnak központi kérdése a mi nemzetközi pénzügyi helyzetünk és az ebből fakadó saját következtetéseink, amelyekben egyrészt eljutunk oda, hogy a Szovjetunió segítségét kérjük, másrészt jelzünk egy lehetségesnek mutató utat is, amit fontolgatunk, és amiről a szovjet elvtársakkal konzultálni kívánunk. Ez volt az egyik kiindulási pont.

A másik: abban éltem, hogy ez a konzultáció nem egyenlő a krími találkozóval. Amennyi ismerettel én is rendelkezem, hogy ez természetesen nem a megfelelő fórum arra, hogy ott ilyen kérdésekről mélyreható eszmecsere lehessen folytatni, de azt feltételeztem, hogy ettől függetlenül sor kerül olyan konzultációs lehetőségre vagy találkozóra, ahol kifejezetten a felvetett kérdésről - természetesen nem részleteiben - folyik egy konzultáció. Ez adhat alapot ahhoz, hogy miniszterelnöki és megfelelő fórumokon az ügyet folytassuk.

Ha jól érttem, most nem pontosan erről van szó. Ebben az esetben én is úgy látom célszerűnek, ha emellett döntünk: hagyjuk ki a konkrét utalást. Szükségesnek tartom, hogy a nemzetközi pénzügyi kérdéseken menjünk túl és a szovjet-magyar gazdasági kapcsolatok és az együttműködés távlati kérdéseinek legalapvetőbb témaköréit vonjuk be; ebben az esetben lehet kérni egy olyan folytatást, ami miniszterelnöki szinten - ahogy ezt Fock elvtárs említette - és az illetékes elvtársak bevonásával majd folytatható. De ez egyben azt is jelenti, hogy miniszterelnöki szinten sem érdemi ma már az ilyenekkel kapcsolatos ügy.

Egyébként, ami a dolog lényegét illeti, én is úgy látom - a múltkori vitában elhangzottak után is megismétlem, hogy végül is nekünk ezt a lépést egy alkalmas időpontban meg kell tenni.

HAVASI FERENC elvtárs:

Ami a kiegészítést illeti: Németh elvtárs Óvári elvtársat kérte meg ennek a kérdésnek a felvetésére.

Kapcsolat az előző napirendi ponttal: mi arra gondoltunk, hogy az háttér anyag, a Politikai Bizottság által megerősített tárgyalási alap legyen mindazok számára, akik az őszől kezdve a magyar-szovjet gazdasági együttműködés bővítéséről, pontosabban az 1980-85. közötti időszakról tárgyalnak. Több csatornán találkozhatnak elvtársaink ezekkel a kérdésekkel.

Arra nem gondoltunk, hogy az előző napirendi pont anyagát bárhova is elküldjük. Az (a dokumentum az) itthoni elvtársak felkészítését szolgálja, Huszár, Marjai elvtársékét, s mindazokét, akik tárgyalni fognak, hiszen ezek a tárgyalások ez év őszén elkezdődnek.

A levélnek az volt a célja - ahogy a múltkori politikai bizottsági ülésen ez felvetődött -, hogy feltárja nemzetközi pénzügyi helyzetünk valós problémáit és az eredeti megbízásnak megfelelően jeleze: ez is felmerült. Teljes mértékben egyetértek azzal, hogy a levélből ez a rész maradjon ki. A levelet véleményem szerint úgy, ahogy az meg van szerkesztve, el kellene küldeni azzal, hogy kihagyjuk belőle a Világbankot.

Ami a tárgyalásokat illeti: kidolgozzuk körülbelül 8-10 témában a folyamatban levő együttműködés bővítésének és meghosszabbításának konkrét magyar javaslatait és olyan programokhoz való csatlakozásunkat, amelyek napirenden vannak a Szovjetunióban. Például: energetikai, gépgyártási program; ezekhez tud a magyar ipar csatlakozni. Ezt szeretném később bizonyos szovjet elvtársakhoz eljuttatni, hogy a bővítésekről ennek alapján lehessen majd megfelelőképpen tárgyalni.

Azt szeretném javasolni: tekintsük a levelet egy önálló akciónak, s készüljenek el itthon részleteiben is ezek a tárgyalási anyagok.

Egyetértek azzal, hogy ezekről a konkrét gazdasági, együttműködési kérdésekről miniszterelnöki szinten kérjünk vagy kezdeményezzünk tárgyalásokat, amikor majd ezeknek az elképzeléseknek a kidolgozásában olyan állapotba kerülünk.

A Kádár elvtárs által - a levél tartalmával, stílusával kapcsolatban - tett észrevételekkel egyetértek, ennek megfelelően át fogjuk dolgozni. Egy dologban voltunk zavarban: a cserearány-romlás dolgában. Nyugati viszonylatban ez a terminológia teljesen elfogadott, ebben a relációban azonban ezt a dolgot sem cserearány-romlás, sem árvészesség formájában nehéz felvetni. Ezért használjuk inkább a túlszállítás kifejezést. A lényeg persze ugyanaz.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Közben én ezen a levélen gondolkodom.

Itt van valami helyzetismertetés; a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatokról is szó van. Ilyen-olyan nyelven mondjuk, hogy árvészességeink vannak, viszont a hitelből keveset tudunk igénybe venni; áttérünk a nyugati relációra, és befejezzük azzal, hogy nagyságrend stb. hosszú lejáratú devizahitelekre van szükség, ami elérheti az évi egymilliórdot, s utána jön ez a Világbank. S ahogy én nézem, ha ezt az utóbbit elhagyom, akkor mi marad? Mit kérünk a Szovjetuniótól? Azt, hogy hallgassák meg a siráminkat?

Persze, nem erőszakoskodom, hogy vegyék be ezt a másikat. Persze, nagyon szoros az összefüggés. Mit kérünk ebben a levélben? Hallgassák meg a helyzetismertetést? Nekem legalábbis így tűnik! Ha ez a szöveg megmarad, akkor mi ennek a vége? Kérek konzultációt? Miben? Hogy cáfolják meg, vagy erősítsék meg veszteségeinket? Erről feltétlenül szükséges komolyan beszélni. Ha akarjuk, gyorsan el kell küldeni ezt a levelet, hiszen két hét múlva lesz Krímben a találkozó. Én így nézem ezt a levelet.

Most mit csináljunk?

ÓVÁRI MIKLÓS elvtárs:

Velem is beszélt Németh elvtárs erről, nyilván azért, mert elment szabadságra és foglalkozott vele. Most a magam véleményét szeretném elmondani.

A Politikai Bizottság nemrég foglalkozott nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulásával. Az alapvető kérdés az, hogy az ott elhatározottak érvényben maradnak-e vagy sem. Ami a levelet illeti, én Fock elvtárral értek egyet, tehát azzal, hogy a levelet ne azzal a szándékkal küldjük ki, hogy a krími találkozón megegyezés szülessék az összes kérdésben. Ebben a levélben nemzetközi pénzügyi helyzetünkből kellene kiindulni, abból, hogy a vezetést foglalkoztatja ez a kérdés, mi ennek az oka, mindkét cserearány-romlást bevéve és keressük a megoldásokat. A megoldások egyik eleme néhány olyan kérdés, ami a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatokat érinti. Központi Bizottságunk szükségesnek tartja, hogy ezekkel a kérdésekkel az illetékes szovjet és magyar elvtársak foglalkozzanak. Nyilvánvaló, hogy a levélre nem jön olyan válasz: egyetértünk. Hosszú tárgyalások lesznek, de érdemes megpendíteni a témát. És egészen biztos lesznek különböző tárgyalások. Ennek nyilván egyik üteme lesz a krími találkozó, ahol egy csomó nemzetközi kérdésről, s a belpolitikáról is lesz szó. Meg lehetne említeni az ősszel esedékes szovjet párt- és kormányküldöttséget is, de a megoldás csak későbbi időpontra várható.

Javasolom, hogy a levelet küldjük el, s a szovjet-magyar gazdasági kapcsolatok kérdéseit vessük fel.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A kérdés, hogy mi legyen a levélben? Nehéz erre válaszolni, mert nem tudom megmondani, ami a szovjet-magyar gazdasági kapcsolatok perspektíváját illeti, abban az esetben, ha olyan jellegű fejlesztést kérünk, amit az anyagban leírtak, az tárgyalási alapot képez-e? Ezt valamilyen formában el kellene végezni. Ha azt mondjuk, hogy a levélre nem jön olyan válasz: egyetértünk. Hosszú tárgyalások lesznek, de érdemes megpendíteni a témát. És egészen biztos lesznek különböző tárgyalások. Ennek nyilván egyik üteme lesz a krími találkozó, ahol egy csomó nemzetközi kérdésről, s a belpolitikáról is lesz szó. Meg lehetne említeni az ősszel esedékes szovjet párt- és kormányküldöttséget is, de a megoldás csak későbbi időpontra várható.

Véleményem szerint nemcsak a kétoldalú kapcsolat fejlesztésében kell kiutat keresni, hanem a többoldalúban is. Azt hiszem, itt kell keresni a kiutat. Ezt én így értem azok után, amiket Kádár elvtárs mondott. Akkor lehet azt mondani, ha ezek kielégítést nyerne, ilyen és ilyen nagyságrendű hitelre van szükség különböző forrásokból.

HUSZÁR ISTVÁN elvtárs:

A levél-tervezet korrekt, megfelel a Politikai Bizottság korábbi állásfoglalásának.

Németh elvtárs velem is konzultált, beszélgettem vele. A beszélgetés során bennem is felmerült, hogy szabad-e a levélben ezt a témát szerepeltetni? Bevallom, a KGST ülészakán is többször felmerült bennem ez a gondolat. Lázár elvtárral is beszéltünk róla.

Ha a Politikai Bizottság most úgy dönt, hogy ezt nem veti fel - és én erre hajlok - akkor tulajdonképpen csak azt lenne szabad kezdeményezni, hogy a hosszú távú együttműködés szempontjából napirenden levő fontos együttműködési kérdésekhez nagy jelentőségű politikai segítséget kérjünk magas szintről. Ez lehet miniszterelnöki, központi bizottsági titkári vagy első titkári szint. Tervhivatali szintre nem gondoltam, mert folyamatosan folyik a tervek konzultáció azokban a kérdésekben, amelyekről a Politikai Bizottságot tájékoztattuk az előző napirendi pont kapcsán.

Megegyezés ezek közül nem sokban van, illetve csak nagyon kevésben van. Megegyezés van az atomerőműekkel kapcsolatban, a feltételekben még nem, de a belépést illetően aláírás előtt van az egyezmény.

Lényegében ezeket a konkrét együttműködési kérdéseket lehetne magas szinten megvitatni: energetikai, nyersanyag, [19]80. utáni villamosítást, a kölcsönös áruforgalmat stb., jelezni kiegyensúlyozatlan pénzügyi helyzetünket szovjet-magyar viszonylatban és a tőkés együttműködés problémáinak tekintetében, aminek megoldásában is a fő út csak az lehet, hogy az együttműködést a Szovjetunióval bővítsük. Azt hiszem, a szovjet elvtársak nem fognak válaszolni az 1980. utáni hitelkérdésekre. El fogják napolni a tervek koordináció utolsó szakaszára. Ilyen értelemben tehát ha a Nemzetközi Valuta Alapot nem tesszük szóvá, más karakterű levélre van szükség. Fock elvtárral egyetértve, az megfelel az előző napirendi pont III. fejezetének. Úgy gondolom, ezt miniszterelnöki vagy első titkári, illetve KB titkári konzultáción lehetne napirendre tűzni. Nem kérem, hogy a tervehivatali elnökök tanácskozásán vagy kormányközi vegyes bizottságok elnökeinek tanácskozásán konzultáljunk, hiszen ott folyamatban vannak az ügyek, negyedévenként találkozunk és tanácskozunk. A nagy segítség az lenne, ha magas szinten kérhetnénk tanácskozási, konzultációs lehetőséget.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Több probléma van a levélben.

Ha levelet akarunk írni, ezen a héten el kell vele készülni, és a jövő hét első felében kint kell annak lennie. Úgy értem, ha azt akarjuk, hogy a krími találkozón szó eshessék róla.

Kicsit módosított levelet kell írni. A következőket ajánlom:

Valahol a bevezetőben meg kell nevezni a témát; de meg is van nevezve. Ez helyes. Tehát ez a két téma: pénzügyi, nemzetközi pénzügyi helyzetünk és a szovjet-magyar gazdasági kapcsolatok. Ez helyes. Nem azzal kell befejezni, hogy ...folytathassak Önnel - hanem: kérünk egy felső szintű konzultációs tárgyalást, amelyben részt vesznek - és meg kell nevezni, hogy körülbelül kik. Talán a KB illetékes titkára, a miniszterelnök és talán a vegyes bizottságok elnökei. A Tervhivatalat ide még nem kell bevenni. És lehet talán még másokat is, akiket célszerűnek látszik. Ez úgy is megegyezéses dolga.

Utána megtartanám a helyzetismertetést. Talán úgy kellene, ha nem is az azonnali megegyezés reményében, de két dolgot kellene jelezni. Már most szorított helyzetben vagyunk. Eddig úgy haladtunk előre, hogy hiteleket vettünk fel Önökötől és a nyugati pénzpiacra is, ennek ellenére lassan fizetési problémáink mutatkoznak. Ez azt jelenti, hogy nekünk a folyó öt éves terv időszaka alatt további hiteleket kell felvenni, ennek feltételei azonban már megnehezültek minden relációban, és nagyon nehéz szakasz következik következő öt éves tervünk kezdetén. Ezt feltétlenül kell jelezni. Persze, nem azt fogják mondani, hogy majd ők adnak hitelt most stb. De valamit kérnünk kell. Ebben a levélben nincs benne, hogy mit akarunk kérni. Vagy azt kérjük, hogy az ő saját hitelüket nyújtsák, azt a 800 milliót, teljes összegben most, ezen kívül kérjük támogatásukat ahhoz is, hogy a nemzetközi hitelpiacon további hitelekhez juthassunk.

A távlatokat illetően pedig jelezzük, hogy számításaink szerint olyan periódusba lépünk 1980-81-ben, amely szükségessé teszi, hogy a Szovjetuniótól kérjünk... - ide a III. fejezetből ki kell emelni két mondatot. Az egyik nevezze meg az áruszállítási dolgot, a másik pedig a hitel prolongációt. Végül említsük meg a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok dinamikus továbbfejlesztését. Legalább ennyit írjunk meg ebben a levélben.

Tehát ne a komplett anyagot csatoljuk, hanem annak leglényesebb részét építsük be a levélbe. Kérjük, szabadítsák fel számunkra azt a 800 milliót, illetve adják oda ebből a 800 millióból azt, ami még visszavan, a folyó öt éves tervben és kérünk támogatást ahhoz, hogy a nemzetközi pénzügyi piacon hitelt kaphassunk.

Ilyen megfontolások merültek fel nálunk - de a levélben ezt ne írjuk le.

A távlatokkal kapcsolatban vegyék figyelembe, hogy 1980-81-re hitelprolongációt kérünk, aztán kérjük: tekintsék kiindulási alpnak az elért szintet az áruszállításban, segítsék elő a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok dinamikus fejlesztését.

Mást ez a levél nem bír el. Ezt a komplett anyagot nem tudjuk elküldeni, mert erre még mi sem vagyunk felkészülve, nemcsak ők.

Szövegezzék meg ezt a levelet, mert nagyon sürgős. Az egyéb dolgokat tegyék félre.

En a szovjet nagykövettel még nem találkoztam, de közvetett úton hallottam, hogy a krími találkozóra e hó végén kerül sor. Beszélni ott mindenről lehet, de megállapodásra jutni nagyon nehéz. Ezt inkább úgy hívják, hogy tájékozódás a helyzetről. De ha a helyzetről beszélek, nem csinálhatok úgy, mintha ez nem volna. A komoly beszélgetést elősegítheti, ha ott van már ez a levél náluk. Ezért mondom, hogy a jövő hét közepéig Moszkvában kellene lennie ennek a levélnek.

Még azt is oda kellene írni, hogy az ügyet a rendes úton bonyolítjuk: Tervhivatal, Kormány, vegyes bizottság. De szükséges, hogy soron kívüli konzultációt kérjünk. Tehát két dolgot kell felvetni: a patt helyzetet és némi segítséget kérni, és a távlatot jelezni. Ebben kérünk felső szintű konzultációt, meg kell nevezni bizonyos funkcionáriusokat, illetve, akiket még kell. Nem akarom magamat kivonni, de nyugodt lélekkel nem tudom mégsem ajánlani. Az ő oldaluk miatt. Ezt így kell nézni, ahogy van.

Maradjunk abban, ha úgy adódik a Krímben a beszélgetés során, meg lehet említeni szóban ezt a tervezett lépést, de ez más, mintha egy héttel Bukarest után leírjuk, hogy ilyen és ilyen irányban fogunk lépni stb.

Kik szövegezik a levelet?

HAVASI FERENC elvtárs:

Borbély, Huszár, Lázár elvtársak és én; illetve a Gazdaságpolitikai Osztállyal megcsináljuk a szöveget és végső soron Borbély, Huszár és Lázár elvtársak nézzék meg, s Kádár elvtárs írja alá.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

En is megnézem majd.

Ennél terjedelmesebb levél nem kell.

A Politikai Bizottság határozata

3. Levél-tervezet az SZKP Központi Bizottságához gazdasági kérdésekben
Előadó: Havasi Ferenc elvtárs Hozzászóltak: Fock Jenő, Lázár György, Óvári Miklós, Biszku Béla, Huszár István és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság megvitatta az SZKP Központi Bizottságához küldendő levél tervezetét úgy határoz, hogy a levél kizárólag a nemzetközi pénzügyi helyzetünkkel, a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatokkal foglalkozzon és konkrétan fogalmazza meg kéréseinket.

Különösen figyelembe ajánlja annak megfogalmazását, hogy a szovjet elvtársak

- tegyék lehetővé, hogy az 1976-80-as években keletkező adósságunk fedezésére biztosított 800 millió rubelből meglévő 540 millió rubelt a folyó ötéves tervben megkaphassuk;
- az 1981-85. között esedékes hiteltörlesztési kötelezettségeinket 1985. utánra prolongálják;
- az 1981-85. évi gazdasági kapcsolataink továbbfejlesztésének alapját az 1980- ra egyeztetett áruszállítási szintek képezzék;
- fogadják kedvezően a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok dinamikus fejlesztésére irányuló törekvéseinket;
- támogassák hitelkérésünket a nemzetközi pénzügyi piacon.

A levél a konzultációs lehetőséget a központi bizottságok illetékes titkárai, a miniszterelnökök, a magyar-szovjet vegyes bizottság elnökei, valamint az érdekelt szakemberek számára kérje.

A Nemzetközi Valuta Alappal, illetve a Világbankkal kapcsolatos kérdések csak a szóbeli megbeszéléseken és a tárgyalások menetétől függően kerüljenek említésre.

Szükségesnek tartja, hogy a levél július 15-ig elkészüljön és a 17-vel kezdődő héten eljusson az SZKP Központi Bizottságához.

A levél szövegét Lázár György, Huszár István, Borbély Sándor és Havasi Ferenc elvtársak készítsék el.
A levelet Kádár János elvtárs írja alá.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 750. ő. e. Eredeti géppel írt jegyzőkönyv.

Jelentés Kádár János és Leonyid Iljics Brezsnyev 1979. március 6-ai moszkvai tárgyalásairól - Az MSZMP PB 1979. március 20-ai ülése

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

SZIGORUAN BIZALMAS!
Készült: 28 pld-ban

JELENTÉS

a Politikai Bizottságnak
az 1979. március 6-i moszkvai tárgyalásokról

Kádár János elvtárs az SZKP Központi Bizottságának meghívására, a Politikai Bizottság határozata értelmében március 5-7. között látogatást tett a Szovjetunióban. Március 6-án találkozott és megbeszélést folytatott Leonyid Brezsnyev elvtárral a magyar-szovjet kapcsolatok helyzetéről és továbbfejlesztésének feladatairól, valamint a nemzetközi helyzet időszerű kérdéseiről.

[popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="Brezsnyev tájékoztatta Kádárt a Szovjetunió belső helyzetéről, és ismertette az SZKP álláspontját aktuális nemzetközi kérdésekről."]

A magyar-szovjet kétoldalú kapcsolatok

A Szovjetunió Kommunista Pártja következetesen arra törekszik, hogy kapcsolataink évről-évre erősödjenek, hogy a magyar-szovjet együttműködés a szocialista közösség összefogásának egyik jelentős összekapcsoló láncszeme legyen.

Együttműködésünk fejlődésének fontos eseménye lehet a - Leonyid Brezsnyev elvtárs vezette - szovjet párt- és kormányküldöttség magyarországi látogatása, amelyre a helyzet jelenlegi ismeretében május második felében sor kerülhet.

Az MSZMP és az SZKP minden téren teljesen azonos tevékenységet folytat, kölcsönös a bizalom a pártjaink között. Pártközi kapcsolataink, a társadalmi szervezetek, az alkotó szövevények együttműködése megaláddással tölthet el mindannyiunkat, s megfelelő az ideológiai együttműködés is.

Gazdasági kapcsolataink dinamikusan fejlődnek, árucsereforgalmunk az elmúlt évben hús százalékkal bővült. Együttműködésünk fejlesztésének jelentős eseménye a „Szövetség” gázvezeték és az Albertirsa-Vinnica közötti villamos-távvezeték üzembe helyezése.

Brezsnyev elvtárs hangsúlyozta, hogy az SZKP vezetése elvtársi figyelemmel kíséri gondjainkat, s ismeri eredményeinket is. Az MSZMP magas életszínvonalat biztosít a tömegeknek, ugyanakkor szakadék van a nemzeti jövedelem növekedési üteme és a belső felhasználás lehetőségei között. Az MSZMP KB elmúlt év

decemberi ülésének döntései az SZKP vezetése számára helyesnek tűnnek.

Szovjet gazdasági szervek folyamatosan dolgoznak a Kádár János elvtárs elmúlt év nyarán írt levelében felvetett problémák megoldásán, s a Politikai Bizottság is már öt ízben tárgyalta e kérdéseket. Ugyanakkor a Szovjetunió még maga sem tudja, milyen lehetőségekkel számolhat, de mindent megtesz annak érdekében, hogy enyhítse a szocialista testvérországok gondjait. Ezzel együtt sem tud azonban minden nyersanyag- és energia többletszállítási igényt teljes mértékben kielégíteni.

Gazdasági együttműködésünk korábban felvetett, illetve még nyitva maradt konkrét kérdéseire vonatkozóan Brezsnyev elvtárs a következőket közölte:

- A Szovjetunió kész az árveszteségek egy részének fedezésére korábban biztosított 800 millió rubeles hitelt további 200 millióval növelni.
- A speciális szállításokban keletkező árveszteségeket a Szovjetunió ugyancsak meghitelezi.
- A hosszúlejáratú hitelek törlesztési határidejének kezdetét a Szovjetunió 1985 utánra halasztja.
- A Szovjetunió kész kapitalista olajexportjának egy részét húsért és gabonáért cserében Magyarországra irányítani. (Hasonló lehetőségeket más árucsoportoknál is keresnünk kell.)
- A Szovjetunió lehetőséget lát a tíföld-alumínium megállapodás meghosszabbítására, ennek feltétele azonban, hogy hazánk vegyen részt a termelő kapacitások fejlesztésében, és az alumínium egy részét adja át a Szovjetunióknak.
- A Szovjetunió támogatja a Kádár János elvtárs levelében felvetettek szerint a szakosodás és kooperáció továbbfejlesztését a gépiparban és a vegyiparban.
- A Szovjetunió lehetőségeknek tartja az agrokémiai megállapodás kibővítését.
- A két ország Tervhivatalai változatlanul keresnek az áru-csereforgalom növelésének további lehetőségeit, ez annál inkább lehetséges, mivel a tervkoordináció még nem fejeződött be.

Brezsnyev elvtárs hangsúlyozta, az SZKP vezetése mindent megtesz annak érdekében, hogy a fenti megállapodásokat az illetékes szovjet gazdasági szervek maradéktalanul végrehajtsák.

Javasolta, hogy a konkrét feladatok meghatározása érdekében a közeljövőben ismét találkozzon Lázár György és A. Koszigin elvtárs. Kádár elvtárs felvetésére közölte, hogy a találkozóra március végén - április elején sor kerülhet.

Válaszában Kádár János elvtárs kiemelte a találkozó kétoldali és nemzetközi jelentőségét. Belső helyzetünket értékelve elmondta, hogy társadalmunk normális, egészséges mederben fejlődik. Pártunk egységes, a tömegekkel jó kapcsolata van. Társadalmunk érett, ez különösen tükröződik nemzetközi kérdésekben, Kína vietnami agresszióját a tömegek helyesen értékelték, spontán szolidaritási akciók indítottak.

Kádár János elvtárs ismertette gazdasági építőmunkánk 1978-as eredményeit és szolt nehézségeinkről is. Kiemelte, hogy a szocialista országok felé nagyjából elegendő tétünk fizetési kötelezettségeinknek, növekedett azonban tőkés adósság-állományunk. Ismertette az adósságállomány szerkezetét, amelynek következtében szinte naponta nagy összegeket kell visszafizetnünk.

Tájékoztatót adott a feszített 1979-es népgazdasági tervről, ismertette, hogy az alacsony növekedési ütemmel számol, s csak kismértékben emelkedhet a reáljövedelem. Gazdasági szerveink fegyelmzetten dolgoznak feladataink végrehajtásán, a tömegek pedig politikailag is értik, és elfogadják az ideit tervet.

A három százalékos nemzeti jövedelem növekedés mellett a növekmény nagyobb részét adósságaink törlesztésére kell felhasználnunk, s csak kisebbik felét tudjuk beruházási tevékenységre, és az életszínvonal emelésére fordítani. Ez a gazdaságpolitikai program nemcsak egyéves időszakot ölel fel, hanem hosszabb távon érvényesül.

Kádár elvtárs ismételtelen részletesen szolt gazdasági alapproblémáinkról, a magyar népgazdaság nyitott jellegéről, a nemzetközi árvizonyok jelentős mértékű megváltozásáról, amelyek fizetési mérlegünk ilymértékű romlásához vezettek. Elmondta, hogy fizetőképességünk megőrzését központi kérdésként kezeljük. Rámutatott, hogy jelentős pénzügyi problémáink miatt merült fel a vezetés szűk körében a Nemzetközi Valutaalapba való belépésünk kérdése. Miután GATT-tagok vagyunk, népgazdaságunkról bizonyos információt annak keretében jelenleg is adunk. A Nemzetközi Valutaalaptól olyan jellegű kölcsönöket nem kívánunk felvenni, amelyek ezen túlmenő információ-biztosítási kötelezettséggel járnak. A 20-25 évre szóló kölcsönök mellett tagságunk lehetővé tenné az olyan jellegi versenytárgyalásokban való részvételt is, amelyekből jelenleg ki vagyunk rekesztve. A rövidlejáratú hitelek kedvezőtlenek, s gondjainkat nem oldják meg. A megoldást keresnünk kell, mert nemzeti jövedelmünk jelenlegi növekedési ütemét sem politikai, sem gazdasági szempontból a jelenleginél alacsonyabbra nem szállíthatjuk.

Kádár János elvtárs rámutatott, hogy nehézségeink nem életszínvonal politikánk miatt keletkeztek, hanem népgazdaságunk lehetőségei és a világpiaci árak között kiszélesedett szakadék következtében. A megfelelő közelítést többek között politikai okokból színvonalasan kellett megszerveznünk. A közelítés, a fogyasztás szintjét nem önmagában kell nézni, látni kell (a gabonánál, a húsnál) a termelésben elért magas színvonalat is. Ezzel összefüggésben Kádár elvtárs ismertette a statisztikai adatokat. Ennek kapcsán rámutatott a kérdés történelmi háttérére, az ellenforradalmi események politikai tanulságaira is.

Kádár elvtárs hangsúlyozta, nehézségeink megoldásában fokozott mértékben támaszkodunk belső tartalékainkra, növeljük a gazdaságosságot, javítjuk a termelékenységét, fokozottabb mértékben takarékoskodunk. A külső erőforrások közül elsősorban a szocialista együttműködés további lehetőségeit kutatjuk, ezen belül is előtérben van a Szovjetunió és a KGST tagállamok. A fejlődő országokra nem támaszkodhatunk, mert azok tőlünk várnának hiteleket.

Kádár elvtárs rámutatott, hogy népgazdaságunkban csak valós árakkal tudunk dolgozni, ezért még ebben az évben árreformot kell végrehajtanunk mind a termelői, mind a fogyasztói árak területén s ismertette a két árszint közötti különbséget.

Kétoldali kapcsolatainkról szólva Kádár János elvtárs kiemelte, hogy a magyar-szovjet barátság számunkra egyfelől elvi kérdés, kommunista meggyőződésünk ből fakad, másfelől ily módon szolgáljuk legeredményesebben hazánk nemzeti érdekeit is.

A megbeszélések időbeni elhúzódására való tekintettel Kádár János elvtárs csak röviden szolt a *nemzetközi kérdésekről*, egységünk ből a főbb problémák megítélésében, Románia magatartásáról, Kína vietnami politikájáról, kommunista mozgalom néhány időszakos kérdéséről és az új pápával kapcsolatos egyeztetett politika szükségességéről.

Ezt követően Brezsnyev elvtárs átadta a szót K. V. Ruzakov elvtársnak, a Központi Bizottság titkárnak, aki a következőket mondta:

A magyar gazdasági problémák (életszínvonal-politika, ár-reform) kezelését a Szovjetunió belső ügyként kezeli. Egyetért azzal, hogy nehézségeink megoldásában fokozott mértékben kívánunk támaszkodni a szocialista együttműködésben rejlő további lehetőségekre.

A Nemzetközi Valutaalaphoz való csatlakozás azonban közös politikai kérdés. Erről A. Koszigin elvtárs a KGST XXXII. ülészakán részletesen szolt. Az SZKP KB Politikai Bizottsága is több ízben tanulmányozta az utóbbi évek folyamán e kérdést, és arra a következtetésre jutott, hogy a lépés megtétele politikailag nem célszerű, nem felelne meg a szocialista közösség sem politikai, sem gazdasági érdekeinek. Ruzakov elvtárs hozzátette, lehetséges, hogy a Magyar Népköztársaság és a többi szocialista ország hasonló fizetési problémáit idővel képesek lesznek megoldani a szocialista közösség együttműködésének keretein belül. Erről a kérdésről Lázár György és A. Koszigin elvtársak találkozóján is lehetne eszmecsere folytatni.

Válaszában Kádár János elvtárs hangsúlyozta, hogy a fenti érvelés egy kérdés, ugyanakkor hazánk fizetési problémáit adott tényként, konkrét, objektív helyzetként kell kezelnünk. Magyarország a Szovjetunióval szoros szövetségben és testvéri együttműködésben halad a szocializmus építésének útján, azonban sohasem élőködött, és a jövőben sem kíván élőködni.

* * *

A találkozó és a megbeszélések a megvitatt bonyolult gazdasági kérdések és az eszmecsere teljes nyíltsága mellett is a hagyományosan meleg baráti légkörben, a teljes, kölcsönös bizalom és megbecsülés jegyében zajlottak. A találkozó eredményesen járult hozzá sokoldalú együttműködésünk továbbfejlesztéséhez és gazdasági kapcsolataink néhány nyitott kérdésének kedvező értelmű rendezéséhez.

Az SZKP KB Politikai Bizottsága március 6-án díszvacsorát adott Kádár János elvtárs tiszteletére, amelyen a két hivatalos, nyilvánosságra hozott pohárköszöntő mellett három meleghangú pohárköszöntő hangzott el A. Koszigin, A. Kirilenko és D. Usztyinov elvtársak részéről, akik ugyancsak pozitívan értékelték a tárgyalásokat és kiemelték a magyar-szovjet sokoldalú együttműködés jelentőségét.

Kádár János és Leonyid Brezsnyev elvtársak többi találkozóit is (fogadás és búcsúztatás, illetve a március 6-i, esti sportprogramban való közös részvétel) a teljes bizalom és kiemelt megbecsülés jegyében zajlottak.

* * *

Kádár János elvtárs a látogatás keretében - szovjet javaslatra - látogatást tett az olimpiai építkezésen. Továbbá nagykövetségünkön találkozott a misszió vezető beosztottjaival, és az ott dolgozók egy nagyobb csoportjával.

Budapest, 1979. március 14-én

A jelentést összeállította: /Barta Istvánné/ /Kótai Géza/	Jóváhagyta: /Kádár János/
---	------------------------------

MOL M- KS 288. f. 5. cs. 768. ő. e. Eredeti géppel írt jelentés.

A Politikai Bizottsági ülés vitájának jegyzőkönyve

SZIGORÚAN BIZALMAS!

Készült: 2 pld-ban

1. Tájékoztató Kádár János és L. I. Brezsnyev elvtársak moszkvai tárgyalásairól.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van egy írásos jelentés, amit szerkesztgettünk a közreműködő elvtársakkal a március 6-i moszkvai tárgyalásokról. Gondolom, az összes lényeges kérdés szerepel az írásos anyagban. Visszaadja annak lényegét.

Talán elsőként: szeretném átadni az üdvözlőleveleket. Brezsnyev elvtárral, a vezetők széles körével találkoztam; a Politikai Bizottság is üdvözlözi az elvtársakat; a moszkvai pártbizottság képviselőivel is találkoztam, azonkívül a moszkvai nagykövetség és a misszió vezetői is kérték, adjam át üdvözlőleveleket az elvtársaknak.

Ami a munkát illeti: a tárgyalás és az egész találkozó a terv szerint ment végbe. Volt egy két- és félórás tárgyalás Brezsnyev elvtárral; a terv szerint ezt kétóraóra terveztek; két és fél órát tartott. Ezt követően ebéd volt, illetve vacsora. Ez is jól ment le. Volt még egy nem lényeges ugyan, de figyelemre méltó mozzanat: Brezsnyev elvtárral együtt elmentünk a Sportstadionba. Ő évek óta nem volt ilyen helyen. Mindenki örült ennek a szovjet vezetők részéről is. Ezt csak azért említém, mert nagyon jó elvtársi beszélgetés folyt le; különösképpen Brezsnyev elvtárs részéről, aki azért végig jelen volt a programokban: kijött a pályaudvarra, ő kísért ki, a munkában is részt vett. Meg kell mondani, egészen tűrhetően bírta ezt a programot. A tárgyaláson is minden rendben ment. Ő arra készült, hogy először beszél, flottul és jól beszélt, körülbelül egy óra hosszat. Tulajdonképpen akkor nehéz neki, amikor már más beszél, hallás-problémája van, ez is idegesíti, és ilyenkor már hamarabb elfárad. Ott olyan gyakorlat van, hogy más is bekapcsolódik a tárgyalásba, azonkívül ott mindent írnak, és Brezsnyev elvtárs ezt megkapja, így utólag is elolvassa az egész tárgyalást. A körülményeket figyelembe véve munkaképes, egészséges állapotban találtam Brezsnyev elvtársat.

A légkör szívélyes volt, minden tekintetben, a sajtó, a televízió is megfelelő nyilvánosságot biztosított.

A szovjet programon kívül rövid megbeszélésre kerítettünk sor[ra] az ottani misszióknak vezetőivel. Anélkül, hogy részleteztük volna a tárgyalásokat, beszélünk az ebből adódó munkáról.

A tárgyalásról: Brezsnyev elvtárs beszélt először. Írás alapján adta elő felszólalását, és politikai bizottsági határozat alapján ismertette azt, amit ismertett. Nem akarom részletezni a dolgot, de röviden végeztünk a politikai kontaktusokkal, azok rendszeresen működnek minden vonalon. Ennek egyik fontos aktusa a szovjet párt- és kormányküldöttség magyarországi látogatása, amellyel kapcsolatban hangsúlyoztam: nagyon szeretnék, kifejezetten szeretnék, ha sor kerülhetne rá. Brezsnyev elvtárs maga is - és a szovjet vezetők is - szeretnék, ha ez bonyolítható lenne. Ez külső okoktól, körülményektől is és sok minden mástól is függ. Azt mondták, remélik, hogy ez a május végi terminus áll.

A magam részéről elmondtam: mi úgy képzeljük, hogy kicsit rugalmasabb formát kell itt alkalmazni, ha erre a látogatásra sor kerül. Felvettem: talán a tömeggyűlést el kellene hagyni, esetleg más formát találni. Tárgyalás lehetséges, ebédet is lehet csinálni; ez a csepeli kitüntetés-átadás is lehetséges, 20-30 embernek átadja a kitüntetést, utána lehetne valamilyen gyűlés, talán TV. Brezsnyev elvtárs szeretné, ha erre a látogatásra sor kerülhetne.

A kultúra is szerepelt - röviden. Igen jó értékelésben. Kulturális-ideológiai területen az együttműködés rendszeresen, zavartalanul bonyolódik.

A központi kérdés a gazdasági tematika volt. A legtöbbet erről beszélt Brezsnyev elvtárs, és én is.

Részünkről előadtam a dolgot. Számomra kicsit meglepetésszerűen kiderült, arról van szó, hogy a múlt évi, júliusi levelünk volt még napirenden, tulajdonképpen egész idő alatt napirenden volt. A jelentésünkben fel is tűntettük, hogy a Politikai Bizottság azóta ötször foglalkozott vele, és végül is határozat született, s tulajdonképpen ezzel fogadtak engem. Ez nagyjából tételiesen le van írva a jelentésben. Emlékeznék az elvtársak arra a levélre; sok kérdésre pozitív választ adtak a szovjet elvtársak. Most nem akarom külön elemezgetni ezeket a kérdéseket. A lényeg, hogy az általunk felvetett kérdések jelentős részére pozitív választ adtak. Elmondták: sokat meditatáltak, vitakoztak, főleg a gabona, hús, olaj stb. dolgában. Olyan elvi döntés született, hogy valamit levesznek az egyéb exportjukból, és ebből átcsoportosítanak. Ezt mi már régen szorgalmaztuk.

Ezt a hozzáállást megköszöntem. Meg szeretném említeni: szerepelt egy olyan dolog, hogy a miniszterelnök elvtársaknak minél előbb konkretizálni kell - a további munka miatt - a dolgokat. Ez rendkívül fontos, hogy hamar megtörténjen, hogy a különböző szakemberek megfelelő irányban dolgozhassanak. Tehát szükség van a miniszterelnöki szintű tárgyalásra, minél előbb. Én még egyszer szót kértem, s elmondtam, hogy erre minél előbb kerüljön sor. Azt mondták: Koszigin elvtárs most megy Indiába, és ahogy onnan visszajön, beszélünk róla. Még a vacsoránál is kértem, hogy minél előbb próbáljunk sort keríteni a miniszterelnökök megbeszélésére. Koszigin elvtárs ezt meg is ígerte. Minél előbb, annál jobb. Brezsnyev elvtárs is hangsúlyozta, mások is közölték, hogy a Politikai Bizottságnak ez a határozata, amit velem ismertettek, alaputasítás az állami szervek számára is. Ajánlották, hogy fejtsünk ki erőfeszítéseket, hogy még további lehetőségeket, konkretizálásokat találjunk ennek a PB döntésnek a vonalán.

A másik tárgyalási téma a Nemzetközi Valuta Alappal kapcsolatos. Szeretném megemlíteni, hogy ez a téma Brezsnyev elvtárs expozéjában nem szerepelt. Én azonban elég részletesen beszéltem az általunk többször tárgyalt kérdésekről; méltattam a politikai kapcsolatokat, és több mint egy órán át fejtegettem a mi problémáinkat. Mondtam: az Önök számára nem új, mi már néhány éve emlegetjük, mert nagyon fontos számunkra, hogy a Szovjetunió megértse a mi helyzetünket. Említettem a Nemzetközi Valuta Alapot úgy körülbelül, hogy mi azt a Politikai Bizottságban tárgyaltuk a múltkoriban. s ahogy itt a jelentésben is írjuk: valamilyen szükségyszerűség diktálja azt, hogy finanszírozásunk [!] dolgainkat bonyolíthatassuk. Expozémában közvetlen és közvetlen példákat emlegettem.

Bresznyev elvtársunk volt egy megállapítása, hogy mi arra törekszünk, hogy magas életszínvonalat biztosítsunk a lakosságnak, közben szakadás van a termelés és felhasználás között.

Hangsúlyoztam: számunkra politikai kérdést jelent, hogy mi súlyt helyezünk a közellátásra, az életszínvonalra is. Ez számunkra rendkívül fontos kérdés, és mi visszalépni nem tudunk.

Ahogy elmondtam mindezeket, Brezsnyev elvtárs engedélyt kért tőlem, hogy Ruzsakov elvtárs felszólalhasson, ami tehát azt jelentette: ha én szóba hoztam ezt a bizonyos dolgot, akkor ők reflektálnak.

A reflexió számunkra nem új, sok éve képviselik a szovjet elvtársak, és mondják is. A legutóbb Kirilenko elvtárs is felvetette Havasi elvtársnak. Itt egy kicsit kategorikusabb volt ugyan a pozíció. Nem tudom, a fogalmazás szerencsés-e a jelentésben, de valahogy így hangzott: a jelen helyzetben ők nem tartják helyesnek, hogy szocialista országok oda belépjenek; a saját lehetőségeinkkel kell dolgoznunk, keresni a kiutat ebből a nehéz helyzetből; s ha nekünk, mint szocialista országnak, KGST-országnak más pozíciónk lesz, akkor majd újra visszatérhetünk erre a kérdésre stb.

Van egy fogalmazási hiba a jelentésben. Én erre azt válaszoltam, hogy ezt az elvi pozíciót mi ismerjük, sok új ebben számunkra nincs. Egyébként a mi elvi megítélésünk is hasonló. Csak egy sor dologgal nekünk szembe kell nézni. Beszéltem a mi politikánkról, arról is, hogy mi Nyugattól sem remélünk csodát, illúzióknak nincsenek; a dolog másik oldala: mi tartósan élőködni senkin nem akarunk, sem a Szovjetunió, sem más szövetségeseinken.

NÉMETH KÁROLY elvtárs

[...]

A Politikai Bizottságnak legutóbb volt egy elvi állásfoglalása, hogy ez az állásfoglalás itt is maradjon a Valutaalappal kapcsolatban. Úgy ítélem meg, most, ebben a pillanatban, politikailag nem lenne helyes és járható út, ha a belépés mellett döntenénk. Az a véleményem, hogy ezt halasztani kellene. Arra az együttműködésre kellene fordítani a figyelmet, amit a Szovjetunió nyújt nekünk, a miniszterelnökök tanácskozásán el kell érni azt, ami elérhető. Újból és újból elő kell venni azokat a kérdéseket, amelyekre eddig nem kaptunk választ és amelyek gazdasági helyzetünket erősíthetik. A Valuta Alappal, a Világbankkal kapcsolatos dolgot most prolongálni kell. Az elvi egyetértés fenntartásával vegyük most ezt le napirendről, s majd adott esetben sor kerülhet erre, más körülmények között.

APRÓ ANTAL elvtárs

[...]

Ami a Valuta Alap kérdését illeti: ami történt, az már hosszú ideje ismert előtűnk. Emlékszem azokra az évekre, amikor a Szovjetunió vezetői részéről ellenérzéssel találkozott, amikor egy-egy nagyobb hitelt vettünk fel Nyugatról. Múltak az évek, közben a Szovjetunió is vett fel nyugati hiteleket. Úgy ítélem meg, hogy a Valutaalappal kapcsolatban is hasonló a helyzet.

Amit Németh elvtárs javasolt, azt figyelembe kellene venni. Folytatni kell a tárgyalásokat, szorgalmazni, hogy amit csak lehet, érjünk el, a nagyon fontos rész kérdések összességében, meg kell nézni, hogy mit eredményeznek azok anyagi vonatkozásban, a fizetési mérleg javításában, a termelési együttműködésben, tehát mindent, ami perspektívában is segíthet. [...]

FOCK JEN? elvtárs

Az egész tárgyalás jobban sikerült, mint reméltük, kivételt képez gazdasági helyzetünk megítélése. Sok segítséget kapunk annak nyomán, amit megírtunk júliusban. Ahhoz képest azonban, aminek alapján elhatároztuk, hogy belépünk a Nemzetközi Valutaalapba, ez a segítség kevés. Világosan le volt írva, ha nem tudunk hosszú lejáratú hitelhez jutni, a következő öt éves tervben életszínvonal-csökkenéssel kell számolni. Az első, amit át kell gondolni: komolyan kell-e felfogni azt, amit a múltkor komolyan vettünk? Néhány hónapon nem múlik a dolog. Lázár elvtárs tárgyalását meg kell várni, még egyszer át kell nézni ezeket a dolgokat. [...]

A másik kérdés, amit felvetnék, a Világbank kérdése. Ha komolyan kell venni azt, amit az elvtársak a múltkor leírtak, akkor várjuk meg Lázár és Koszigin elvtársak tárgyalását. [...]

LÁZÁR GYÖRGY elvtárs

A látogatás fontosságával, értékelésével egyetértek. Ami a gazdasági részt illeti, úgy ítélem meg, az utóbbi hónapok fejleményeit figyelembe véve, ez mindenképpen határozott előrelépés, minden eddiginél biztosabb talajt ad a lábunk alá ahhoz, hogy a szovjet elvtársakkal a gazdasági tárgyalásokat abban a szellemben, ahogy ez le van fektetve, folytathassuk, s nyilvánvaló, a magas szintű tárgyalás után nem marad hatás nélkül a Szovjetunió illetékes szerveinek a magatartása sem. [!] Bár minden bizonnyal igaz, hogy itt azért nagyon következetes és kemény munkát kell folytatni a mi oldalunkról. És hozzáteszem: amennyire ez lehetséges, a mi gazdasági terveinkbe is jól beilleszthető újabb egyezmények lehetőségét is meg kell vizsgálni. Ehhez mindenképpen érdekünk fűződik, helyes és szükséges. [...]

A Világbank ügye: [...] Nem tudom természetesen - és felelőtlen dolog is volna vitatkoznom abban, amit nem ismerek, hogy a szovjet elvtársak mire gondolnak, amikor a KGST és a másik oldal viszonyának változásáról beszélnek, a KGST-országok helyzetének változásáról beszélnek. Úgy ítélem meg, ezen a téren nincs a láthatáron sem olyan momentum, ami a kérdésben új helyzetet teremtené, olyan erős KGST-pozíciót teremtené, aminek figyelembe vételével több segítségre számíthatunk, mint jelenleg. Természetes, hogy a Világbankhoz való csatlakozás nem oldja meg a problémánkat. A mi helyzetünket tekintve lehetséges, hogy a további munkában kisebb korrekciókat el lehet érni ahhoz képest, amit a Politikai Bizottságnak az előterjesztők bemutatnak. Azt kell mondani, sajnos, ebben olyan nagyságrendű változást, ami miatt elejthetjük azt, amivel a Politikai Bizottság elvben egyetértett, és aminek konkrét megvizsgálását kérte, hogy ezt a forrást igénybe vehessük - nem látok és nem is remélek.

Azzal egyetértek, hogy most napokon, heteken belül ne történjen érdemi lépés. Bár ha nagyon komolyan akarunk vele foglalkozni, rövid időn belül konkrétan is napirendre kellene tűzni. De nem volna célszerű, ha a Szovjetunióval folytatandó tárgyalások előtt foglalkoznánk ezzel.

HAVASI FERENC elvtárs

Tisztelt Politikai Bizottság!

A levél megírása óta tulajdonképpen, az összes gazdasági körülményeket figyelembe véve, a helyzetünk nem javult. A kilátások sem olyanok, hogy a hatodik öt éves terv előkészületei során bemutatott előzetes anyaghoz képest jobb képet lehetne festeni. Így van ez az 1979-re tervezett tőkés egyenlegünk kérdéseiben is. Komoly erőfeszítéseket kell tenni ahhoz, hogy a tervben előirányzott 600-650 millió dollár egyenleg-szaldónál meg tudjunk állni.

Azzal egyetértek, hogy a múltkori PB állásfoglalás realizálásához, a nemzetközi pénzügyi szervezetbe történő belépést illetően, most nem lehet hozzáfogni. Véleményem szerint Lázár és Koszigin elvtársak találkozója után, annak eredményeit áttekintve a kérdést mindenképpen napirendre kell tűzni, hiszen legjobb esetben is, mi ettől a lépéstől pénzt csak két év múlva remélhetünk. Hamarabb talán az export esetében látszik ennek előnyös lehetősége, de a hitelfelvételeknél hamarabb, mint két év, nemigen. [...]

NEMES DEZS? elvtárs

[...]

A Világbank kérdése: nem egészen értem a szovjet elvtársak álláspontját; bizalmatlanok. Véleményem szerint, ha mi belépünk, ez ad egy olyan lehetőséget is, hogy hatással lehetünk a Világbank tevékenységére, s ez nemcsak nekünk, de a szocialista országoknak, a Szovjetunióknak is lehetőséget ad valamilyen betekintésre, s ők is jobban tudnák ezt hasznosítani. A mi belépésünk esetén tehát számukra is lehetőség nyílik a Világbank bizonyos dolgaiba történő betekintésre. Ez olyan tényező, amelyet ha jól hasznosítunk, bennünket erősít.

Egyetértek Németh elvtárs javaslatával, hogy most ne lépünk, de tartuk napirenden a kérdést és folytassunk megbeszéléseket. Többoldalúan meg kell ezt vizsgálni. [?]

KÁDÁR JÁNOS elvtárs

Kedves Elvtársak!

Nem szokásunk a politikálásnál, hogy pletykákkal, kulisszatitkokkal foglalkozunk. De azért egy valamit szeretnék mondani, csak itt és most! Ez csak itt és most hangzik el, és aztán felejtjük is el! A munka menetében érzékelünk bizonyos magatartásbeli különbséget a szovjet szervek részéről, amivel bizonyos értelemben számolni kell. Brezsnyev elvtárs említette - jelentésünkben is leírtuk -, hogy az SZKP Politikai Bizottsága ötször foglalkozott levelünkkel, ötször tárgyalta azt. Ehhez szeretném még hozzátenni a következőt: különböző emberekkel beszéltem, akik elmondták, hogy Brezsnyev elvtárs, ha kell, tízszer is visszaadja a kormányzervek előterjesztéseit. Ezt azért nekünk jó tudni! Hangsúlyozták, az, amit velem ismertettek, az a Politikai Bizottság álláspontja, alapállása, s ez kötelező náluk az állami szervekre. Én itt tehát egy bizonyos javulást remélek, ami persze a lehetőség határain belül mozog. Azt akartam érzékeltetni mind a két kérdésben, a tavalyi júliusi levélre adott válaszban is, és a Világbankkal kapcsolatos válaszban, véleményben is politikai döntésről van szó.

Meggyőződésem, hogy mi a Szovjetunió hasonló természetű gondjait nem ismerjük és nem is fogjuk persze megismerni, hiszen nem fogják úgy kitergetni nekünk a adhossakait, mint mi. Meggyőződésem, hogy a mi levelünk az SZKP Politikai Bizottsága azért tárgyalta ötször, hogy lehetőségeik határáig pozitív választ adhatnak az MSZMP Központi Bizottságának levelére. Nem lehettek ezek könnyű tárgyalások. Ezt így kell felfogni!

Még egyszer szeretném megmondani: ami itt elhangzott erről, az itt maradjon! Azokat a szovjet partnereket, akikkel nekünk keserves, hosszú, évek óta folyó munkánk van, azokat se tekintsük árulóknak, ellenségnek, azoknak is megvan a maguk gondja. Lehet, hogy itt-ott találkozunk szűklátókörűséggel, kevesebb megértéssel, vagy nem figyelnek eléggé a gondjainkra, ez lehetséges. De nem ellenséges szándékból, hogy tönkre tegyék a Magyar Népköztársaságot. Rendes módon kell nekünk dolgozni mindenkiél.

Azt is meg szeretném mondani, hogy nekünk sok drukkerünk van. Megint csak nem pletyaként emlitem: kaptam tanácsot több elvtárostól, szakértőtől, s meg kell mondani, kritikusan nyilatkozott az ő tervhivataluk munkájáról. Kicsit nyersen fejezte ki magát, azt mondta, az ő tervhivataluktól mi sok kezdeményezést nem várunk, de azért mi ne hagyjuk nyugton az ő tervhivatali embereiket, és sok dolgot kezdeményezzünk. Még példát is mondott. A lengyelek rendkívül aktívak, a javaslatok özőnével árasztják el a szovjet tárgyaló partnereket. Vannak köztük jók, rosszak, érdemiek, s valami kijön belőle. Mi pedig passzív alapállásból próbáljuk a kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatokat bővíteni. Kutassunk, keressünk lehetőségeket.

A Világbank kérdése: évek óta foglalkozunk vele. Azt hiszem, van abban valami, hogy az nem tisztán leányálom. De úgy érezzük, ha belépünk, komolyabb függőséget nem tudnak nálunk elérni. A szovjet pozíciót is meg kell érteni. ?ket a politikai aggodalom vezeti ennek a magyar szándéknak a megítélésében; nem is csak Magyarországról van szó. Ezt azért értsék meg!

Mindig gondoljanak a világpolitikai helyzetre, az ezekkel összefüggő szovjet dolgokra. Itt vannak a kínai, a jugoszláv, a román politikai álláspontok, s mi is elmondjuk, hogy belépünk a Nemzetközi Valutaalapba. Benn volt Lengyelország, Csehszlovákia, s valamilyen szituációban kiléptek. Ez olyan mozgást indítana meg, amivel szemben a Szovjetunióknak politikai aggodalmak vannak. Erről van szó! Ezt is érteni kell! Ezt is a semmiből jön ez a szovjet magatartás. Nem azért, hogy nekünk ártsanak vele, vagy valamilyen lehetőségétől megfossszanak bennünket.

Mi, saját magunkkal kapcsolatban beszélünk arról, hogy fontolgassuk, foglaljunk el valamilyen álláspontot, de konzultálni kell. Ezt nekünk figyelmen kívül hagyni nem lehet. Ha a másikkal, a levélre adott válasszal hozom összefüggésbe, politikai erőfeszítést, bizonyos áldozatkészséget látok, amire nem lehet az a válaszuk, hogy - közlik ezt velünk szerdán - mi a következő héten belépünk a Nemzetközi Valutaalapba.

Egyetértek azzal, amit Németh elvtárs mondott. Fogalmazzák meg. Egy konkrét intézkedéssel egészíteném ki: most újra jegyzőkönyvezni kell, hogy ebben a pillanatban további lépést ebben az ügyben nem teszünk. Szükség esetén visszatérünk rá. Egyébként még az is eszembe jutott, hogy ebben az ügyben a Központi

Bizottság nélkül nem dönthetünk. Most ezen a KB ülésen nem vetjük fel ezt a dolgot, mint konkrét dolgot; de amikor ez időszerű lesz, a Központi Bizottságnak is állást kell ebben foglalnia.

[...]

Azzal szeretném befejezni, hogy ott most számunkra kedvező döntés történt. Nyomatékosan elhangzott ez a politikai bizottsági döntés, ami az összes szovjet állami szervre kötelező. Nekünk egy itt levő drukkerünk azt mondta, hogy ő már olvasta a tárgyalás jegyzőkönyvét. Lehet, hogy odaadják neki, ezt nem tudom. Azt mondta, ő nagyon örül annak, hogy előadtuk gondjainkat; azzal biztatott bennünket, hogy ezt kellene folytatni akkor is, amikor majd Lázár és Koszigin elvtársak beszélgetnek egymással. Ez egy fontos tárgyalás. Ott majd további konkretizálások történnek, s határozottan kell képviselni a saját pozíciókat; minden lényeges kérdéssel beszélni kell, a Valutaalap kérdéséről is, hogy félretettük; arról is, hogy mik a nyitott kérdések. Ruzsakov elvtárs is azt mondta: majd Lázár és Koszigin elvtársak beszélnek erről a dologról.

Németh és Havasi elvtársak gondoskodjanak arról, hogy megfelelő tájékoztatást kapjanak azok az elvtársak, akik a múltkori ülésen részt vettek. Ugyancsak megfelelő eligazításról kell gondoskodni azoknál az elvtársaknál, akik szakértőik ennek a dolognak.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A hozzászólások kihagyott részeiben a témát kevésbé érintő „töltelék mondatok” találhatóak. – A jegyzőkönyvben szó van még az „Előterjesztés az 1980. évi általános árrendezés fogyasztói érintkezédek ütemezéséről” és a „Jelentés a veszteséges és alaphiányos nagyvállalatokról” témákról is.”]

A Politikai Bizottság határozata

1. Tájékoztató Kádár János és L. I. Brezsnyev
elvtársak moszkvai tárgyalásairól
Előadó: Kádár János elvtárs
Hozzászólók: Németh Károly, Apró Antal, Fock
Jenő, Lázár György, Havasi Ferenc, Nemes Dezső
elvtársak

A Politikai Bizottság elfogadja az 1979. március 6-i moszkvai tárgyalásokról készült jelentést Kádár János elvtárs szóbeli kiegészítéseivel együtt.

Kádár János és Leonid Brezsnyev elvtársak megbeszéléseit hasznosnak és eredményesnek tekinti: hozzájárult a magyar-szovjet kapcsolatok erősítéséhez, a tárgyalat gazdasági kérdésekben az álláspontok kölcsönösen jobb megismeréséhez. A Politikai Bizottság elégedetten veszi tudomásul, hogy a gazdasági együttműködés területén az SZKP Politikai Bizottságában számunkra több kedvező döntés született. Figyelembe véve a tárgyalás eredményeit, úgy foglal állást, bár nincs kilátás a nemzetközi fizetési mérlegünk javítására számottevő külföldi hitel igénybe vételére, a Világbankba, illetve a Nemzetközi Valuta Alapba történő belépés, mindent mérlegelve, pillanatnyilag nem lenne célszerű. Ezért a kérdésben történő döntést elhalasztja és a Központi Bizottság március 28-i ülésén sem veti fel.

Megbízta Németh Károly és Havasi Ferenc elvtársakat, hogy a Politikai Bizottság 1979. február 20-i ülésén, a nem rubel elszámolású külső hitelforrás-bevonás lehetőségeinek tárgyalásán részt vett Timár Mátyás, Madarasi Attila, Hoós János és Szikszay Béla elvtársakkal személyes tájékoztatásként ismertesse az új állásfoglalást. A témát továbbra is belső ügyként kell kezelni.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 768. ő. e. Eredeti géppel írt jegyzőkönyv.

Jelentés a Politikai Bizottságnak Lázár György és Alekszej Koszigin moszkvai tárgyalásairól - 1979. április 18.

Szigorúan titkos!
Készült: 2 példányban

JELENTÉS
a Politikai Bizottságnak

A kapott megbízatás alapján 1979. április 6-án Moszkvában megbeszélést folytattam A. N. Koszigin elvtárral azoknak az elvi megállapodásoknak a konkretizálásáról, amelyek Kádár János elvtárs és Leonid Iljics Brezsnyev elvtárs március 6-i találkozásán jöttek létre.

A megbeszéléseken szovjet részről jelent voltak: K. V. Ruzsakov elvtárs, N. K. Bajbakov elvtárs, K. F. Katusev elvtárs és N. Sz. Patolicsev elvtárs. A magyar küldöttség munkájában Marjai József, Kovács Gyula tervhivatali elnökhelyettes és Szűrös Mátyás elvtársak vettek részt.

I.

Bevezető szavaiban Koszigin elvtárs méltatta Kádár János elvtárs és Leonid Iljics Brezsnyev elvtárs találkozásának nagy jelentőségét, majd hangsúlyozta, hogy gazdasági együttműködésünk kérdéseit a találkozon született megállapításokból kiindulva, a barátság és a kölcsönös megértés jegyében kell megközelítenünk. Ha nem sikerül mindenre kielégítő megoldást találni, az részükről nem az elzárkózás vagy a meg nem értés jele, hanem annak a következménye, hogy a Szovjetunió lehetőségei is végesek, és a miénkkel együtt az egész szocialista közösség igényeit is figyelembe kell venniük.

Koszigin elvtárs szavaira válaszolva elmondottam, hogy Politikai Bizottságunk a számunkra kedvező döntéseket azért is igen nagyra értékeli, mert tudjuk és megértjük, hogy a Szovjetunióknak is meg vannak a maga gondjai, és ismerjük azokat a terheket, amelyeket a világbéke megőrzése érdekében a Szovjetunió magára vállal.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="Lázár tájékoztatást adott a kétoldalú gazdasági kapcsolatok fontosabb fejleményeiről, az 1979. évi magyar tervek fő jellemzőiről, annak végrehajtásáról, majd Koszigin reakciója zárja a kihagyott részt.”]

II.

Gazdasági együttműködésünk konkrét kérdéseiben - Kádár János elvtárs és Leonid Iljics Brezsnyev elvtárs megállapodásait alapul véve - az alábbiak szerint folytattuk a megbeszélést:

- A hitelüggyel összefüggésben mindenekelőtt azt kértem, hogy azok igénybevételét tegyük tervezhetővé. E kérdésekre válaszolva Koszigin elvtárs megerősítette, hogy a Szovjetunió:
 - kész a korábban kilátásba helyezett 800 millió rubel hitelt 1 milliárd rubelre növelni, és egyetértett azzal, hogy az illetékes szervek kapjanak megbízást a hitelfelhasználás lehetőségének biztosítására;
 - hajlandó a speciális szállításokban keletkező értékkülönbötetet meghitelezni, aminek mértékét a konzultációk lezárását követően lehet megállapítani;
 - hozzájárul a hiteltörlesztések prolongálásához úgy, hogy a visszafizetés 1985 után vegye kezdetét. Egyetértett vele, hogy a számszerűségeket a tervkoordináció menetében, illetve annak lezárása után kell pontosítani;
 - a komplett berendezésekre nyújtandó hitelfelvétel lehetőségének megvizsgálásával Koszigin elvtárs - a kölcsönösség igényét megismételve - egyetértett.

- Javasoltam a hús-gabonaegyezmény olyan mértékű bővítését, ami lehetővé teszi, hogy 1985-ös szinten 1,5 millió tonna kőolajjal, 1 milliárd m³ földgázzal és 700 ezer tonna kőolajtermékkel növekedjék a magyar import. A növekményt készek vagyunk hús és gabona, illetve a szovjet gáz- és kőolajipar számára szükséges gépek és berendezések szállításával ellentételezni. Koszigin elvtárs közölte, hogy hús és gabona ellenében a Szovjetunió kész olajat szállítani, a megállapodás bővítésének szovjet részről mennyiségi határa nincs, a mértéket a magyar hús- és gabonaszállítások lehetősége szabja meg. Az egyezmény olyan kibővítésére, hogy az gázszállításokat is magában foglaljon, nem lát lehetőséget.
- Megköszönve a timföld-alumínium egyezmény 85 utáni meghosszabbítására adott pozitív választ, egyidejűleg javaslatot tettem az egyezmény 1981-től kezdődő bővítésére úgy, hogy 1985-ös szinten 200 ezer tonnával több timföldet szállíthassunk kohósításra. Közöltem, hogy a timföld és a visszaszállított alumínium értékkülönbözetének mintegy 30-40%-át készek vagyunk alumíniumtermékekkel kiegyenlíteni. Koszigin elvtárs a javaslatot kedvezően fogadta, és egyetértett vele, hogy a tervező szervezetnek adjunk megbízást mind a bővítés, mind a meghosszabbítás feltételeinek tisztázására. [...]
- Javasoltam, hogy a tervekkoordináció során nagyobb és dinamikusabb kölcsönös forgalmat irányozzunk elő. A tervekkoordináció mostani állása szerint ugyanis a Szovjetunióból származó magyar import 1981-85. között lényegében az 1980-as szinten maradna. Az általunk igényelt évi 5-6%-os anyagimport-növekedés feltétlenül szükséges ahhoz, hogy megalapozhassuk VI. ötéves tervünk minimális változatát. A forgalom növelését azért is elengedhetetlennek tartjuk, mert e nélkül a Szovjetunió részesevése áruforgalmunkban érezhetően csökkenne, ami számunkra jelentős nehézséget okozna, és szándékainknak sem felelne meg. Kértem, tegyék lehetővé, hogy a magyar export struktúrája feleljen meg adottságainknak és szerkezet-átalakító törekvéseinknek. Koszigin elvtárs hangsúlyozta, hogy a forgalom növelésének elvi akadálya nincs, konkrét nehézségei viszont vannak, ezért mértéket most nem tudunk meghatározni, de egyetért vele, hogy a tervező szervek kapjanak megbízást a további lehetőségek megvizsgálására, ideértve az árunomenklatúra szélesítését is. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az áruforgalom növelésében a kiegyensúlyozottságot tekintik kiindulási alapnak.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="Itt a magyar delegáció javaslatai következtek."]

Hivatkozva arra a megbízásra, amit Kádár János elvtárustól kaptunk, a megbeszélés végén Koszigin elvtársnak - a megvitatás igénye nélkül - még három olyan kérdést vettem fel, ami nekünk gondot okoz, de amelyekről úgy véljük, részben közös gondok is. Ezek a következők:

1. A tervekkoordinációval párhuzamosan folyik közös védelmi képességünk fejlesztésének egyeztetése. Mi tudjuk és számolunk vele, hogy e téren fokozott erőfeszítésekre van szükség, elhatározott szándékunk, hogy ezt meg is tesszük. A mértéket tekintve azonban nem tekinthetünk el a magyar népgazdaság lehetőségeitől, erről azért kell szólni, mert az eddig megismert ajánlások lényegesen meghaladják azt, amit a magyar népgazdaság lehetőségei alapján felelősen vállalni és teljesíteni lehet.

Koszigin elvtárs, utalva a védelmi képesség fejlesztésének fontosságára, a probléma megoldása szempontjából szükségesnek minősítette a magyar hadiipari lehetőségeinek jobb kihasználását. Mint mondotta: „kívánatos, hogy a magyar hadiipari termelés a szállítások kiegyenlítése irányában fejlődjön”. E kérdéseket egyébként a folyamatban lévő konzultációk keretében lehet majd tisztázni.

2. A „Nemzetközi Valutaalap”-ügyet levettük a napirendről. A Szovjetunió segítségét figyelembe véve, jobb helyzetbe kerültünk, de nemzetközi fizetőképességünk megőrzése ezzel együtt nem megoldott, ez változatlanul gondot okoz, és tovább kell keresnünk a megoldást.

Koszigin elvtárs úgy reagált, hogy véleménye szerint, az egyensúly javítása érdekében tett és a külkereskedelemben foganatosított intézkedések segíteni fogják a gond elhárítását. Ha ezen az úton haladunk tovább, a problémát teljesen meg tudjuk oldani. Ismét hangsúlyozta a tőkés berendezés- és nyersanyag-behozatal csökkentésének szükségességét. A magam részéről megismételtem, hogy problémáinkat a tőkés import korlátozása önmagában nem oldja meg.

3. Mint korábban többször említettük, véleményünk szerint a jelenlegi KGST-árelv a gyakorlatban sok problémát okoz. Az árak évenkénti változása nagyfokú bizonytalanságot visz a tervezésbe és a fejlesztési döntésekbe. Ezért olyan gyakorlatra kellene rátérni, ami nagyobb stabilitást biztosít, és erősíti a tervszerűséget. Úgy véljük, e kérdés külön figyelmet érdemel és megoldást kíván.

Koszigin elvtárs a kérdést nagyon bonyolultnak minősítette. Közölte, hogy véleménye szerint az alternatív variánsok közül sem a stabil árrendszerre, sem a szabadpiaci árrendszerre való áttérés nem jöhet szóba. A kérdés mindannyiunkat foglalkoztat, azt a közeljövőben az SZKP Politikai Bizottsága is meg fogja vizsgálni. Amennyiben lesz konkrét elképzelésük, azt velünk is konzultálják, majd a KGST-ben előterjesztik.

A mindvégig baráti szellemű megbeszélés végén Koszigin elvtárs tájékoztatott, hogy a tárgyalásról készített jegyzőkönyvet utólag fogja megküldeni. Ez időközben megtörtént.

Kérem a Politikai Bizottságot, hogy a jelentést jóváhagyólag vegye tudomásul, és bízva meg a kormányt, hogy a megállapodások végrehajtására tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Budapest, 1979. április 13.

Lázár György

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 770. ó. e. Eredeti géppel írt jelentés. - A Politikai Bizottság tudomásul vette a jelentést. - Mivel közvetlen témánkat nem érinti, a szószertint jegyzőkönyvet nem közöljük.

Címkék:

[IMF](#) ^[2]

[KGST](#) ^[3]

[MSZMP KB](#) ^[4]

[Világbank](#) ^[5]

[Nemzetközi Valuta Alap](#) ^[6]

[Gazdaságpolitikai Osztály](#) ^[7]

[Lázár György](#) ^[8]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/gazdasag/magyarorszag_csatlakozasa_az_imfhez_es_a_vilagbankhoz_ii_resz.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/gazdasag/magyarorszag_csatlakozasa_az_imfhez_es_a_vilagbankhoz_ii_resz.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/imf>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kgst>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp-kb>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilagbank>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nemzetkozi-valuta-alap>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gazdasagpolitikai-osztaly>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lazar-gyorgy>